

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN
KÜTÜPHANECİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Eda ÜNALAN

Ankara, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN
KÜTÜPHANECİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI

Tezli Yüksek Lisans Tezi

Eda ÜNALAN

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU

Ankara, 2020

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ ANABİLİM DALI

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN
KÜTÜPHANECİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGISI

YÜKSEK LİSANS

Tez Danışmanı

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ

Adı ve Soyadı

İmzası

- 1- Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU (DANIŞMAN)**
- 2- Prof. Dr. Ümit KONYA**
- 3- Doç. Dr. Nevzat ÖZEL**

Tez Savunması Tarihi: 09.06.2020

T.C.
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü'ne

Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU danışmanlığında hazırladığım “Türkiye’deki Üniversite Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algısı (Ankara-2020) ” adlı yüksek lisans tezindeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu, başka kaynaklardan aldığım bilgileri metinde ve kaynakçada eksiksiz olarak gösterdiğimi, çalışma sürecinde bilimsel araştırma ve etik kurallarına uygun olarak davrandığımı ve aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul edeceğimi beyan ederim.

27.05.2020

Eda ÜNALAN

ÖNSÖZ

Simone de Beauvoir, “*kadın doğulmaz, kadın olunur*” sözüyle toplum tarafından dayatılan cinsiyet rollerinin altını çizer. Toplum, kadınlar ve erkekler arasındaki benzerliklerden çok farklılıklara odaklanmakta; bu farklılıklar özellikle kadınlar aleyhinde ayrımcılığa neden olmaktadır. Kadın, zayıf ve güçsüz varlık olarak kabul edilirken, erkek, güçlü ve lider olandır. Nasıl kadın ya da erkek olunacağı, hangi özelliklerin kadınsı, hangi özelliklerin erkeksi olacağı, toplum tarafından kabul görmüş normlar çerçevesinde sunulmakta ve benimsetilmeye çalışılmaktadır. Örneğin; tamirat yapmak ya da ağır bir eşyayı kaldırmak “erkek işidir”, “kadın elinin hamuruyla erkek işine karışmaz”, “erkek adam ağlamaz”, “kadın gibi kıkırdamaz”, “adam olunur”, “iş adamı olunur”, bilim adamı olunur”, “insanoğludur” ya da “âdemoğlu”; ama kadın olunmaz. Toplumumuzda insanların çoğu “kadın” demek yerine “bayan” demeyi tercih eder. Çünkü onlara göre “kadın” kaba bir tabirdir. “*Kız mıdır kadın mıdır bilemem?*” Toplumda “kadın” yerine “bayan” denilmesinin altında aslında bu bilmeyiş yatar. “Kadın”, genellikle, evlenmiş ve yaşça büyük kişiler için kullanılır, ama temelde vurgu, kadının cinselliği ile ilgilidir. Oysaki “kadın” sadece bir cinsiyettir.

Hiç kimsenin cinsiyeti yüzünden ayrımcılığa maruz kalmadığı, belirli kalıplar içinde yaşamaya zorlanmadığı ve bu kalıplara uymadığı için dışlanmadığı, insanların “kadın” demekten korkmadığı eşitlikçi bir gelecek için...

Tezimin her aşamasında gösterdiği ilgi, destek ve yardımları için çok değerli hocam, tez danışmanın Prof. Dr. Fatoş SUBAŞIOĞLU’na sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hayattaki en büyük desteğim sevgili ablam Sevda ÜNALAN’a bana gösterdiği sonsuz tahammül ve destek için çok teşekkür ederim.

Tüm sorunlarla başa çıkmama destek olan, yardımlarını esirgemeyen arkadaşlarım
Canan YILMAZ, Fehim CEYLAN ve GÖZDE ANIL YILMAZ'a çok teşekkür ederim.

Eda ÜNALAN

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ.....	viii
1. GİRİŞ	1
1.1. Konunun Önemi	1
1.2. Araştırma Problemi	3
1.3. Tezin Amacı	4
1.4. Araştırma Soruları ve Hipotez.....	5
1.5. Yöntem ve Veri Toplama Tekniği.....	6
1.5.1. Yöntem	6
1.5.2. Veri Toplama Tekniği.....	6
1.5.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması.....	8
1.5.4. Verilerin Değerlendirilmesi.....	8
1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Düzeni	9
1.6.1. Kapsam, evren ve örneklem	9
1.6.2. Düzen	11
2. TOPLUMSAL CİNSİYET	12
2.1. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kavramlar	12
2.1.1. Cinsiyet.....	12
2.1.2. Toplumsal Cinsiyet.....	13
2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıpyargıları.....	17
2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Ayrımcılığı	26
2.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar	28
2.2.1 Psikanalitik Kuram.....	29
2.2.2.Sosyal Öğrenme Kuramı	30
2.2.3.Bilişsel Gelişim Kuramı	31
2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı	31
2.3. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalp Yargılarını Etkileyen Faktörler	33
2.3.1. Aile.....	33
2.3.2. Anne-Babanın Çalışma ve Eğitim Düzeyi	35
2.3.3. Aile Tipi.....	37
2.3.4. Okul, Öğretmenler ve Ders kitapları.....	38
2.3.5. Kitle iletişim araçları	40
3. TÜRKİYE’DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN KÜTÜPHANECİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI ANKET SONUÇLARI	43

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine İlişkin Bulgular	46
3.2. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancalarına İlişkin Bulgular	49
3.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine Göre TCRTÖ'den Alınan Toplam Puan Ortancalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	53
3.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortancalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular	59
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	85
4.1. Sonuçlar	85
4.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine İlişkin Sonuçlar	85
4.1.2. TCRTÖ Toplam Puan ve Alt Boyutlara İlişkin Sonuçlar	86
4.1.3. Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisine Yönelik Sonuçlar	92
4.2. Öneriler	94
KAYNAKÇA	96
EKLER.....	107
Ek 1. Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu	107
Ek 2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)	109
Ek 3. TCRTÖ Kullanım İzni.....	111
Ek 4. Ankara Üniversitesi Etik Kurul İzni.....	113
ÖZET.....	114
SUMMARY	115

TABLÖLAR LİSTESİ

- Tablo 1.** Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı
- Tablo 2.** Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı
- Tablo 3.** Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına İlişkin Özelliklerin Dağılımı
- Tablo 4.** Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Özelliklerin Dağılımı
- Tablo 5.** Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine İlişkin Bilgilerin Dağılımı
- Tablo 6.** Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancaları
- Tablo 7.** Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 8.** Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 9.** Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 10.** Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 11.** Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 12.** Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 13.** Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı
- Tablo 14.** Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

Tablo 15. Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

Tablo 16. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

Tablo 17. Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi

1. GİRİŞ

1.1. Konunun Önemi

“Cinsiyet”, bireyleri “kadın” ve “erkek” olarak tanımlayan “biyolojik” ve “fizyolojik” özellikleridir (World Health Organization [WHO], 2014). Kişinin biyolojik kimliği, genetik olarak belirlenmiş “dişi” ya da “erkek” olma özellikleridir (Seyyar, 2004, s. 120). Cinsiyet doğaldır, genetik ve biyolojik özelliklerden kaynaklanır; üreme işlevindeki farklılıklara işaret eder; bu nedenle temelde değişmez özelliklerdir (Bhasin, 2003, s. 9).

“Toplumsal cinsiyet” kavramı ise “cinsiyet” kavramından farklı olarak, *“kadın ve erkek arasındaki toplumsal, kültürel, ekonomik, politik ve davranışsal tüm farklılıkları içerir”* (Akıncı Yüksel, 2016, s. 21). “Toplumsal cinsiyet”, zamana, kültüre ve topluma bağlı olarak değişebilir ve toplumun kültürel özelliklerine dayalı, biyolojik temelde “kadın” ve “erkek” olarak sınıflandırılan birey hakkındaki algı ve bu bireylerden beklenen tutum ve davranışlarla ilgilidir (Çelik Bekleviç, 2013; Dinç Kahraman, 2010; Göktaş, 2016; Özden, 2018; Zeyneloğlu, 2008).

Her kültür ya da toplumun, bireyleri kadın ve erkek olarak birbirinden ayıran ve rollerini belirleyen sosyo-kültürel değerleri vardır. “Toplumsal cinsiyet rolleri” olarak tanımlanan bu roller, toplumun tanımladığı ve bireylerin yerine getirmesi istenen beklentileri ifade eder (Saraç, 2013, s. 27). Toplumsal cinsiyet rollerine göre; erkek “evin reisi”, “eve ekmek getirmekle sorumlu kişi”, “baba” olarak değerlendirilirken, kadın “anne” sıfatıyla “ev kadını” olarak görülmektedir (Seyyar, 2004, s. 120). Kız çocuklar “oyuncak bebekle”, erkek çocuklar “oyuncak silahla” oynar. Bu önermelerde kız çocuklara “annelik”, erkek çocuklara ise “saldırganlık” öğretilmekte ve çocuklara gelecekte oynayacağı roller benimsetilmektedir (Eser, 2017, s. 47-48). *“Toplum tarafından kadınların genellikle sıcak, müşfik, nazik, sezgileri güçlü, bakıp büyüten, esnek*

ve yumuşak, erkeklerin ise iddiacı, dayanıklı, girişken, üretken, risk alan ve kendine güvenen kişiler olması beklenir” (Akıncı Yüksel, 2016, s. 20-21).

Cinsiyet rollerinin oluşumu henüz çocuk doğmadan anne karnında başlar; çocukluk döneminde, ailenin tutum ve davranışlarına göre şekillenir; sosyal çevre, eğitim, meslek yaşantısı ve yasalarla pekişir ve kalıplaşmış yargılara dönüşür (Saraç, 2013, s. 27).

Toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve kalıpyargılar, beraberinde “toplumsal cinsiyet ayrımcılığını” getirir. Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, *“kadınların veya erkeklerin toplumsal cinsiyetlerinden dolayı sosyal, ekonomik, siyasal ve yasal haklara sahip olmada, bunları kullanmada, kaynaklara ve hizmetlere erişimde eşit olmamaları, üstelik ayrımcı muamele ile karşılaşmalarıdır” (Ecevit, 2010, s. 4).*

Cinsiyet ayrımcılığından tüm cinsiyetler olumsuz etkilenebilmektedir. Toplumun, “kadın” ve “erkek”ten beklentisi oldukça farklıdır. Bu farklılıkların özellikle aile, gelir, özgürlük ve insan hakları alanında ve genelde kadınlar aleyhinde olduğu görülmektedir (Saraç, 2013, s.28). *“Türk toplumu geleneksel, otoriter ve ataerkil bir yapıya sahiptir. Türkiye’de nesiller arası hiyerarşinin yanı sıra toplum, ataerkil düzen ya da cinsel rol hiyerarşisine dayanmaktadır. Cinsler arası ilişkiler erkeğin üstünlüğü; kadının ise değer, itibar ve güç bakımından düşük konumuna dayanmaktadır” (Aktaran Akıncı Yüksel, 2016, s. 28).*

Toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri/ayrımcılıklar, toplumdaki her bireyi, kurum, kuruluş ya da organizasyonlar aracılığıyla etkileyebilir. Bu doğrultuda, kullanıcısı, müşterisi ya da üyesi olunan kurum personelinin toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargıları ile ilgili tutumu önemlidir. Bu kapsamda kullanıcılarına ve tüm araştırmacılara verdikleri kütüphane/bilgi hizmetleri ile toplumsal kurumlardan olan üniversite kütüphanelerinde çalışan personelin de toplumsal cinsiyet eşitliği algılarının saptanması önem taşımaktadır.

Üniversite kütüphaneleri, üniversitelerin kuruluş ve varoluş amaçlarına uygun olarak öğrencilerin, öğretim elemanlarının, personelin ve tüm araştırmacıların bilimsel araştırma ve eğitim-öğretim faaliyetlerini destekler nitelikte kaynak seçme, sağlama, düzenleme ve erişime sunma, kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda hizmetler hazırlama gibi faaliyetleri gerçekleştirmekle görevli kurumlardır. Bu kurumlarda çalışan kütüphaneciler ise, kullanıcılar ile sürekli iletişim kurmakta ve onların bilimsel, eğitimsel ya da boş zaman değerlendirme gibi ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik hizmetler vermektedir. Kütüphane tarafından yürütülen bilgi hizmetlerinin kalitesi; kullanıcı memnuniyeti, kütüphanenin imajı, üniversitenin değerleri ve bilimsel araştırmalara sağladığı katkı ile doğrudan ilgilidir. Sunulan hizmetlerin meslek etik ilkeleri çerçevesinde kullanıcılar arasında hiçbir ayırım (cinsiyet, ırk, dil vb.) gözetilmeksizin yürütülmesi büyük önem taşımaktadır.

1.2. Araştırma Problemi

Tez kapsamında, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla, bu üniversitelerde çalışan Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü mezunu kütüphaneciler ele alınmıştır. Üniversite kütüphanelerinin başlıca kullanıcıları, yükseköğrenim öğrencileri, öğretim üyeleri ve araştırmacılarıdır. Bu nedenle eğitim düzeyi yüksek bir kitleye hizmet verilmekte, özellikle kullanıcıların bilimsel bilgi ihtiyacı, araştırma ve eğitim-öğretim faaliyetleri desteklenmektedir. Sunulan hizmetlerin kalitesi, kütüphanenin imajını, üniversitenin ulusal ve uluslararası bilime katkısını, başarısını ve gelişimini etkilemektedir. Bu hizmetlerin kalitesi doğrudan toplumsal cinsiyet algısıyla da ilişkilidir. Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rolleri kapsamında kadın ve erkeği algılama biçimleri, ayrımcılığa yer vermeden eşitlikçi politikaları izlemeleri ve sunulan hizmetlere

yansıtmaları bağlamında, toplumsal cinsiyet ile ilgili tutumlarının araştırılması, kullanıcı-kütüphane-üniversite ilişkisi açısından önemlidir.

Üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarının araştırılması ve bu konudaki tutumlarının belirlenmesi, üniversite kütüphanelerinde toplumsal cinsiyet eşitliğinin değerlendirilerek, cinsiyete dayalı ayrımcılıkların önlenmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Bu kapsamda, mesleki etik ilkelerine ve daha önemlisi insan hakları ihlallerine yer vermemek adına kütüphane politikaları hazırlamak ya da geliştirmek, kütüphanecilerin ve diğer personelin toplumsal cinsiyet eşitliği algısını güçlendirmeye yönelik hizmet içi eğitim programları düzenlemek, kütüphanecilik ve toplumsal cinsiyet temalı araştırmalarla elde edilebilecek kazanımlardır.

Literatür incelediğinde, Türkiye’de kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algıları ya da toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Yapılan araştırma ile üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarının belirlenmesi; üniversite kütüphanelerinde bilgi hizmetlerinin kalitesinin geliştirilmesi ve iyileştirilmesi, politikalar ve eğitim programları hazırlanması, üniversitelerin ve kütüphanelerin imajı için önemlidir. Aynı zamanda bir meslek grubu olarak kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rollerinin değerlendirilmesinin toplumsal cinsiyet çalışmaları literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

1.3. Tezin Amacı

Tezin amacı, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algısının belirlenmesi ve bu algının hangi sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiğinin araştırılmasıdır.

1.4. Araştırma Soruları ve Hipotez

Araştırma soruları:

- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, sosyo-demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, cinsiyet değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, yaş değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, en uzun süre yaşanan yer değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, aile tipi değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, aile ekonomik durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, medeni durum değişkenine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, eş eğitim ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, anne eğitim ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları, baba eğitim ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılaşmakta mıdır?
- Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete yönelik algıları kardeş sayısı ve cinsiyetine göre farklılaşmakta mıdır?

Araştırmanın hipotezi ise; “*Türkiye üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphaneciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahiptir*” biçiminde oluşturulmuştur.

1.5. Yöntem ve Veri Toplama Tekniği

1.5.1. Yöntem

Araştırmada, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek ve bu algının hangi sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiğini araştırmak amacıyla tanımlayıcı (betimleme) araştırma yöntemi benimsenmiştir. Betimleme araştırmalarının amacı, bir olgunun mevcut durumunu tanımlamaktır (Altunışık, Çoşkun, Bayraktaroğlu ve Yıldırım, 2010).

1.5.2. Veri Toplama Tekniği

Araştırmada, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilere yönelik veriler anket yoluyla toplanmıştır. Kuş (2007, s. 43-44)’a göre; anket, özellikle sosyal bilimlerde yaygın olarak kullanılan bir veri toplama tekniğidir. Anketler, insanlar ile ilgili edinilen bilgiyi sayısallaştırmak ve sosyal yaşamlarını betimlemek için kullanılır.

Araştırma kapsamında kullanılan anket, “*Sosyo-Demografik Özellikleri Anket Formu*” ve “*Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)*”nden oluşmaktadır.

1.5.2.1. Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu

Anket formu, “yaş”, “cinsiyet”, “medeni durum”, “eğitim durumu”, “anne-babanın ve eşin eğitim durumu”, “en uzun yaşanılan yer” gibi sosyo-demografik bilgileri içeren 15 sorudan oluşmaktadır. Anket formundan elde edilen sosyo-demografik bilgiler, katılımcıların toplumsal cinsiyet rolü tutumları üzerindeki etkisini saptamak için kullanılmıştır (Bkz. Ek-1).

1.5.2.2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği ise, üniversite öğrenimi gören öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla 2008 yılında Zeyneloğlu tarafından geliştirilmiştir. Toplam 38 maddeden oluşan Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği 0-5 arası puanlanmaktadır. Ölçek, öğrenciler toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutum cümlelerine; tamamen katılıyorsa “5” puan, katılıyorsa “4” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “2” puan, kesinlikle katılmıyorsa “1” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutum cümleleri ise; yukarıda belirtilen puanlamanın tam tersi olarak, öğrenciler tamamen katılıyorsa “1” puan, katılıyorsa “2” puan, kararsızsa “3” puan, katılmıyorsa “4” puan, kesinlikle katılmıyorsa “5” puan alacak şekilde puanlandırılmıştır. Bu puanlama şekli ile ölçekten alınabilecek en yüksek puan 190; en düşük puan ise, 38 olarak hesaplanmıştır. Ölçekten alınan en yüksek değer öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu, en düşük değer ise öğrencinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. TCRTÖ ölçeği, “38 madde” ve “beş alt boyut” içermektedir. Ölçeğin “eşitlikçi cinsiyet rolü”, “kadın cinsiyet rolü”, “evlilikte cinsiyet rolü” ve “geleneksel cinsiyet rolü” alt boyutları sekiz, “erkek cinsiyet rolü” alt boyutu ise altı maddeden oluşmaktadır. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeğinin

Cronbach Alfa Güvenirlik Katsayısı 38 madde için “0.92” olarak bulunmuştur. Bu sonuç, ölçek maddelerinin birbiriyle yüksek iç tutarlılığa ve yüksek güvenirlığe sahip olduğunu göstermektedir (Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011). (Ek-2).

Ölçeğin, tez kapsamında kullanılabilmesi için Doç. Dr. Simge Zeyneloğlu’ dan izin alınmıştır. (Ek-3)

1.5.3. Veri Toplama Araçlarının Uygulanması

“Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)”, Google formlar aracılığı ile hazırlanmış ve Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan tüm kütüphanecilere 12.02.2020 tarihinde gönderilmiştir. Yeterli sayı elde edebilmek adına işlem birkaç kez tekrarlanmıştır.

1.5.4. Verilerin Değerlendirilmesi

Araştırma verileri, Google-Formlar ile toplanmış, “SPSS for Windows 22.0” programı ile analiz edilmiştir.

Araştırma kapsamında, kütüphanecilerin sosyo-demografik bilgileri bağımsız değişkeni, TCRTÖ puanları ise, bağımlı değişkenleri temsil etmektedir. İstatistiksel testlerin anlamlılık düzeyi için $p < 0.05$ değeri kabul edilmiştir.

Verilerin değerlendirilebilmesi için katılımcıların tutum puanlarının normal dağılım gösterip göstermediği araştırılmış; bu kapsamda, “Shapiro” ve “Kolmogorow-Smirnov” testleri uygulanmıştır. Test sonuçlarına göre; verilerin normal dağılmadığı saptanmış, bu nedenle verilerin karşılaştırılmasında ortanca kullanılmıştır. İki değişkenli veriler “Mann-Whitney U”; üç ve üzeri değişkene sahip veriler ise “Kruskal-Wallis” testleri ile analiz edilmiştir. Gruplar arası farklılık “Kruskal Wallis 1Way Anova” ile

tespit edilmiştir. Araştırma bulgularının değerlendirilmesinde “ortanca”, “minimum” ve “maksimum” değerler ve “yüzdeler” kullanılmıştır.

1.6. Araştırmanın Kapsamı ve Düzeni

1.6.1. Kapsam, evren ve örneklem

Türkiye’de 129 devlet, 73 vakıf üniversitesi ve 5 meslek yüksekokulu, toplamda 207¹ yükseköğretim kurumu bulunmaktadır. Araştırma kapsamında 39 üniversite ve 5 yüksekokul; “*kütüphane web sayfasının bulunmaması*”, “*personel bilgisinin ya da personel iletişim bilgisinin bulunmaması*” ve “*personelin kütüphaneci olmaması*” gibi sebeplerden dolayı araştırma evrenine dâhil edilmemiştir. Araştırma evrenini, toplam 163 üniversite kütüphanesinde çalışan kütüphaneciler oluşturmuştur. Araştırma evrenini oluşturacak toplam kütüphaneci sayısı Şubat-Haziran 2019 tarihleri arasında, ilgili daire başkanlıklarıyla, daire başkanına ulaşamadığı durumlarda kütüphane personeliyle iletişime geçilerek ve kütüphane web sayfalarındaki personel bölümü incelenerek belirlenmiş ve toplamda **1044** Bilgi ve Belge Yönetimi mezunu kütüphaneci olduğu saptanmıştır.

Araştırmanın örnekleme, uygun (kolay) örnekleme yönetimi kullanılarak seçilmiştir. Bu yöntemde amaç, “*...isteyen herkesin örneklem içerisine ve örnekleme dâhil edilmesidir. Denek bulma işlemi belirlenen örneklem hacmine ulaşıncaya kadar devam eder. Televizyonların düzenlediği telefon anketleri, internet ortamında gerçekleştirilen ve giderek yaygınlaşan anketlerde bu yöntem kullanılır*” (Ural ve Kılıç, 2006, s. 44).

¹ Üniversite sayılarına ilişkin bilgiler Şubat-Mart 2019 tarihleri arasında Yüksek Öğretim Kurulu web sayfasından alınmıştır. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/universiteler/universitelerimiz>

Araştırmanın evrenini, 163 üniversite kütüphanesinde çalışan 1044 kütüphaneci oluşturmaktadır. Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemeye yönelik hazırlanan anket, çevrimiçi olarak Google-formlar aracılığı ile ilgili evrene gönderilmiş ve 313 kişiden geri dönüş alınmıştır. Ankete katılan 313 kişinin, 1044 kişilik evreni temsil etme gücünü hesaplamak için aşağıdaki formül kullanılmıştır (Ural ve Kılıç, 2006, s. 47).

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2 \cdot Z_{\alpha}^2}{(N - 1)H^2 + Z_{\alpha}^2 \cdot \sigma^2}$$

n=Örneklem büyüklüğü (örnekleme dahil edilecek birey sayısı)

N=Evren büyüklüğü, (N=1044)

σ =Standart sapma değeri, ($\sigma=0,5$)

H=Standart hata değeri (örnekleme hatası), (H=0,05)

Z=Belirli bir anlamlılık düzeyine (yanılma olasılık değerine) “ α ” veya güven düzeyi “ $1-\alpha$ ” karşılık gelen ve teorik değer ($\alpha=0,05$ için $Z_{0,05}=1,96$)

Formülde değerler yerine koyulduğunda;

$$n = \frac{1044 \cdot (0,5)^2 \cdot (1,96)^2}{(1044 - 1)(0,05)^2 + (1,96)^2 \cdot (0,5)^2}$$

$$n \cong 281$$

Bu sonuçla, ankete katılan 313 kişinin evreni temsil gücünün yeterli olduğu görülmektedir.

1.6.2. Düzen

Araştırma dört bölümden oluşmaktadır.

Araştırmanın ilk bölümünde; konunun önemi, araştırma problemi, tezin amacı, araştırma soruları ve hipotez, yöntem, veri toplama teknikleri, “Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu” ve “Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)”, veri toplama araçlarının uygulanması ve değerlendirilmesiyle ilgili bilgiler verilmiştir.

Araştırmanın ikinci bölümünde; toplumsal cinsiyet ile ilişkili kavramlar, kuramlar ile toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargılarını etkileyen faktörler açıklanmıştır.

Araştırmanın üçüncü bölümünde; üniversite kütüphaneleri ele alınmış, üniversite kütüphanesi tanımlanmış; üniversite kütüphanelerinin amaç ve işlevleri açıklanmış ve son olarak üniversite kütüphanelerinde sunulan hizmetler ve kütüphanelerde toplumsal cinsiyet eşitlikçi yaklaşımların önemi tartışılmış ve Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanelerin toplumsal cinsiyet algıları anket sonuçları paylaşılmıştır.

Araştırmanın son bölümünde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

2. TOPLUMSAL CİNSİYET

2.1. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kavramlar

2.1.1. Cinsiyet

Cinsiyet kavramı, “bireye, üreme işinde ayrı bir rol veren ve erkekle dişi ayırt ettiren yaradılış özelliği, eşey, cinslik, seks” olarak tanımlanmıştır (Türk Dil Kurumu, TDK, 2019).

Cinsiyet (sex), kişinin biyolojik kimliği, genetik olarak belirlenmiş “dişi” ya da “erkek” olma özellikleridir (Seyyar, 2004, s. 120).

Bireyleri kadın ya da erkek olarak tanımlayan doğal ya da temel özelliklerdir. Vücudun hormonlar, üreme organları ve üreme sistemi gibi biyolojik özelliklerinden kaynaklanır (Barker, 2004, s. 73).

Genital, genetik ya da her ikisi bakımından vücutları bir kadın ya da erkek kategorisine tam olarak uymayan, örneğin, XX dişi XY erkeğe ek olarak bazı cinsiyetlerin biyolojik özelliklerinin karışımına sahip genetik ve anatomik olarak iç içe bulunan XO, XXY ya da XXXY gibi bireyler bulunmasına rağmen çoğu çağdaş toplum, cinsiyeti, "kadın" ve "erkek" olarak kategorilendirmiştir (Kramer, 2011; Stoller, 1984). Cinsiyet, kromozomlar, dış genital organlar, rahim ve prostat gibi iç genital organlar, gonadlar, hormonal durumlar gibi birincil cinsiyet özellikleri ve vücudun tüylü bölgelerinin farklılığı, vücut yapılarındaki farklılıklar, göğüsler ve sesteki farklılar gibi ikincil cinsiyet özelliklerinin cebirsel bir toplamıdır. Böylece çoğu insan, biri “erkek” diğeri “kadın” olarak adlandırılan iki ayrı çan eğrisinden birinin altına girer (Stoller, 1984; Dökmen, 2010).

Bu kapsamda cinsiyet, kişilerin doğumla birlikte kazandıkları; anatomik, genetik ve biyolojik farklılıklara göre şekillenen; bireyleri, “kadın” ve “erkek” olarak kategorilendiren özelliklerdir.

2.1.2. Toplumsal Cinsiyet

“Toplumsal cinsiyet” kavramı, “kadın” ve “erkek” olmanın sosyal yapısına, onların sosyal ilişkilerini yöneten kültürel varsayımlara ve uygulamalara atıfta bulunur. Kavram, biyolojik bir oluşumu temsil eden cinsiyetin aksine toplumsal cinsiyet biçimleri olarak kadınlık ve erkeklik rollerinin, yani belirli bir cinsiyet için sosyal olarak uygun görülen davranışların kültürel olarak düzenlemesidir (Barker, 2004, s.73).

Cinsiyet, biyolojiktir; “kromozomlar”, “hormonlar”, “üreme fonksiyonları” ve diğer anatomik bileşenler, kadın ve erkeğe ait farklılıklarının altını çizer. “Toplumsal cinsiyet” ise, bir kültür içindeki farklılıklara bağlı anlamları ifade eder; belirli sosyal bağlamlar yoluyla kadınlar ve erkeklerle bağlantılı sosyal, kültürel ve psikolojik özelliklerdir. Cinsiyet bizi “kadın” ve “erkek”; toplumsal cinsiyet ise “kadınsı” ve “erkeksi” yapar. Cinsiyet atfedilen bir statüdür; doğumla kazanılır; ancak toplumsal cinsiyet, öğrenilmesi gereken bir statüdür. Kadın ve erkeğin anatomik konfigürasyonuna sahip olmanın anlamı, nerede olduğunuza, kim olduğunuza ve ne zaman yaşadığınıza bağlı olarak değişebilir (Kimmel, 2000; Lindsey, 2011).

Plate (2016, s. 168)’e göre toplumsal cinsiyet, toplumların iki cinsiyetin (gerçek veya hayal edilen) anatomik özelliklerine göre atadığı farklı rol, norm ve anlamları ifade eder. Anatomik farklılıklara (gerçek veya hayali) bağlı olarak, kadınlar ve erkekler farklı sosyal rollere atanmakta ve farklı sosyal rolleri benimsemekte, farklı davranış normlarına uymakta, farklı beceriler, hedefler, erdemler ve karakter özellikleri kazanmakta ve bunları uygulamaktadır.

Toplumsal cinsiyet kavramı ile ilgili ilk araştırmalar Amerika Birleşik Devletleri’nde başlamıştır. Psikiyatrist ve psikanalist Robert Stoller, kavramı, 1968 tarihinde yayınladığı “Cinsiyet ve Toplumsal Cinsiyet” (Sex and Gender) adlı çalışmasında, “kadınlık” ve “erkeklik” durumlarını birbirinden ayırmak için kullanmıştır (Akıncı Yüksel, 2016; Ecevit ve diğerleri, 2014). Stoller, toplumsal cinsiyet kavramının

cinsiyet kavramından oldukça bağımsız olduğunu vurgulayarak, toplumsal cinsiyet kavramını biyolojik bir olgudan ziyade psikolojik ve kültürel bir yapı olarak tanımlamıştır (Stoller, 1984, s. 9).

“Toplumsal cinsiyet” kavramını sosyolojiye kazandıran Ann Oakley ise 1972’de yayınladığı “Cinsiyet, Toplumsal Cinsiyet ve Toplum” adlı çalışmasında, biyolojik olarak cinsiyeti; cinsiyet-kişilik, zekâ ve sosyal roller arasındaki ilişkileri; “cinsiyet” ve “toplumsal cinsiyet” ayrımını ve toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesini tartışmıştır. Oakley (1972, s. 158)’e göre; toplum, kadınların otomatik olarak kadınsı, erkeklerin ise otomatik olarak erkeksi özellikler göstermesini beklemektedir. Bir kadın ya da erkek olmak, belirli bir “genital organa” sahip olmak kadar “elbise”, “jest”, “meslek”, “sosyal ağ” ve “kişiliğin” de bir fonksiyonudur.

Toplumsal cinsiyet, erkekler ve kadınlar arasındaki üreme organizasyonunu, cinsel iş bölümünü ve kadınlık ile erkekliğin kültürel tanımlarını içeren çeşitli ve karmaşık düzenlemeleri ifade eder. Bu nedenle, aynı zamanda kadınların ve erkeklerin nasıl yaşadıklarını belirleyen bir dizi sosyal düzenleme ve insanları iki (ya da daha fazla) sosyal kategoriye ayıran bir düşünme şeklidir. Bu düzenlemeler ve kategoriler iki kutuplu dünyayı oluşturur. Tipik olarak hiyerarşik ve asimetriklerdir: Erkekler baskın cinsiyettir; kadınlar ise "erkek" olmayan (aşağı) insanlardır (Bradley, 2013, s. 16).

Toplumsal cinsiyet, “kadın” ve “erkek” arasında toplum tarafından yaratılmış farklılıklardır. Biyolojik özelliklerin “toplumsal cinsiyeti” etkilediği düşünülse de “toplumsal cinsiyet” doğuştan değildir. Toplumsal cinsiyete ilişkin fikirler, özellikle toplumdaki güç, kaynak ve olanaklar açısından kadınların erkeklerle eşit olamayacağı yönündedir (Ray, Carlson, Andrews, 2018, s. XV). Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nde erkeklerin kazandıkları her bir dolar için kadınlar 80 sent kazanmakta; evli ve çocuklu kadınlar, evli ve çocuklu erkeklerden üç kat fazla ev işleriyle uğraşmaktadır (Aktaran Ray, Carlson, Andrews, 2018, s. XV). Çağdaş toplumlardaki birçok insan,

kadınların, duygusal olması, ailesi ve çocuklarıyla ilgilenmesi; erkeklerin ise, evi geçindirmesi ve ailesini koruması gerektiği gibi basmakalıp fikirlere sahiptir. Kadınların aksine erkeklerin bakım işleriyle ilgilenmesi beklenmez ve onlar genelde doğal liderler olarak görülür. Bu görüşler, yaşanan zamana ve topluma bağlı olarak değişebilir. Örneğin, günümüzde Amerika Birleşik Devletleri'nde halk genellikle sekreterlik ve büro işlerini kadın meslekleri olarak görürken, 20. yüzyılın başlarında bu meslekler erkek işi olarak kabul edilmekteydi. Kırsal Meksika'daki yerli Zapotek köylerinde ise, çiftçiler ekim işini ve çiftçiliği erkeksi, ayıklama ve hasadı kadınsı faaliyetler olarak görmektedir (Ray, Carlson, Andrews, 2018, s. XV).

Nye (1998)'e göre, Amerikan kültüründe cinsiyet ve toplumsal cinsiyet arasında uyumluluk olması beklenir. Bu, tüm kadınların kadınsı ve tüm erkeklerin erkeksi özellikler göstermesi gerektiği ile ilgilidir. Toplumsal cinsiyet, bir kişiye toplum tarafından atfedilebilecek bir sosyal statü olsa da aynı zamanda, kelimeler, eylemler, kıyafetler ve ilişkilerle sürekli olarak yeniden yaratılmaktadır. Kadınlık ve erkeklik sabit kavramlar değildir; toplum değiştikçe kadınlık ve erkeğin kavramsal sınırları değişmektedir. Toplumsal cinsiyet kavramı da bir tarihsel dönemden diğerine değişmekte, herhangi bir zaman diliminde veya kültürde kadınsı kabul edilen bir özellik, bir başka zaman diliminde veya farklı bir kültürde kadınsı özellik olarak görülmemektedir. Örneğin, 20. yüzyılın başında, erkekler “pembe”, kadınlar “mavi” renkli giysiler giymekteyken, günümüzde “pembe” renk kadınlar, “mavi” ise erkekler için uygun bulunmaktadır.

Toplumsal cinsiyet kategorileri, özellikle sıradan insanların sosyal yaşamı anlamlandırmak ve bunlara katılmak için kullandıkları klişeleri ve normları ifade eder. Toplumsal cinsiyet hakkındaki bu düşünceler, erkeklik ve kadınlık olmak üzere iki kategori arasında varsayılan karşıtlığa dayanmaktadır. Aynı zamanda, bu kategoriler ırk, sınıf, cinsellik, sömürge hâkimiyeti ve diğer farklılıklar arasındaki eşitsiz ilişkilerle iç içe

geçer ve onları güçlendirir. Toplumsal cinsiyet, insanların dünyayı yorumladıkları ve toplumu hayal ettikleri bir mercektir. Bu mercek insanların otorite, bağımsızlık, alçakgönüllülük ve güç gibi ahlâki değerleri nasıl anlamlandırdıklarını; ordu, ekonomi, ceza adalet sistemi ve iç-dış politika gibi kurumları nasıl gördüklerini şekillendirir (Ray, Carlson, Andrews, 2018, s. XVII-XVIII).

Sosyologlar, toplumsal cinsiyetin sosyal olarak inşa edildiği görüşündedirler; bir başka deyişle, kadınlar ve erkekler arasındaki farklar biyolojik olarak belirlenmiş gerçeklere dayanmaz. Örneğin, 19. yüzyılda, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki varlıklı beyaz kadınların hamilelikleri belirginleştikten sonra evde kalmaları ve doğumdan sonraki haftalar boyunca hasta olarak kabul edilmeleri bekleniyordu. Köleleştirilmiş kadınlar, aksine, doğuma kadar çalışıyor ve kısa bir süre sonra yeniden çalışmaya başlıyorlardı. Bu durumda hamilelik ve doğumun bir kadının fiziksel kapasitesi üzerindeki etkisi, cinsiyet dışındaki sosyal kategorilere bağlı olarak farklı şekilde inşa edilmiştir (Kramer, 2011, s. 3).

Sonuç olarak toplumsal cinsiyete, sosyokültürel özelliklerin yanı sıra temelde cinsiyetin getirdiği bazı ayrımların sebep olduğu ya da toplumsal cinsiyetin cinsiyetle hiçbir ilişkisinin olmadığı; sosyal olarak inşa edildiği ve zaman, mekân, kültür ya da topluma göre farklılık gösterebileceği düşünülmektedir. Bhasin (2003, s. 9), çalışmasında cinsiyet ve toplumsal cinsiyet ayrımını şöyle tablolastırmıştır:

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Cinsiyet	Toplumsal Cinsiyet
Doğal	İnsan icadı
Biyolojik	Sosyokültürel
Üreme organları ve üreme işlevindeki farklılıklar	Eril ve dişi özellikler, davranış, rol ve sorumluluklara ilişkin farklar
Değişmez/değiştirilemez özellikler	Değişken/değiştirilebilir özellikler

2.1.3. Toplumsal Cinsiyet Roller ve Kalıpyargıları

Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (2013), toplumsal cinsiyet rollerini (gender roles), bireylerin cinsiyetleri doğrultusunda yerine getirmeleri beklenen davranış ve görevler olarak tanımlamıştır.

“Toplumsal cinsiyet rolleri”, belirli bir kültürde, “kadın” ya da “erkek” olmakla ilişkili tutumlar, davranışlar, inançlar ve değerleri kapsayan, sosyal olarak inşa edilen özelliklere ve beklentilere atıfta bulunur (Newman, 2002, s. 353; Martha Kirkpatrick, 2003, s. 563). Toplumsal cinsiyet rolleri, büyük ölçüde kişinin yetiştirilme biçiminin bir ürünüdür ve kişinin cinsiyet kimliğiyle uyumlu olmayabilir. Araştırmalar hem genetik hem de sosyal çevrenin cinsiyet rollerinin gelişimini etkilediğini göstermektedir. Toplum değiştikçe, toplumsal cinsiyet rolleri de toplumun ihtiyaçlarını karşılamak için değişmektedir (Wienclaw, 2019).

Toplumsal cinsiyet rolleri, cinsiyet kategorileriyle ilgili beklentiler kümesidir. Toplumdaki insanların kadın veya erkek olmaya dair beklentilerini ifade eder. Örneğin, Amerikan toplumunda, yetişkin bir erkeğin ağladığını görmek garip olabilir; ancak Hindistan'da üretilen popüler Bollywood filmlerinde erkek kahramanların ağlaması beklenir (Ryle, 2015, s. 31).

Toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ise *“kadın ve erkeğin rolleri hakkında beslenen önyargılar, toplumun sosyo-kültürel yapısından kaynaklanan ve toplum üyelerinin ekseriyeti tarafından çoğu kez önyargılı bir biçimde paylaşılan kadın ve erkeklerle ilgili roller”*dir (Seyyar, 2004, s. 115-116).

Vatandaş (2007, s. 33)'a göre toplumsal cinsiyet kalıpyargıları, *“iki cinsin birbirinden hangi bakımlardan ayrıldıklarına; hangi davranış, görünüş ve kişiliğin kadın ve erkeklere özgü olduğuna; insanların cinsleri arasında hangi farklılıkların bulunması gerektiğine ve erkek ve kadınların nasıl davranmaları gerektiğine ilişkin inançları ifade eder.”*

Toplumsal cinsiyet rolleri ile kadınların aile, ev ve evlilik yaşamında özellikle annelik özellikleri ön plana çıkarılmakta, evde çocuğu ile ilgilenmesi, yemek, temizlik, çamaşır, ütü gibi işleri yürütmesi, eşinin sözünü dinlemesi, evlendikten hemen sonra çocuk doğurması, erkek çocuk doğurarak kocasının gözünde statüsünü yükseltmesi beklenmektedir. Ayrıca çalışma yaşamına katılmamaları, çalışmak için eşlerinden izin almaları, çalışacaklarsa ikincil pozisyonda mutfak bütçesine katkı olacak işlerde çalışmaları, maaşlarını eşlerine vermeleri gibi beklentiler de vardır. Sosyal hayatta kadınlardan beklenen ise namuslarına sahip çıkmaları, belli bir yaşa gelince evlenmeleri ve evlenmeden cinsel ilişkiye girmemeleridir. Eğitim ve meslek seçimi gibi konularda ise, kadınların dünyanın birçok bölgesinde eğitim hakkı kısıtlanmakta, okumaları ve meslek edinmeleri önemsiz sayılmaktadır. (Bhasin, 2003; Dökmen, 2010; Ersoy, 2009; Günay ve Bener, 2011; Zeyneloğlu, 2008).

Toplumsal cinsiyet rollerinde kadın ve erkeğe yüklenen roller; “geleneksel” ve “eşitlikçi” roller olarak kategorilendirilmiştir. Kadına uygun görülen “geleneksel roller”, ev işleri, çocuk bakımı ve iş hayatında aktif olmamak; erkekler için uygun görülen roller ise evi geçindirmek, evin reisi olmak gibi rollerdir. “Eşitlikçi roller” ise; kadınlar ve erkekler arasında ayırım gözetmeksizin aile, eğitim, evlilik, iş hayatı ve sosyal yaşamda sorumluluklarının eşit olarak paylaşılmasıdır (Başar, 2012; Özcan, 2012; Zeyneloğlu ve Terzioğlu, 2011).

Türk toplumunun ataerkil aile yapısı, erkek egemenliğine dayalı kültürel yapıyı şekillendirmektedir. Bu kapsamda, toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargıları ile ilgili araştırmalar, Türk toplumun geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yansıttığını göstermektedir.

Vatandaş (2007), “Toplumsal Cinsiyet ve Cinsiyet Rollerinin Algılanışı” başlıklı çalışmasında, Türkiye genelinde 15 yaş ve üstü 3454 katılımcıya anket uygulamış ve araştırma sonucunda; “yemek pişirmek” (%76), “bulaşık yıkamak” (%83), “temizlik

yapmak” (%76), “çamaşır yıkamak” (%75), “çocuk için yemek hazırlamak” (%86), “çocuğu giydirmek” (%79), “çocuk hastalanınca bakmak” (%91), “aile içi sorunları çözmek” (%75) gibi ev içi işlerin daha çok kadına ait rol ve sorumluluklar olduğu; erkeklerin ise “resmi kurumlarda iş takibi” (%89), “ev içi tamirat” (%91), “evin geçimini sağlamak” (%80), “aile bireylerinin davranışlarını belirlemek” (%59), “aile reisi olmak” (%64) gibi rol ve sorumlulukları üstlendiği tespit edilmiştir. Araştırmada, kadınlara ait meslekler; hemşirelik (%86), gündelikçi-temizlikçilik (%93), sekreterlik (%91) olarak görülürken; politikacı (%86), ağır vasıta şoförlüğü (%86), valilik, kaymakamlık, muhtarlık (%76), müftülük (%86), amelelik (%93) gibi meslekler erkekler için uygun görülmüştür.

Şıvgın (2015), “Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinliklerinin Anasınıfına Devam Eden 60-72 Aylık Çocukların Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarına Etkisinin İncelenmesi” adını taşıyan çalışmasında, Kocaeli’nde anasınıfına giden 80 çocukla araştırmasını gerçekleştirmiştir. Araştırmada; deneysel yöntem kullanılmış, çocuklar “deney” ve “kontrol” grubuna ayrılmıştır. Çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları “Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargılarını Ölçme Aracı” ile belirlenmiş daha sonra deney grubundaki öğrencilere “Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinlikleri” uygulanmış ve toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına bakış açılarının değişiklik gösterip göstermediği incelenmiştir. Araştırmaya katılan tüm çocuklar; “toplumdaki bireylerin davranış ve sorumluluklarını”, “meslekleri”, “oyuncak” ve “oyunları” cinsiyete göre kategorilendirmiş ve çocukların “toplumsal cinsiyet kalıpyargılarına” sahip oldukları belirlenmiştir. “Cinsiyet Rollerini Eğitim Etkinlikleri” ile ise, deney grubundaki çocukların, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının değişime uğradığı saptanmıştır. Çocuklara uygulanan ön test sonucunda “çocuk bakmak”, “yemek yapmak”, “misafirlerle ilgilenmek” kadına; “fatura ödemek”, “araba kullanmak” ve “tadilat yapmak” erkeklere özgü roller olarak görülmüştür. Uygulanan eğitimden sonra yemek yapmak haricindeki roller; kadın ve

erkek yapabilir şeklinde, eşitlikçi bir yönde değişime uğramıştır. Araştırmada, “anasınıfi öğretmenliği”, “hemşirelik”, “sekreterlik”, “hosteslik”, “dansçılık” gibi meslekler kadınsı; “polislik”, “askerlik”, “aşçılık”, “şoförlük”, “itfaiyecilik” gibi meslekler erkeksi olarak algılanmış; verilen cinsiyet rolleri eğitim etkinlikleri ile tüm mesleklere ilişkin algılar “kadın ve erkek yapabilir” şeklinde değişmiştir. “Peluş oyuncaklar”, “ip”, “evcilik oyuncakları” ve “bebek” kız oyuncacı; “araba”, “kamyon”, “bisiklet” ve “robot” erkek oyuncacı olarak görülmüş; eğitim sonrası son testte ise, toplumsal cinsiyet algısı kadın ve erkek, ikisi de oynayabilir şeklinde değişmiştir. “Seksek oynamak”, “ip atlamak”, “salıncakta sallanmak” kadın; “misket”, “boks”, “basketbol” ve “satranç” erkek oyunu olarak görülmüş; uygulanan eğitimden sonra tüm oyunlara yönelik algı, kadın ve erkek tarafından oynanabileceği yönünde değişmiştir.

Girginer, “Türk Toplumunda Cinsiyet Rollerini Algısı” adlı yüksek lisans tezinde; Türk toplumunun geleneksel cinsiyet rollerinin etkisinde, kadınların baskın şekilde feminen, erkeklerin ise baskın şekilde maskülen olduğu sonucuna ulaşmıştır (Aktaran Başar, 2012, s. 3-4).

Savaş (2018), “Türkiye’de Yaşayan Bireylerin Toplumsal Cinsiyet Eşit(siz)liği Algısı” başlıklı makalesinde, Türkiye’deki bireylerin toplumsal cinsiyet algılarını araştırmış; Türkiye’de insanların “toplumsal cinsiyet rollerine” ilişkin kalıpyargılara sahip olduğunu saptamıştır. Araştırmada, kadınların ev ve çocuk işleriyle ilgilendiği ve temel rol ve sorumluluklarının evlilik ve aile olduğu tespit edilmiştir.

Toplumun, kadınlık ve erkeklik rollerine bağlı geliştirdiği kalıpyargılar ile toplumda, kadın ve erkeklerin farklı özellik, tutum ve davranışlara sahip olduğuna vurgu yapılmakta; bireylerin cinsiyetleri kapsamında fiziksel ve duygusal özelliklerine karar verilmekte ve özellikle kadınlar pasif imajlı roller ile ilişkilendirilmektedir.

Dedeoğlu (2018, s. 20), “Toplumsal Cinsiyet” başlıklı çalışmasında toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını, “*genellikle kadınların ve erkeklerin yapabilecekleri üzerine*

toplumda belirlenmiş fikirler” olarak tanımlamış ve kadın ve erkekler ile ilgili kalıpyargıları, aşağıdaki şekilde tabloştürmüştür:

Toplumsal Cinsiyet Kalıpyargıları

Kadın	Erkek
Sevecen ve fedakâr	Sorumluluk duygusu güçlü
Korkak	Cesur
Sessiz, uyumlu	Yönetme gücü
Ayrıntıcı	Soyut düşünme yeteneği
Duygusal	Rasyonel
Dedikoducu	Saldırgan

Prentice ve Carranza (2002)'nın, Amerikan toplumunun toplumsal cinsiyet kalıpyargılarını araştırdıkları araştırmasında ise; kadınların erkeklere göre daha sıcak ve nazik, çocuklarıyla ilgili, sadık, hassas, dost canlısı, temiz, sabırlı, kibar ve neşeli olması gerektiği; erkeklerin ise kadınlara göre daha atletik, lider, kendine güvenen, güvenilir, hırslı, rekabetçi, agresif, disiplinli vb. olması gerektiğine dair kalıpyargıların olduğu saptanmıştır.

Williams ve Best tarafından 25 ülkede kadın ve erkeğe atfedilen roller ve özellikler üzerine yapılan bir diğer araştırmada ise; erkekler hareketli, maceracı, agresif, duygusuz, bağımsız, etkin, cesur ve dominat vb. sıfatlarla; kadınlar ise şefkatli, çekici, bağımlı, hayalci, duygusal, yufka yürekli, meraklı, korkak vb. sıfatlarla tanımlanmıştır (Aktaran Sabuncuoğlu, 2006, s. 84).

Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların ve erkeklerin faaliyetlerini sınırlayan toplumsal beklentilerdir. Toplum, bireylerin cinsiyet rol ve kalıpyargılarına uyması, tutum ve davranışları sürdürmesi konusunda baskı yapmaktadır. Kız çocukları, “ilgili” ve “şefkatli” olmayı; erkek çocukları ise “hırslı”, “akılcı” ve “rekabetçi” olmayı öğrenmektedirler (Gündüz Kalan, 2010). Erkeklere çocuklukta ve yaşamları boyunca araç ya da amaç ve görev odaklı olmaları öğretilirken, kadınlara diğer insanlarla

etkileşimli olmaları ya da diğer insanlarla etkileşime yönelik olmaları öğretilmektedir (Ryle, 2015, s.31).

Türk toplumunda ise kadından beklenen; erkek çocuk doğurması, eşi ve evi ile ilgilenmesidir. “*Kadını evinden, erkeği pirinden sorarlar*”, “*Buyurmadan tutan evlat, çağırmadan kalkan avrat, orada olur devlet*”, “*Oğlanı her karı doğuramaz, er karı doğurur*” gibi atasözleri kadının toplumsal cinsiyet rollerini ortaya koymakta, geleneksel cinsiyet rollerini gelecek toplumlara aktarmaktadır (İmamoğlu, 1994, s. 39).

Toplumsal cinsiyet ile ilgili araştırmalar, toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıpyargılarının toplumdaki topluma değiştiğini; toplumsal cinsiyet bakış açısının çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir.

Günümüzde birçok toplumda kadınlara, ev işleriyle ilgilenmek, çocuklara bakmak; erkeklere ise, evin reisi olmak, çalışmak ve ailesini geçindirmek gibi geleneksel roller dayatılmaktadır. Ancak her toplumda bu böyle değildir. Örneğin Tibet’teki Mosuo toplumunda, aile reisliği kadınlar tarafından yürütülmektedir. Anaerkil bir yapı olan Mosuo toplumunda, kadınlar iş konusunda kararlar alabilmekte ve mülkiyet anne soy bağı üzerinden aktarılmaktadır (Savaş, 2018, s. 105).

Fischer ve Arnold (1990), “More than a Labor of Love: Gender Roles and Christmas Gift Shopping” başlıklı çalışmalarında, toplumsal cinsiyet rollerinin, Noel için hediye alışverişi üzerindeki etkisini incelemiştir; araştırmada, Noel için hediye alışverişinin “kadın işi” olarak görüldüğü, bu tarz etkinliklere çoğunlukla kadınların katıldığı tespit edilmiştir. Araştırmada, erkeklerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip olma durumlarının, bu bakış açısını değiştireceği sonucuna varılmıştır.

Martin (1990)’in, feminen özellikler sergileyen erkekler (sissy/hanımevlâdı) ile maskülen özellikler sergileyen kadınlara (tomboy/erkekfatma) yönelik tutumları araştıran çalışmasında; feminen özellikler sergileyen erkeklerin, maskülen özellikler sergileyen kadınlara göre toplum tarafından daha çok kabul edildiği; kızların erkek oyuncaklarıyla

oyunlarının, erkeklerin kız oyuncaklarıyla oynamalarından daha kabul edilebilir olduğu saptanmıştır. Araştırmada, yetişkinlerin kız ve erkek çocuklara yönelik tutumlarının farklı olduğu; feminen özellikler sergileyen erkekler ile maskülen özellikler sergileyen kadınlara karşı geliştiren toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının ve geleceğe yönelik endişelerin (homoseksüellik gibi) süreci etkilediği belirtilmektedir.

Video oyunlarındaki karakterler de, popüler kültürde gençler tarafından model alınabilen ikonlardır. Dill ve Thill (2007) tarafından yapılan araştırmada, video oyunlarındaki karakterlerin popüler magazin dergilerindeki sunumu incelenmiş ve erkek karakterlerin “agresyon” ile kadın karakterlerin ise “cinsellik” ile ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, medyanın toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarının sosyalleşmesinde etkili olduğu ve yapılan çalışmaların gençlerin, erkek karakterleri saldırgan; kadın karakterleri ise cinsel olarak nesneleştirilmiş fiziksel örnekler olarak gördüğü kanıtlamıştır.

Çeşitli meslek gruplarına ilişkin araştırmalar da, bireylerin toplumsal cinsiyet algılarının sosyo-demografik özelliklerden etkilendiğini ve özellikle kadınların erkeklerden daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip olduğunu göstermektedir.

Göktaş (2016), “Araştırma Görevlisi Hekimlerin Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumlarının ve Cinsiyetçiliğe Maruz Kalma Durumlarının Nicel ve Nitel Yöntemlerle Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında; hekimlerin genel olarak toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi tutuma sahip olduklarını tespit etmiştir. Araştırmada, kadın hekimlerin erkek hekimlere, temel bilimlerde çalışan hekimlerin ise cerrahi bilimlerde çalışan hekimlere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiştir.

Kurşun (2016), “Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü’nde Çalışan Personelin Toplumsal Cinsiyet Rol Tutumlarının Belirlenmesi” adlı yüksek lisans tezinde; personelin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarına sahip olduklarını saptamıştır. Araştırmada, 42 ve üzeri yaş grubundaki bireylerde, eşitlikçi tutumda azalma olduğu;

kadınların erkeklere göre daha eşitlikçi tutumlara sahip olduğu belirlenmiş; eğitim düzeyinin, anne ve baba eğitim düzeyinin, eşlerin eğitim düzeyinin ve eşlerle birlikte karar alma sürecinin toplumsal cinsiyet tutumlarını etkilediği saptanmıştır.

Kantoğlu (2017) ise, “Bir Grup Ergenin Toplumsal Cinsiyet Algılarının Sosyodemografik Özelliklere Göre Değerlendirilmesi” başlıklı yüksek lisans tezinde, İstanbul’da yaşayan, bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algısıyla sosyo-demografik değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiş ve ilişkinin anlamlı olduğunu saptamıştır ($p<0,05$). Araştırmada; genç erkeklerin, genç kızlara göre cinsiyet rollerini geleneksel algıladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Atalay (2019), “Savaş ve Toplumsal Cinsiyet: Suriyeli Mülteci Kadınların Toplumsal Cinsiyete Dayalı Kadın Sağlığı Sorunlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında; kadınların toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının eşitlikçi olduğu, toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının ise, “yaş”, “beden kitle indeksi”, “medeni durum”, “eğitim”, “çalışma”, “evlilik süresi” ve “gebelik sayısı” gibi değişkenlere göre farklılaştığı tespit edilmiştir.

Yurtdışında yapılan çeşitli araştırmalarda farklı ülkelerde toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarının altı çizilmektedir.

Khan, Anbareen, Idrees, Saeed (2017)’in yayınladıkları “Gender Mainstreaming in Pakistani Libraries: Analysing the Possibilities” başlıklı çalışmada, Pakistan’daki kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete karşı bilinç ve duyarlılık seviyesi araştırılmıştır. Araştırmada, toplumsal cinsiyet algısını ölçmeye ilişkin anket, kütüphanelerdeki toplumsal cinsiyet eşitliği konulu bir çalıştayın öncesinde ve sonrasında uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet konusunda yeterli bilgiye sahip olmadıkları, sadece %17’sinin toplumsal cinsiyete karşı duyarlı olduğu saptanmış ve toplumsal cinsiyetle ilgili verilen eğitim ve etkinliklerin yararlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Kato (2018)'nin toplumsal cinsiyet rolü tutumları ile doğurganlık arasındaki ilişkiyi araştırdığı çalışmasında; Japonya'daki 20-34 yaş arasındaki bekâr ve çocuksuz 8944 erkek ve 7924 kadın analiz edilmiştir. Katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları, "eve gelir getirme", "ev işleri", ve "çocuk bakımı" gibi değişkenler üzerinden belirlenmiştir. Erkeğin, eve gelir sağlamak, kadının ev işlerinden ve çocuk bakımından sorumlu olması, geleneksel cinsiyet rolü tutumlarının bir göstergesi olarak kabul edilmiştir. Araştırmada, erkeklerin %78'i; kadınların %89'u çocuk bakım sorumluluğunun paylaşılması gerektiğini belirtmiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolüne sahip olduğu ve eşitlikçi cinsiyet rolünün az sayıda çocuk sahibi olma isteği ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Adom ve Anambane (2019)'in Gana'nın Nabdum bölgesindeki kadın girişimcilerin girişimcilik yolculuğundaki cinsiyet stereotiplerini araştırdıkları çalışmada; cinsiyet kalıpyargılarının, kadınların faaliyet gösterdiği sektörü ve işlerin büyüklüğünü etkilediği, kadınların daha çok perakendecilik ya da hizmet sektörü gibi küçük ölçekli işletmelere yöneldikleri, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının kadın girişimcilerin aşına olmadıkları sektörlere girerek kâr marjı daha büyük işletmeleri işleterek girişimcilikte başarılı olma şansını baskıladığı saptanmıştır.

Han, Kim ve Timmermans (2019)'ın "Task Allocation and Gender Roles in Dual Earner Households: The Issue of Escorting Children" adlı çalışmasında, Hollanda'da çift kazançlı ailelerin, çocuklarına eşlik etme durumları incelenmiştir. Araştırma sonucunda; çocuklara eşlik etmede birincil sorumluluğun annelere ait olduğu ve geleneksel cinsiyet rollerinin hâkim olduğu tespit edilmiş; ancak her iki ebeveynin de yüksek eğitim almış ve tam zamanlı çalışıyor olması durumunda, sonuçların eşitlikçi cinsiyet rollerini yansıttığı görülmüştür.

Gui (2019)'nin, Çin'de bir üniversitede 404 lisans öğrencisinin katılımı ile gerçekleştirdiği "Gender Role Attitudes and Their Psychological Effects on Chinese

Youth” başlıklı araştırmada, kırsal ve kentsel deneyim, cinsiyet rolü tutumları ve psikolojik iyi olma arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmada kızların, erkeklerden daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumlarına sahip oldukları ve kentsel yaşam deneyiminin daha eşitlikçi cinsiyet rolü tutumlarına yol aıtığı saptanmıştır.

Yurtdışı ve yurtiçinde “toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargıları” ile ilgili yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde; kibar, uyumlu, duygusal, korkak, hassas, duyarlı, evcimen ve sevecen olmak kadınsı özellikler olarak kabul edilmekte ve kadınların cinsiyetlerine uygun olarak bu özellikleri taşımaları beklenmektedir. Annelik ise, kadının en temel rolü olarak görülmekte; kadının çocuğuna bakması, ailesi ve eşi ile meşgul olması, ev işleri ile ilgilenmesi, temizlik yapması, bulaşık yıkaması gibi rolleri üstlenmesi istenmektedir. Sert, disiplinli, cesur, saldırgan, hırslı, duygusuz ve bağımsız olmak ise erkeksi özellikler olarak görülmektedir. Toplumun erkekten gerçekteştirmesini beklediği roller ise, para kazanması, evini geçindirmesi, aile reisliği, fatura ödemek gibi ev dışı işlerini üstlenmesi ve tamirat yapmasıdır. Bu kapsamda incelenen çalışmalar genellikle toplumda eşitliğe işaret etmekte ve geleneksel toplumsal cinsiyet tutumlarına vurgu yapmaktadır.

2.1.4. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği/Ayrımcılığı

“Toplumsal cinsiyet eşitliği” (gender equality), kişilerin cinsiyetlerinden kaynaklanan herhangi bir ayrımcılığa maruz kalmamalarını ifade eder. “Kadın” ve “erkek” cinsiyetlerinden bağımsız olarak bireylerin yaşamın her alanında, imkânların ve kaynakların kullanılmasında, sunulan hizmetlere ulaşmada eşit olunması durumudur (Akın ve Demirel, 2003, s.73).

Toplumsal cinsiyet ayrımcılığı (gender discrimination) ise, toplumsal cinsiyet eşitliğinin tersi olarak, “kadınların veya erkeklerin toplumsal cinsiyetlerinden dolayı

sosyal, ekonomik, siyasal ve yasal haklara sahip olmada, bunları kullanmada, kaynaklara ve hizmetlere erişimde eşit olmamaları, üstelik ayrımcı muamele ile karşılaşmalarıdır” (Ecevit, 2010, s. 4).

Toplumsal cinsiyet rolleri ve kalıpyargıları, bireylerin sosyo-kültürel yaşamlarında birçok faktörü etkilemekte, kadınlar ve erkekler arasında çeşitli eşitsizliklere neden olmaktadır. Bu kapsamda; toplumsal cinsiyet rolleri bireylerin sosyal yaşantılarını, aile ve evlilik ilişkilerini, iş yaşamına katılım, insan hakları, mesleki ilerleme ve gelir dağılımı, eğitim ve meslek seçimi, siyaset ve karar mekanizması katılımı, sağlık hizmetlerinden faydalanma gibi durumları etkilemekte, “kadın” ve “erkek” arasında eşitliksiz bir durum yaratmaktadır. “Kadın” ve “erkek” bu eşitliksiz modelden olumsuz etkilense de genelde ortaya çıkan eşitsizlik modeli daha çok kadınları etkilemektedir (Başar, 2012; Coşkun ve Özdilek, 2012; Demirgöz Bal, 2014; Günay ve Bener, 2011).

Dünya Ekonomik Forum’u (WEF), “*Küresel Toplumsal Cinsiyet Uçurumu 2018*” Raporu’nda; Türkiye, “toplumsal cinsiyet eşitliği” sıralamasında 149 ülke içinde 130. sıradadır. Ülkeler, kadınların “ekonomik katılım ve fırsat eşitliği”, “eğitimsel kazanımları”, “sağlık ve yaşam süreleri” ve “siyasal katılımları” olarak dört ana kriter dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Buna göre Türkiye; ekonomik katılımında 131., eğitimsel kazanımlarda 106., sağlık ve yaşam sürelerinde 67., siyasal katılımında ise 113. sırada yer almaktadır. 2006 yılından bu yana hazırlanan raporda, Türkiye 2006’da 105. sırada yer almış, 2018’de ise 130. sırada yer alarak 25 sıra geriye düşmüştür (World Economic Forum, 2018).

Birleşmiş Milletler, sürdürülebilir kalkınma hedefleri doğrultusunda, dünyada toplumsal cinsiyet eşitliğin sağlanması yönünde çalışmalar yapmaktadır. “Toplumsal cinsiyet eşitliği”, insan hakları, barışçıl ve sürdürülebilir bir yaşam için en önemli etmendir. Kadınların eğitim, meslek, sağlık, siyasi ve ekonomik yaşama katılımını sağlamak, sürdürülebilir ekonomileri besleyecek ve toplumlara fayda sağlayacaktır.

İşyerinde kadın eşitliği ve kadınları hedef alan zararlı uygulamaların ortadan kaldırılması ile ilgili yeni yasaların oluşturulması, dünyanın birçok ülkesinde yaygın olan cinsiyete dayalı ayrımcılığın sona erdirilmesi bakımından çok önemlidir. Birleşmiş Milletler Raporu'na göre, dünya çapında 15-49 yaşları arasındaki her beş kadından birinin partnerinin kendisine fiziksel ya da cinsel şiddet uyguladığı ve 49 ülkede, kadınları, aile içi şiddetten koruyan yasaların bulunmadığı saptanmıştır. Raporda, çocuk evliliklerin ise 2000'den bu yana %40 azaldığı görülmektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğine bağlı çalışmaların sonucunda, daha az sayıda çocuk evlilikler yaşanmakta; kadınlar, parlamentoda daha fazla temsil edilmekte ve liderlik pozisyonlarında daha fazla kadın yer almaktadır. Bu kazanımlara rağmen, ayrımcı yasalar, sosyal normlar ve zararlı uygulamalar nedeniyle kadınlar dünyanın her yerinde ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmaya devam etmektedir (United Nations, 2019).

Toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarının sürdürülmesi, bu rol ve kalıpyargıların yeniden üretilerek aktarılması, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ya da ayrımcılığı olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, bireylerin toplumsal cinsiyet algısının bir sonucudur. Eşitsizlik özellikle kadınları değersizleştirmekte ve birçok alanda ayrımcılığa neden olmaktadır.

2.2. Toplumsal Cinsiyet İle İlgili Kuramlar

Toplumsal cinsiyetin oluşumunu savunan çeşitli görüşler bulunmaktadır. Bunlar temelde “doğacı görüş” ve “gelişmeci görüş” olarak iki grupta toplanmıştır. Doğacı görüş; “erkek” ve “kadın” arasındaki “fiziksel” ve “biyolojik” farklılıkların, tarihsel süreçte toplumsal işbölümünü etkilediğini ve toplumsal cinsiyet rollerinin bu kapsamda geliştiğini savunur. Erkeklerin fiziksel olarak kadınlardan daha güçlü olması, erkeklerin av ve savaş niteliklerini geliştirip evden uzaklaşmalarını sağlarken; kadınların fiziksel

olarak erkeklere göre zayıf kalması ve doğurganlık özelliklerinden dolayı ev içindeki işleri üstlenmesi, toplumsal cinsiyetin temelini oluşturmaktadır. Gelişmeci görüş ise; cinsiyet rollerinin, “kültürel” ve “sosyal” olarak oluşturulduğunu savunur. Bu görüş; “cinsiyet” (biyolojik) ile “toplumsal cinsiyet” arasında zayıf bir ilişki olduğunu ileri sürer. “Kadın” ve “erkek” arasındaki tek farkın kadınların çocuk doğurması olduğu savunulur. Toplumların gelişmesi ve teknolojinin etkisiyle kadınlar da erkeklerin yaptığı her işi yapabilir konuma gelmiştir. Kadın ve erkeklerin bedensel özelliklerindeki farklılıklar, “düşünme”, “karar verme” ve “eylemde bulunma” gibi toplumsal özellikler ile ilişkili değildir. Toplumsal cinsiyet rolleri sosyal ve kültürel çevre ile ilişkilidir (Ecevit ve diğerleri, 2014).

Toplumsal cinsiyet oluşumu ile ilgili çok sayıda kuram bulunmaktadır. Araştırmamız kapsamında bu kuramsal modellerden “psikanalitik kuram”, “sosyal öğrenme kuramı”, “bilişsel gelişim kuramı” ve “toplumsal cinsiyet şeması kuramı” ele alınmıştır.

2.2.1 Psikanalitik Kuram

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin ilk kuramsal açıklamalardan biri, Freud’un görüşlerini içeren *psikanalitik* yaklaşımdır. Freud, toplumsal cinsiyet rollerinin oluşumunu libido kavramı ile açıklamış; libidonun biyolojik ve toplumsal cinsiyeti organize ettiğini ileri sürmüştür. Libido, biyolojik temelli cinsel enerjidir (Dökmen, 2010, s. 42).

2.2.2.Sosyal Öğrenme Kuramı

“Sosyal öğrenme kuramı”, cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde “model alma” ve “ödül-ceza sistemini” savunur. Çocukların cinsiyetlerine uygun davranışları ödüllendirilir; ödüllendirilen davranış pekiştirilir ve gelecekte tekrarlanma olasılığı artar. Çocukların cinsiyetlerine uygun olmayan davranışlar cezalandırılır ve cezalandırılan davranış tekrarlanmaz (Wharton, 2005, Ryle, 2015; Dökmen, 2006).

Bir bebek, anne veya babasına ilk kez gülümsediğinde, sözlü övgü, sevgi ve şefkat ile ödüllendirilir. Davranışın ödüllendirilmesi, bebeğin yakın gelecekte tekrar gülümsemeye çalışması ihtimalini teşvik eder. Bir çocuk, yemek tabağını masadan düşürdüğünde azarlanabilir veya hiçbir tepkiyle karşılaşmayabilir, ama sözlü övgü ve şefkat görmez. Sosyal öğrenme teorisine göre, çocuklar davranışlarının sonucunda elde ettikleri “ceza” ve “ödülleri” ile ödüllendirilmiş davranışı seçici olarak öğrenirler (Ryle, 2015, s. 119-120).

Ceza ve ödül sisteminde klâsik örnek, ağlamaktır. Küçük bir kız ağladığında yatıştırılırken, küçük bir erkek çocuğuna ağlamaması söylenir. Ağlamanın, kızlar için uygun bir davranış biçimi olduğu düşünüldüğünden, ağlayan bir kız çocuğu cezalandırılmaz. Ancak erkeklerin ağlama davranışı cezalandırılabilir. Bu tür etkileşimler toplumsal cinsiyet sosyalizasyonunu meydana getirir (Ryle, 2015, s. 119-120). Sosyal öğrenme kuramcıları, çocukların gelecekte benzer durumlara, benzer tepkiler gösterebileceğini savunurlar. Yatıştırılan ya da teselli edilen çocuk, acı ve hoşnutsuzluk duygularını gözyaşlarıyla göstermeye devam edebilirken, ağlamaması yönünde kızılan, azarlanan veya görmezden gelinen çocuklar, duygusal ifadelerin gösterilememesi gerektiğini öğrenecektir (Wharton, 2005, s. 32).

2.2.3.Bilişsel Gelişim Kuramı

Kohlberg'in bilişsel gelişim kuramı, cinsiyet öğreniminin bilişsel gelişim ilkeleri kullanılarak açıklanabileceği iddiasına dayanmaktadır. Bu görüşe göre cinsiyeti öğrenme, psikolojik bilişsel olgunlaşma sürecinin bir parçası olarak ortaya çıkar. Bu bakış açısına göre; çocuklar kendilerini kadın veya erkek olarak etiketledikten ve cinsiyeti zaman içinde istikrarlı olarak tanıdıktan sonra, cinsiyetlerine uygun davranışlar aramaya motive olurlar (Wharton, 2005, s. 33).

Bilişsel kuramcılar, çevrenin çocukların davranışlarını şekillendirmedeki rolüne odaklanmak yerine, çocukların kendilerini ve dünyalarını anlama yollarına odaklanırlar. Böylece bu yaklaşım "içten dışa", yani çocuğun düşünme süreçleri perspektifinden bir sosyalleşme görünümü sağlar (Wharton, 2005, s. 33).

Bu modelde, çocukların bir cinsiyet kimliği edinmeleri 2,5-3 yaş arasında gerçekleşir. Bu yaştaki çocuklar, kendilerinin ve çevrelerindeki insanların cinsiyetini tanımaya başlarlar. Beş yaşına kadar olan dönemde ise, çocuklar cinsiyet istikrarı kazanırlar. Yani herhangi bir kişinin cinsiyetinin değişmediğini anlarlar (Kadınsa kadın, erkekse erkek). Yedi yaşına kadar olan dönemde ise çocuklar cinsiyet anlayışının son aşamasına ulaşırlar: Cinsiyet sabitliği. Cinsiyet sabitliği ile çocuklar, elbise giymiş, peruk takmış ya da makyaj yapmış bir erkeğin bile temelde erkek olduğu konusunda karmaşık bir anlayış geliştirirler. Cinsiyet sabitliği, kişinin fiziksel görünümü değişse bile altta yatan cinsiyet kategorisini değiştirmedeği anlayıştır (Ryle, 2015, s. 121-122).

2.2.4. Toplumsal Cinsiyet Şeması Kuramı

Bem, "sosyal öğrenme" ve "bilişsel gelişim" kuramlarının görüşlerini birleştirerek "toplumsal cinsiyet şeması kuramı" oluşturmuştur. "Toplumsal cinsiyet şeması", cinsiyet

özelliklerinin algılanmasında ve bu bilgilerin işlenmesine temel oluşturur. Toplumsal cinsiyet şemasında, bireylerin özellikleri, “kadınsı” ve “erkeksi” olarak kategorize edilir; hâttâ cinsiyetle ilişkisi olmayan durumlar bile bu kategorinin içinde yerini alır. Örneğin; “naziklik” kadınsı; “atılganlık” erkeksi olarak algılanır. Kartal, erkeksi özellikleri çağrıştırırken; bülbül, kadınsı özellikleri çağrıştırır. Toplumsal cinsiyet şemasının özünü, kişinin içinde yaşadığı toplumun kültürü oluşturur. Kadın ve erkek ayrımını vurgulayan kültürler içerisinde yetişen bireyler kendilerini ve diğer insanları, nesnelere ve olayları algılanan cinsiyete göre işlemeyi öğrenirler (Dökmen, 2010, s. 69).

Bem'in cinsiyet şeması perspektifinin iki yönü dikkat çekmektedir: Birincisi; 20. yüzyıl sonlarındaki Amerikan toplumunun cinsiyet şemasının, “cinsiyet kutuplaşmasını” vurguladığını savunmaktadır. Cinsiyet kutuplaşması, kadınlar için kabul edilebilir veya uygun olan davranışların, erkekler için kabul edilebilir veya uygun olmadığıdır ve bu uygunluk standartlarından sapan herkes “doğal olmayan” ve “ahlâk dışı” olarak değerlendirilir. Bem, ayrıca bu kavramların çocukların içselleştirilmiş toplumsal cinsiyet şemalarının bir parçası haline geldiğini ve böylece diğer cinsiyeti "karşı cins" olarak düşünmelerine yol açtığını savunmaktadır (Wharton, 2005, s. 34).

Bem'e göre; Amerikan toplumundaki toplumsal cinsiyet şemalarının, dikkat çeken ikinci özelliği de “erkek merkezci” olmalarıdır. Androsentrizm, erkeklerin ve erkekliğin kadınlardan ve kadınlıktan daha üstün olduğu ve erkeklerin ve erkekliğin standart veya norm olduğu inancını ifade etmektedir. Çocuklar sadece kadınları ve erkekleri farklı olarak tanımlayan cinsiyet şemalarını içselleştirmekle kalmaz; aynı zamanda erkekliğin daha arzu edilir ve değerli olduğu duygusunu da içselleştirir. Örneğin, çocuklar oyuncak bebekleri kızlarla ve kamyonları erkeklerle ilişkilendirmeyi öğrenirler ve oyuncak bebeklerle oynayan erkeklerle alay edilirken; kamyon ile oynayan kızlara hayranlık duyulur (Wharton, 2005, s. 34).

2.3. Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Kalıp Yargılarını Etkileyen Faktörler

2.3.1. Aile

Aile, toplumsal cinsiyet rollerinin, öğrenilmeye/öğretilmeye başlandığı ilk kurumdur. Aileler, doğumundan itibaren çocuklarını belirli tutum ve davranışlara yönlendirmekte; giyecekleri kıyafetten odalarının rengi, saç şekilleri, hitap biçimleri, oyuncak seçimi ve çeşitli etkinlikler ile çocuklarını cinsiyet rolleri edinmeleri için teşvik etmektedir. Kız çocukları için kedi, tavşan gibi uysal oyuncaklar; erkek çocukları için aslan, kaplan gibi güç ve ataklığı temsil eden oyuncaklar seçilmekte; kızların oyuncak bebek ya da mutfak eşyaları ile oynamaları uygun görülürken ve böylece “annelik” ya da “ev içi roller” kızlara; araba, silah ya da uçakla oynaması uygun görülen erkeklere ise “ev dışı roller” benimsetilmektedir. Pembe renkli nesnelere, kıyafetler kız çocuklarına; mavi renkliler ise erkek çocuklarına yakıştırılmaktadır. Erkek çocukları, “futbol”, “basketbol” gibi; kız çocukları ise “bale”, “dans” gibi etkinliklere yönlendirilmektedir. Kızlar için “öğretmenlik”, “hemşirelik”; erkekler için “doktorluk”, “askerlik” gibi meslekler uygun bulunmaktadır. Böylece, çocukların cinsiyetlerine uygun olduğunu düşünülen tutum ve özellikler aileleri tarafından onaylanmaktadır. Çocuğun gelişim sürecinde toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen ilk model, anne ve babasıdır. Bu sebeple, ebeveynler, çocuğun cinsiyet rollerini öğrenmesinde önemli bir etkidir (Altın, 2018; Bhasin, 2003; Çaycı, 2014; Dökmen, 2010; Karataş, 2018; Metin, 2011; Şıvgın, 2015; Vatandaş, 2007; Zeyneloğlu, 2008).

Aile içi iletişim, annelik ve babalık rolleri, ev işlerinin paylaşımı ya da aile içi iş bölümü, çok küçük yaşlardan itibaren çocuklar tarafından deneyimlenir. Özellikle geleneksel aile modelinde cinsel kimlikler cinsiyetçi bakış açısına göre şekillenir. Eve para ve ekmek getiren kişi maskülen; ev işleri ve çocuk bakımı feminen olarak simgelenir (Aktaran Şıvgın, 2015, s. 27-28).

Sosyalleşme sürecinde kız çocuk anne ile erkek çocuk baba ile özdeşim kurar. “Anasının kızı” veya “babasının oğlu” deyimleri ile “oğlan atadan (babadan) öğrenir sofrayı açmayı”, “kız anadan öğrenir biçki biçmeyi” atasözü annenin kızı, babanın oğlu için rol modeli olduğunu gerçeğini ortaya koymaktadır. Erkek çocuk, erkeklerin yapması gereken şeyleri babasından, kız çocuk da kadınların yapması gereken şeyleri annesinden öğrenir (Günindi Ersöz, 2010, s. 176).

Çocuklar kendilerini hemcinsleriyle özdeşleştirir. Bunlar, çocuğun kardeşleri, yakın akrabaları ya da komşuları olabilir, ama temelde “anne” ya da “baba”dır. Çocuk için “tüm kadınlar annesi”, “tüm erkekler de babası” gibidir (Metin, 2011). Bireyin ailesi ve aile içi iletişimi, sosyalleşmesinde önemlidir. Biyolojik cinsiyetiyle doğan birey toplumsal cinsiyet rollerini aile içinde kazanmaktadır (Başçı, 2016). “*Kadın için annelik ve eve bağlılık, erkek için hane reisliği ve ailenin diğer üyelerinin koruyuculuğunu ve sorumluluğunu üstlenme anlayışı, aile içinde kazanılmaktadır*” (Aktaran Altın, 2018, s.13).

Türk toplumunun geleneksel yapısı ile ilgili olarak Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK)’nin 2016 yılındaki Aile Yapısı Araştırması’na göre; “yemek yapmak” (%91.2), “çamaşır yıkamak” (%91.3), “dikiş dikmek” (%92.4), “evin toplanması/temizlenmesi” (%91.3), “bulaşık yıkamak” (%90.8), “ütü yapmak” (%89.7) gibi işlerden kadınlar; “evin badana ve boyasını yapmak” (%80.4), “faturaların ödenmesi” (%77.7), “küçük bakım onarım, tamir yapılması” (%88.9) gibi işlerinden erkekler sorumludur. Aile içindeki bu eşitsiz paylaşım, çocuğun gelişim sürecinde toplumsal cinsiyet rollerini büyük ölçüde etkilemekte ve gelecekte oynayacağı ev içi rollerini şekillendirmektedir.

Giménez-Nadal, Mangiavacchi, Piccoli (2019)’in evdeki iş bölümünün, ebeveynlerden çocuklara aktarımını inceledikleri “Keeping Inequality at Home: The Genesis of Gender Roles in Housework” başlığını taşıyan araştırmada; ailedeki ev içi iş bölümünün, çocuklar tarafından örnek alındığı; özellikle kız çocuklarının annelerinin yaptıkları ev işlerini örnek alarak, kendi yetişkinlik dönemlerinde bu işleri yapmayı

sürdüğü; eş seçiminde babalarına benzer şekilde daha az ev içi iş bölümüne katılan kişileri tercih ettikleri saptanmıştır. Araştırma; çocukların, çocuklukta yaşadıkları toplumsal cinsiyet normlarını yeniden üretme eğiliminde olduklarını göstermektedir.

2.3.2. Anne-Babanın Çalışma ve Eğitim Düzeyi

Anne-babanın çalışma ve eğitim düzeyi de toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları etkilemektedir. Bireylerin eğitim seviyesindeki artışlar; toplumsal cinsiyet rollerini, çalışma hayatını, evlilik ve aile yaşamını ve aile içi iş bölümümü etkilemekte, özellikle kadınlar açısından olumlu değişiklikler yaratmaktadır. Özellikle annenin eğitim düzeyinin artması ve annenin çalışma yaşamına katılması, çocuklarının eşitlikçi tutumlara sahip olma olasılığını arttırmaktadır (Başar, 2012, Günay ve Bener, 2011; Kantoğlu, 2017; Karataş, 2018; Zeyneloğlu, 2008).

Kadınların çalışma yaşamına katılmasıyla birlikte, toplumsal yaşamda da bazı değişiklikler meydana gelmiş; ebeveynlerin, anne ve babalığa bakış açısı, alışkanlıkları ve cinsiyet rollerine karşı tutumları değişime uğramaya başlamıştır. Özellikle aile içi sorumlulukların paylaşımı yeniden gündeme gelmiş ve paylaşım yeniden yapılandırılmıştır (Kuzucu, 2011).

İmamoğlu (1994, s. 39), “Değişim Sürecinde Aile; Evlilik İlişkileri Bireysel Gelişim ve Demokratik Değerler” başlıklı bildirisinde, aile yapısının ve toplumsal cinsiyet rollerinin belirlenmesinde özellikle kadının eğitim durumunun önemini vurgulamıştır. Araştırmasında; eğitim seviyesi artan kadın, “eşini anlaşılarak seçme”, “çalışma” ve “para kazanma” imkânı bulmaktadır. Meslek yaşamına atılan kadın, ekonomik güce kavuşmakta ve aile bütçesine destek olmaktadır. Bu da demokratik aile yapısını ve toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi davranışları desteklemektedir.

Akkoç (2018)'un üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısını incelediği araştırmada ise; öğrencilerin “toplumsal cinsiyet algıları”, “anne-babanın eğitim seviyesine” göre farklılık göstermiştir. Ebeveynlerinin sahip olduğu yüksek eğitim seviyesi, öğrencilerin toplumsal cinsiyet algısında olumlu bir farklılık yaratmıştır.

Pınar, Taşkın ve Eroğlu (2008) tarafından yapılan “Başkent Üniversitesi Öğrenci Yurdunda Kalan Gençlerin Toplumsal Cinsiyet Rol Kalıplarına İlişkin Tutumları” başlıklı çalışmada; “cinsiyet”, “anne çalışma durumu” ve “anne eğitim düzeyinin” gençlerin toplumsal cinsiyet tutumlarını etkilediği saptanmıştır.

Eşlerin tam zamanlı olarak çalıştığı ailelerin, ev içi rol ve sorumluluk paylaşımını inceleyen Smith ve Reid (1986)'in “Role Expectations and Attitudes in Dual-earner Families” adlı makalesinde; ailenin geçimini sağlamak, çocuğa bakmak, alışveriş yapmak ve bulaşık yıkamak gibi ev işlerinin eşler tarafından paylaşım düzeyinin yüksek olduğu; tüm sorumluluklar eşit olarak paylaşılmasa da kadının çalışma durumunun eşitlikçi davranış tutumlarının kazanılmasında önemli olduğu saptanmıştır.

Endendijk, Derks ve Mesman (2018)'in, Hollandalı ebeveynlerin toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarını inceledikleri araştırmada; Hollandalı ebeveynlerin, toplumsal cinsiyet tutumlarının geleneksel olduğu saptanmıştır. Araştırmada; ailelerin toplumsal cinsiyet tutumları, ilk çocuklarının doğumundan itibaren 4 yıl boyunca takip edilmiş ve süreç sonunda ebeveynlerin toplumsal cinsiyet tutumlarının zamanla daha geleneksel hale geldiği saptanmıştır. Çalışmada, geleneksel cinsiyet tutumlarına sahip babalar ile eşitlikçi tutuma sahip, çalışan, yüksek eğitilmiş annelerin tutumlarında zamanla bir değişim gözlenmemiştir.

2.3.3. Aile Tipi

Aile tipleri de bireylerin toplumsal cinsiyet rollerinin gelişmesine etki eden faktörlerden biridir. Geniş aile; “anne”, “baba” ve “çocukların” yanı sıra “büyükanne”, “büyükbaba”, “amca”, “hala”, “yenge” ve “torunların” bir arada bulunduğu aile tipidir. Bu tip ailelerde, otorite ya da reislik evin en yaşlı erkeğine aittir. Çekirdek aile ise, sanayileşme sonrası geleneksel geniş aile yapısının çözülmesi ile ortaya çıkan; “anne”, “baba” ve “çocuklar”dan oluşur (Seyyar, 2004, s. 21).

Geleneksel toplumda erkeğin aile içindeki en önemli görevi, ailenin geçimini sağlamak; kadının ise, ev işlerini yapmak ve çocuklara bakmaktır. Buna bağlı olarak evle ilgili alınacak kararlarda, ev içi işler konusunda kadınlar; satın alma ve dışarı ile ilişkileri belirleyen konularda ise erkekler söz sahibidir. Kadınlar genellikle düşük bir statü sergilemekte ve onların toplumda oynadıkları önemli roller çoğunlukla fark edilmemektedir. Modernleşmiş toplumlarda ise, erken yaşta evliliğin azaldığı, gençlerin eş seçimine kendilerinin karar verdiği, akraba evliliğinin olmadığı, resmi nikâhın yapıldığı, yeni evlilerin ailelerinden ayrı bir evde yaşadığı, ailede otoritenin eşler arasında eşit olarak dağıtıldığı, çocukların yetiştirilmesinde demokratik kuralların uygulandığı, çocukların eğitime önem verildiği, onların sadece psikolojik değerinin olduğu, kız ve erkek çocuklar arasında ayrım yapılmadığı, evliliklerde anlaşmazlıkların ve boşanmaların fazla olduğu çekirdek aile tipi görülmektedir (Eken, 2006, s. 252).

Geleneksel aile tiplerinde, erkek, evin geçimini sağlayan dolayısıyla ekonomik gücü elinde bulunduran, evde kararların alınmasında ve aile bireylerinin yönetiminde söz sahibi kişi konumundadır. Kadın ise, ekonomik gücü olmadığı için erkeğe bağımlı durumda pasif bir rol sergiler. Bu tip ailelerde yetişen çocukların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açısı, genelde geleneksel olarak gelişmektedir. Yani geleneksel aile tipi, geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin aktarımında önemli rol oynar. Çekirdek ailelerde ise, aile içi rollerin dağılımı geleneksel aile tipine göre daha eşit bir seviyededir.

Bu tip ailelerde, kadının çalışma yaşamına katıldığı, gelir getirme sorumluluğunun eşler arasında paylaşıldığı ve kadının, aile içi kararlarda daha etkili olduğu görülmektedir. Çekirdek ailelerde yetişen çocukların ise eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsemeleri daha olasıdır (Başcı, 2016).

2.3.4. Okul, Öğretmenler ve Ders kitapları

Çocukların aile içi pek çok faktöre bağlı olarak öğrendikleri toplumsal cinsiyet rolleri, okul, öğretmenler ve ders kitapları aracılığıyla pekiştirilmektedir (Özden, 2018).

Okul, çocukların toplumsal cinsiyet rollerinin oluşmasında aileden sonra gelen ilk sosyal çevredir. Öğretmenler ise bu çevrenin önemli bir parçasıdır. Öğretmenin tutumları, öğrenci davranışlarını ve öğrenme yaşamını etkileyen bir unsurdur (Filiz Ünser, 2019; Kaçar, 2019).

Tatar ve Emmanuel (2001)'in, öğretmenlerin, öğrencilere karşı toplumsal cinsiyet rol ve tutumlarını inceledikleri, "Teachers' Perceptions of Their Students' Gender Roles" başlıklı, İsrail'de gerçekleştirilen araştırmada; sekiz ilkokul ve dokuz ortaokul olmak üzere toplamda bu okullarda çalışan 221 öğretmene anket uygulanmış; öğretmenlerin toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip olduğu fakat bu eşitliğin yeterli düzeyde olmadığı saptanmıştır. Araştırmada; öğretmenlerin sadece %15'inin toplumsal cinsiyet ile ilgili bir eğitim aldığı; %50'sinin ise okullardaki toplumsal cinsiyet politikaları ile ilgili soruya cevap vermemiş olduğu saptanmıştır. Bu bulgular, toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarının, öğrenciler üzerindeki genel etkileri konusunda, öğretmen farkındalığının eksikliğini yansıtmaktadır. Araştırmada; kadınların ve ilköğretim öğretmenlerinin, erkeklere ve ortaöğretim öğretmenlerine göre daha eşitlikçi bir tutum benimsedikleri tespit edilmiştir.

Alptekin (2019), “Öğretmen Adaylarının Toplumsal Cinsiyet Rollerini ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları” adlı çalışmasında; öğretmenlerin eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerini benimsediği, fakat kadınların, erkeklerden daha eşitlikçi tutumlara sahip oldukları saptanmıştır.

Bireylerin toplumsallaşma sürecinde okul önemli bir yer tutmaktadır. Bireyler, okul aracılığı ile daha geniş bir kitle ile iletişim kurarak, yaşadığı toplumun normlarını öğrenir ve bunları içselleştirir. Eğitim ve öğretim faaliyetlerinin en önemli materyali ise ders kitaplarıdır. Bireyler, ders kitapları aracılığı ile toplumsal hayat, değer ve inançlar, gelenek ve görenekler ile tanışır; buradaki rol, norm ve kalıpları öğrenir ve kendisine uygun davranış kalıplarını seçer (Ak, 2015).

Helvacıoğlu (1994)'nin 1928'den 1994'e Türkiye'deki ders kitaplarındaki cinsiyetçi yaklaşımları incelendiği araştırmasında, Cumhuriyet'in ilk yıllarında ders kitaplarının “kadınlara özgür birer yurttaş olma bilinci” sunması, 1945-1950 yılları arasında değişime uğramış ve kadın, kız çocuklarıyla birlikte mutfakta yemek yaparken resmedilmeye başlanmıştır. 1950'den sonra ise; çoğunlukla ev içi sorumluluklarda, çalışan bir kadınsa bile, temel görevinin evi ve ailesi olduğu vurgulanarak; genelde “temizlik, yemek, turşu, salça, konserve yapan; çamaşır bulaşık yıkayan; çocuk ve hasta bakan kişiler olarak” sunulmuştur.

Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri ve bu rollerin meslek gruplarıyla ilişkisini inceleyen Sarıtaş ve Şahin (2018); ders kitaplarında, kadınların ev işleri ve çocuk bakımını üstlendikleri, ev dışı işlerde ise çocuk ve mutfak bağlantılı sorumluluklarının olduğu; erkeklerin ise güç ve otorite gerektiren görevlerde bulunduğunu saptamıştır. Meslek rollerinde ise; kadınlara, öğretmenlik, haber spikerliği, hemşirelik, terzilik gibi meslekler uygun görülürken; erkeklere, balonculuk, simitçilik, oyuncakçılık, polislik, aşçılık, futbol hakemliği, şoförlük gibi meslekler uygun

görülmüştür. Ayrıca araştırmada, erkeklerin kitap ya da gazete okuduğu, kadınların ise genelde sohbet ettiği, temizlik yaptığı ve çocukla ilgilendiği gözlenmiştir.

Norveç, Fransa, Arabistan ve Filipinler’de ders kitapları üzerine yapılan araştırmalarda da, erkeklerin kadınlara oranla görsellerde daha fazla yer aldığı, kadınların rollerinin daha az olduğu, kadınların genellikle evde; erkeklerin ise işyerlerinde tasvir edildiği gözlemlenmiştir (Aktaran Sarıtaş ve Şahin, 2018, s. 473).

Ders kitaplarındaki, cinsiyetçi yaklaşımları araştıran ve UNESCO-EFA (United Nations Educational Scientific and Cultural Organization-Education For All) için hazırlanan bir raporda, dünya çapında incelenen ders kitaplarında, kadınlara sıklıkla yer verilmediği; geleneksel roller kapsamında ev ortamında resmedildikleri; kadınların pasif ve izleyici konumda; erkeklerin ise cesur, maceracı ve önemli eylemleri gerçekleştirirken görüntülendiği saptanmıştır (Blumberg, 2015).

2.3.5. Kitle iletişim araçları

“Toplumsal cinsiyet rollerinin ve kalıpyargıların” öğrenilmesinde ve yaygınlaşmasında kitle iletişim araçları da büyük bir öneme sahiptir. Özellikle televizyon ve internet aracılığı ile sunulan haberler, reklamlar, diziler, çizgi filmler, yarışma programları, kadınlık ve erkeklik rollerine atıfta bulunmakta, özellikle geleneksel rollere vurgu yapmaktadır (Erbaş, 2019; Muratoğlu Pehlivan, 2019).

Televizyon programlarında ise, kadınlar genellikle ev hanımı, fedakâr anne, sadık eş, becerikli ev hanımı olarak sunulmakta; kadınlara yönelik dantel, örgü, moda, makyaj yemek programları yayınlanmakta; haberlerde ise şiddet gören, yardıma ihtiyacı olan ya da yuva yıkan kadın olarak işlenmektedir (Kitiş Çınar, 2013). Erkeklerle ise, daha çok iş adamı, mafya babası gibi roller uygun görülmekte; spor, politika ve ekonomi

konularındaki televizyon programlarını sunan veya bu programlara katılanlar da yine erkekler olmaktadır (Başcı, 2016; Kitiş Çınar, 2013).

Kalaycı (2015)'nin Türk yapımı en popüler çizgi filmlerden biri olan “Pepee”deki toplumsal cinsiyet rollerinin sunumunu incelediği çalışmasında; “çiçek sulama”, “sofra kurma” ve “bebek bakımı” gibi işlerin kadınlar; “otomobil”, “bisiklet” ve “balon” kullanma gibi işlerin ise erkekler tarafından yapıldığı tespit edilmiştir. Çizgi filmde, toplumsal cinsiyet kalıpyargılarının cinsiyetçi bakış açısına uygun rol, kıyafet seçimi ve rengi ile sürdürüldüğü saptanmıştır.

Muratoğlu Pehlivan (2019) ise, TRT Çocuk'ta yayınlanan ve ailelerin günlük yaşamlarına odaklanan; “Canım Kardeşim”, “Niloya”, “Biz İkimiz” ve “Elif'in Düşleri” isimli dört çizgi filmde, örneklem olarak seçilen 16 bölümdeki toplumsal cinsiyet rollerine dair bulguları değerlendirmiş ve annenin genelde evin içinde çocuk bakımı ve mutfak işleriyle ilgilenirken görüldüğünü tespit etmiştir. Araştırmada, genel olarak çizgi filmler aracılığı ile toplumsal cinsiyet rol ve kalıpyargılarının yeniden üretildiği sonucuna varılmıştır.

Gündüz Kalan (2010), araştırmasında, “Kinder” reklamlarındaki toplumsal cinsiyet rollerini değerlendirmiş ve reklam filmlerinin geleneksel toplumsal cinsiyet rollerini yansıttığını tespit etmiştir. Araştırmada, anne evde çocuklarıyla ilgilenirken ya da mutfakta görüntülenirken; kız çocuklarının oyuncak bebekleriyle ya da evcilik oynadığı; erkek çocukların ise top oynadığı ya da çeşitli oyunlarda işten eve dönen baba rolünde olduğu gözlemlenmiştir.

Erbaş (2019), çocukların yer aldığı yiyecek-içecek reklamlarında toplumsal cinsiyet rollerinin sunumunu araştırmış; reklamlarda kadının besleyici özelliği, yiyecek-içecek konusundaki bilgisi ve şefkatli yapısı gibi geleneksel toplumsal cinsiyet rollerine vurgu yapıldığını tespit etmiştir.

Kutlu (2010), “Yaprak Dökümü” adlı dizideki kadın karakterleri analiz etmiş ve toplumsal cinsiyet rollerinin sunumunu araştırmıştır. Araştırmada, kadın karakterlerin genelde ev içi işlerle, erkeklerin ise, iş yaşamıyla ilgilendiklerini; çalışan kadınların ekonomik zorunluluk sebebiyle çalıştığını; kadının her şeyden önce eş, ev ve çocuklardan sorumluluğu olduğu tespit edilmiştir. Dizide, kadın ancak evlilik yoluyla toplumda kendine bir yer edinebildiği için evlilik ve güçlü erkek teması vurgulanmıştır. Kadının ekonomik bağımsızlığını kazanması hoş karşılanmamakta, bir erkek ya da ailenin gerekli olduğu vurgulanmaktadır. Sonuç olarak dizideki karakterler “geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri” çerçevesinde sunulmuştur.

“Toplumsal cinsiyet rolleri” kapsamında kadının sunumunu araştıran Özdemir (2018), “Aşk-ı Roman” dizisindeki kadın karakterleri incelemiştir. Araştırmanın sonucunda, dizinin kadına karşı geleneksel cinsiyet rollerini yansıttığı saptanmıştır. Dizide, kadınların güzel, bakımlı ve namuslu olması; ev işlerini yapması ve annelik gibi rolleri üzerinde durulmuştur.

Farklı televizyon kanallarında yayınlanan üç evlilik programındaki toplumsal cinsiyet rollerinin aktarımını araştıran Yeşil ve Yıldırım (2019) ise, programlardaki söylemlerin, “kadın” ve “erkeğe” eşit roller yüklediğini saptamıştır.

Toplumsal cinsiyete ilişkin rol ve kalıpyargılar, doğumdan itibaren farklı kanallar aracılığı ile bireylere iletilmekte ve öğretilmektedir. Aile ilişkileri, aile tipi, anne ve babanın çalışma ve eğitim durumu, okul ortamı, öğretmenlerin tutumu, ders kitaplarının içeriği ve kitle iletişim araçları toplumsal cinsiyet rollerini etkileyen faktörlerdir. Bu faktörler ve özellikle kitle iletişim araçları kapsamında; reklamlar, diziler, filmler, çizgi filmler, çocuk ve kadın programları, toplumsal cinsiyet tutumlarının aktarılmasına, pekiştirilmesine, sürdürülmesine ve yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

3. TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN KÜTÜPHANECİLERİN TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI ANKET SONUÇLARI

Toplumların kalkınmışlık göstergelerinden en önemlilerinden olan üniversitelerin, amaç ve işlevlerini yerine getirmeleri, etkin bir kütüphane hizmeti ile mümkündür. Üniversitelerin araştırma ve geliştirme faaliyetlerini sürdürmesi, bilimsel çalışmaları ve gelişmeleri takip edebilmesinde, kütüphanenin etkisi büyüktür. Üniversite kütüphaneleri, kaynaklara ulaşmada ve bu kaynakları kullanmada etkin hizmetler tasarlayarak bulunduğu kurumun ve dolayısıyla toplumun gelişmesine katkı sağlamaktadır (Işık, 2010).

Üniversite kütüphaneleri, üniversite kurumlarının yapılanmasından itibaren her zaman var olmuş ve üniversitelerin akademik faaliyetlerini destekleyecek bilgiyi ve bilgi kaynaklarını erişime sunmuştur.

Üniversite kütüphaneleri, *“bilinen bilgilere dayanılarak bilinmeyen üretilmesini sağlayan, bilinenin yeniden keşfedilmesini engelleyerek emek, zaman ve para kaybını önleyen kuruluşlardır”* Ergen (2003, s. 189).

Reitz (2020), üniversite kütüphanelerini; öğrencilerin, öğretim elemanlarının ve personelin; bilgiye ulaşma, araştırma ve eğitim-öğretim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla kurulan bir kütüphane ya da kütüphane sistemi olarak tanımlamıştır.

Üniversite kütüphaneleri, üniversitelerin kuruluş ve varoluş amaçlarına uygun olarak öğrencilerin, öğretim elemanlarının, personelin ve tüm araştırmacıların bilimsel araştırma ve eğitim-öğretim faaliyetlerini destekler nitelikte kaynak seçme, sağlama, düzenleme ve erişime sunma; kullanıcıların gereksinimleri doğrultusunda bilgi hizmetleri hazırlama gibi faaliyetleri gerçekleştirmekle görevli kuruluşlardır.

Higgins (2017), üniversite kütüphanelerinin yararlarını; *“öğretim ve araştırmayı destekleyen kaynaklara erişim”, “fonların, topluluğun tüm üyelerine dağıtılan bir bilgi*

sübvansiyonu olarak kullanılması”, “öğrenme ve işbirliği alanları”, “kültürel yeterlilik, çoklu okuryazarlık, teknolojik yetenek ve uzmanlıkları içeren uzman kadro” olarak belirtmiştir. Akademik bağlamda, kütüphanelerin “üniversitenin kalbi” olduğu düşüncesi hâkimdir.

Üniversite kütüphanelerinin işlevleri ise;

- Kütüphane kullanıcılarının eğitim-öğretim ve araştırma ve bilgi ihtiyacına yönelik kaynakları seçmek, sağlamak ve sunmak,
- Bilgi kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacak hizmetler tasarlamak ve geliştirmek,
- Çeşitli amaçlarla okuma ve çalışma alanları düzenlemek,
- Kullanıcıların okuma alışkanlıklarının geliştirilmesine ve boş zamanlarının değerlendirilmesine yardımcı olmak,
- Kütüphane ve kütüphane kaynaklarından yararlanmayı arttırmak için kullanıcı eğitimi programlarını tasarlamak, geliştirmek ve sunmak,
- Üniversite yayınlarının arşivini oluşturmak,
- Kütüphanelerarası işbirliği çalışmalarını yürütmek,
- Koleksiyonu korumaktır (Roger ve Weber, 1971, s.3; Çelik ve Uçak 1993, s. 115).

Üniversite kütüphanelerinde sunulan kütüphane oryantasyonları, kullanıcı eğitimleri, danışmanlık, sosyal medya ve duyuru hizmetleri ile ödünç verme hizmetleri, bilgi hizmetleri kapsamında kütüphane kullanıcılarıyla iletişim kurulduğu, bu nedenle de toplumsal cinsiyet rollerinin sunumu açısından önem arz eden faaliyetlerdir. Kütüphaneciler bu hizmetler kapsamında kullanıcılar ile yüz yüze ya da telefon, e-posta, sosyal medya uygulamaları ya da çeşitli kütüphane iletişim panelleri aracılığı ile iletişim sağlamakta ve kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamaya ya da problemlerini çözmeye yönelik hizmetleri bu kanallar aracılığı ile sunmaktadır. Bu doğrultuda, kütüphanecilerin toplumsal cinsiyete bakış açısı, toplumsal cinsiyet rollerinde eşitlikçi bir tutum

sergilemesi; iletişimini ve hizmetlerini bu yönde tasarlaması, geliştirmesi ve sunması, toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine yer vermemesi açısından büyük önem taşmaktadır. Sunulan bilgi hizmetlerinin kalitesi, kullanıcı memnuniyeti, kütüphanenin imajı, üniversitenin değerleri, bilimsel araştırmalara sağladığı katkı ile doğrudan ilgilidir ve hizmetlerin, meslek ahlâkı çerçevesinde kullanıcılar arasında hiçbir ayırım (cinsiyet, ırk, dil vb.) gözetilmeksizin yürütülmesi büyük önem taşmaktadır. Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD), (2010) tarafından hazırlanan ve 12 maddeden oluşan “*Mesleki Etik İlkeleri*” kapsamında bilgi hizmetlerinde çalışanlar; 1.maddede belirtilen “*İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi ve diğer uluslararası sözleşmelerde, TKD Düşünce Özgürlüğü Bildirgesinde yer alan bilgi erişim hakkını, toplumun tüm bireyleri için savunur ve gereklerini yerine getirmeye çalışırlar*” ve 3. maddede belirtilen “*Kullanıcılara hiçbir ayırım gözetmeksizin eşit davranırlar*” ilkelerini benimsemelidirler.

Tezimizin konusunu oluşturan, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla, 313 katılımcı ile yapılan çalışmadan elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ailelerinin çalışma, eğitim vb. özelliklerine ilişkin bulgular,
2. Katılımcıların TCRTÖ ve alt boyutlarından aldıkları puan ortancalarına ilişkin bulgular,
3. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ailelerinin çalışma, eğitim vb. özelliklerine göre TCRTÖ’den alınan toplam puan ortancalarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular,
4. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ailelerinin çalışma, eğitim vb. özelliklerine göre TCRTÖ alt boyutlarından alınan puan ortancalarının karşılaştırılmasına ilişkin bulgular.

3.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine İlişkin Bulgular

Tablo 1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerinin Dağılımı

Sosyo-Demografik Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	193	61,7
Erkek	120	38,3
Yaş		
18-24	6	1,9
25-34	157	50,2
35-44	90	28,8
45-54	55	17,6
55-64	5	1,6
Eğitim		
Lisans	203	64,9
Yüksek lisans	99	31,6
Doktora	11	3,5
Medeni Durum		
Bekâr	126	40,3
Evli	187	59,7
En Uzun Süre Yaşanan Yerleşim Yeri		
Köy	16	5,1
İlçe	41	13,1
İl merkezi	154	49,2
Metropol	102	32,6
Aile Tipi		
Çekirdek aile	292	93,3
Geniş aile	21	6,7

Tablo incelendiğinde araştırmaya katılan 313 kütüphanecinin %61,7 (193 kişi)'sinin kadın, %38,3 (120 kişi)'ünün erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların %50,2 (157 kişi)'si 25-34 yaş aralığındadır. Araştırmaya katılanların %64,9 (203 kişi)'u lisans eğitimi almıştır. Medeni durumları incelendiğinde ise katılımcıların %40,3 (126 kişi)'ü bekâr, %59,7 (187 kişi)'si evlidir. Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri %49,2 (154 kişi) ile il merkezidir ve %93,3 (292 kişi)'ü çekirdek aileye sahiptir.

Tablo 2. Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerinin Dağılımı

Özellikler	n	%
Eş Çalışma Durumu		
Çalışıyor	150	80,2
Çalışmıyor	32	17,1
Emekli	5	1,6
Eş Eğitim Durumu		
İlkokul	2	1,1
Ortaokul	5	2,7
Lise	18	9,6
Üniversite	128	68,4
Lisansüstü	34	18,2

Katılımcıların eşlerinin çalışma durumu incelediğinde %81,8 (155 kişi)'inin çalıştığı ya da emekli olduğu saptanmıştır. Ayrıca tabloda, katılımcıların eşlerinin %86,6 (162 kişi)'sının eğitim durumunun üniversite ve üstü düzeyde olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına İlişkin Özelliklerin Dağılımı

Özellikler	n	%
Aile Ekonomik Durum		
Düşük	47	15
Orta	254	81,2
Yüksek	12	3,8
Anne Çalışma Durumu		
Çalışıyor	28	8,9
Çalışmıyor	224	71,6
Emekli	61	19,5
Baba Çalışma Durumu		
Çalışıyor	84	26,8
Çalışmıyor	31	9,9
Emekli	198	63,3

Tablo'ya göre; ankete katılan kütüphanecilerin büyüdükleri ailelerinin %81,2 (254 kişi)'sinin ekonomik durumu orta düzeydedir; annelerinin %71,6 (224 kişi)'sı çalışmamakta; babalarının ise 90,1 (282 kişi)'i çalışmaktadır ya da emeklidir.

Tablo 4. Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına İlişkin Özelliklerin Dağılımı

<i>n=313</i>		
Özellikler	n	%
Anne Eğitim Durumu		
Okuryazar	33	10,5
Okuryazar değil	40	12,8
İlkokul	132	42,2
Ortaokul	28	8,9
Lise	54	17,3
Üniversite	25	8
Lisansüstü	1	0,3
Baba Eğitim Durumu		
Okuryazar	14	4,5
Okuryazar değil	9	2,9
İlkokul	111	35,5
Ortaokul	46	14,7
Lise	68	21,7
Üniversite	61	19,5
Lisansüstü	4	1,3

Katılımcıların annelerinin eğitim durumları değerlendirildiğinde, en yüksek oranı %42,2 (132 kişi) ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim durumuna sahip kişilerin oranı ise %8,3 (26 kişi)'tür.

Katılımcıların babalarının eğitim durumları değerlendirildiğinde ise, en yüksek oranı %35,5 (111 kişi) ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim durumuna sahip kişilerin oranı ise %20,8 (65 kişi)'dir.

Tablo 5. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine İlişkin Bilgilerin Dağılımı

<i>n=313</i>		
Özellikler	n	%
Kardeş Sayısı		
Kardeşim yok	15	4,8
Bir	91	29,1
İki	52	16,6
Üç	60	19,2
Dört ve üzeri	95	30,4
<i>n=298</i>		
Kardeş/Kardeşlerin Cinsiyeti		
Kız	73	24,5
Erkek	77	25,8
Kız ve erkek	148	49,7

Katılımcıların kardeş sayıları değerlendirildiğinde; araştırmaya katılanların %30,4 (95 kişi)'ünün dört ve üzeri kardeşe sahip olduğu görülmektedir. Sahip olunan kardeşlerin cinsiyeti ise %49,7 (148 kişi) ile kız ve erkek olarak belirtilmiştir.

3.2. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancalarına İlişkin Bulgular

Tablo 6. Katılımcıların Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ) ve Alt Boyutlarından Aldıkları Puan Ortancaları

<i>n=313</i>				
Ölçeğin Alt Boyutları	n	Ortanca	Min. Puan	Max. Puan
Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	313	38,00	8	40
Kadın Cinsiyet Rolü	313	34,00	12	40
Evlilikte Cinsiyet Rolü	313	38,00	13	40
Geleneksel Cinsiyet Rolü	313	34,00	14	40
Erkek Cinsiyet Rolü	313	28,00	11	30
TCRTÖ Toplam Puanı	313	169,00	70	190

Araştırmaya katılanların TCRTÖ'den alabilecekleri "maksimum puan" 190'dır. Bu değer, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların TCRTÖ'den alabilecekleri "minimum puan" ise 38'dir.

Bu değer, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Araştırmada, katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortancasının 169.00, minimum puanın 70, maksimum puanın ise 190 olduğu saptanmıştır. Araştırmadan elde edilen bu sonuç, katılımcıların toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Bu bulgu araştırmanın hipotezini desteklemektedir.

Eşitlikçi cinsiyet rolü; evlilikte ocuk sahibi olma vb. kararların birlikte alınması, ev işlerinin paylaşımı, maddi olanakların kız ve erkek çocuklar için eşit dağılımı, boşanma durumunda malların eşit paylaşımı, çalışma yaşamında eşit ücret ve mesleki gelişim fırsatlarında eşitlik gibi tutumları değerlendirmektedir. Katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolünden alabilecekleri “maksimum puan” 40’tır. Bu değer, katılımcının eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolünden alabilecekleri “minimum puan” ise 8’dir. Bu değer ise, katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Tablo incelendiğinde; katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolü ortancasının 38.00, maksimum puanın 40, minimum puanın ise 8 puan olduğu belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede, katılımcıların eşitlikçi cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğu grlmektedir.

Kadın cinsiyet rolü; kadınların temel görevinin annelik olup olmadığı, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ya da eşlerinden boşandıklarında ailelerinden ayrı yaşayıp yaşamadıkları, evleneceği kişiye karar verme ve ilk cinsel ilişkiye dair tutum ifadelerini değerlendirmektedir. Kadın cinsiyet rolünden alınabilecek “maksimum puan” 40’tır. Bu değer, katılımcının kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların kadın cinsiyet rolünden alabilecekleri “minimum puan” ise, 8’dir. Bu değer, katılımcının kadın cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların kadın cinsiyet rolü ortancasının 34.00,

maksimum puanın 40 ve minimum puanın ise 12 olduğu saptanmıştır. Yapılan değerlendirmede, katılımcıların kadın cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Evlilikte cinsiyet rolü; evde erkeğin her dediğinin yapılması, kadının yaşamıyla ilgili kararlara kocasının karar vermesi, erkeğin aldatmasının normal karşılanması ya da kadın erkek çocuk doğuramıyorsa erkeğin tekrar evlenebilmesi, gebelikten korunmanın sadece kadının görevi olması gibi tutumlara dair değerlendirmeleri içermektedir. Katılımcıların evlilikte cinsiyet rolü alt boyutundan alabilecekleri “maksimum puan” 40’tır. Bu değer, katılımcının evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların evlilikte cinsiyet rolünden alabilecekleri “minimum puan” ise, 8’dir. Bu değer, katılımcının evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Tabloda katılımcıların, evlilikte cinsiyet rolü ortancası 38,00, maksimum puanı 40 ve minimum puanı 13 olarak saptanmıştır. Yapılan değerlendirmede, katılımcıların evlilikte cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Geleneksel cinsiyet rolü; kadın ve erkeklerin ayrı mesleklere sahip olması gerektiği, iş başvurularında kadınlar yerine erkeklerin tercih edilmesi, kız ve erkek çocuklarına farklı renkler giydirilmesi ve “evin reisi erkektir”, “erkek evini geçindirmelidir” gibi tutumları değerlendirmektedir. Katılımcıların geleneksel cinsiyet rolünden alabilecekleri “maksimum puan” 40’tır. Bu değer, katılımcının geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların geleneksel cinsiyet rolünden alabilecekleri “minimum puan” ise, 8’dir. Bu değer ise, katılımcının geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Tablo incelendiğinde; katılımcıların geleneksel cinsiyet rolü ortancası 34.00, maksimum puanı 40, minimum puanı ise 14 olarak saptanmıştır. Yapılan değerlendirmede, katılımcıların geleneksel cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmektedir.

Erkek cinsiyet rolü; evlilikte erkeğin öğrenim düzeyinin, yaşının ve mesleğinin kadından daha yüksek olması; ailede kazancın erkek tarafından sağlanması ve erkeğin gerektiğinde karısını dövebileceği gibi tutumları değerlendirmektedir. Katılımcıların erkek cinsiyet rolünden alabilecekleri “maksimum puan” 30’dur. Bu değer, katılımcının erkek cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Katılımcıların erkek cinsiyet rolünden alabilecekleri “minimum puan” ise, 6’dır. Bu değer, katılımcının erkek cinsiyet rolüne ilişkin geleneksel tutuma sahip olduğunu göstermektedir. Tablo’da, katılımcıların erkek cinsiyet rolü ortancasının 28.00, maksimum puanın 30, minimum puanın ise 11 olduğu belirlenmiştir. Yapılan değerlendirmede, katılımcıların erkek cinsiyet rolüne ilişkin eşitlikçi tutuma sahip olduğu görülmektedir.

3.3. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine Göre TCRTÖ'den Alınan Toplam Puan Ortancalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 7. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı

<i>n=313</i>						
Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri	n	*Ortanca	Min. Puan	Max. Puan	İstatistiksel Değerler	
					Z	p
Cinsiyet						
Kadın	193	175,00	91	190	-6,832	0,000
Erkek	120	155,50	70	190		
					KW	p
Yaş						
18-24	6	164,00	146	183	6,263	0,180
25-34	157	171,00	70	190		
35-44	90	173,50	91	190		
45-54	55	167,00	111	190		
55-64	5	154,00	130	160		
					KW	p
Eğitim						
Lisans	203	168,00	95	190	2,006	0,367
Yüksek lisans	99	174,00	91	190		
Doktora	11	174,00	70	188		
					Z	p
Medeni Durum						
Bekar	126	174,00	95	190	-1,718	0,086
Evli	187	167,00	70	190		
					KW	p
En uzun süre yaşanan yerleşim yeri						
Köy (A ¹)	16	157,00	112	184	13,016	0,005
İlçe (A ²)	41	169,00	128	190		
İl merkezi (A ³)	154	167,00	95	190		
Metropol (A ⁴)	102	177,00	70	190		
**Fark A⁴-A¹, A⁴-A³						
					Z	p
Aile Tipi						
Çekirdek aile	292	169,00	91	190	0,079	0,937
Geniş aile	21	172,00	70	190		

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

Z=Mann-Whitney U Testi

** Kruskal-Wallis 1 Way ANOVA

KW=Kruskal-Wallis Testi

Tablo'da katılımcıların *cinsiyetleri* ile *TCRTÖ toplam puan* ortancaları incelendiğinde; kadınların TCRTÖ toplam puan ortancasının (175,00), erkeklerin TCRTÖ toplam puan ortancasından (155,50) daha yüksek olduğu görülmektedir. Yapılan

istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların cinsiyeti ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p < 0,05$).

Katılımcıların yaşları ile *TCRTÖ toplam puan* ortancaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortanca 35-44 (173,50) yaş aralığındaki katılımcılara, en düşük ortanca ise 55-64 (154,00) yaş aralığındaki katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların yaşları ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p > 0,05$).

TCRTÖ toplam puan ortancaları ile katılımcıların *eğitim durumları* incelendiğinde; lisans eğitimi görmüş katılımcıların ortancasının (168,00), lisans ve lisansüstü eğitim görmüş katılımcıların ortancalarına (174,00) göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eğitim durumları ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p > 0,05$).

Medeni duruma göre *TCRTÖ toplam puan* ortancaları değerlendirildiğinde; evli katılımcıların ortancasının (167,00), bekâr katılımcıların ortancasından (174,00) daha düşük olduğu görölmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların medeni durumu ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p > 0,05$).

Katılımcıların *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri* ile *TCRTÖ toplam puan* ortancaları incelendiğinde; en uzun süre köyde yaşamış katılımcıların puan ortancasının en düşük (157,00), en uzun süre metropolde yaşamış katılımcıların ortancasının ise en yüksek (177,00) olduğu görölmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yer ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p < 0,05$). Farkın “en uzun süre metropol ile köyde yaşamış” ve “en uzun süre metropol ile il merkezinde yaşamış” katılımcıların arasındaki ilişkidir kaynaklandığı saptanmıştır.

TCRTÖ toplam puan ortancaları aile tipine göre değerlendirildiğinde; geniş aileye sahip katılımcıların ortancasının (172,00), çekirdek aile sahip katılımcıların ortancasından (169,00) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların aile tipi ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 8. Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı

<i>n=187</i>						
Özellikler	N	*Ortanca	Min. Puan	Max. Puan	İstatistiksel Değerler	
Eş çalışma durumu					Z	p
Çalışıyor**	155	170,00	70	190	-3,996	0,000
Çalışmıyor	32	147,50	100	190		
Eş Eğitim Durumu					KW	p
İlköğretim***	7	130,00	111	177	8,822	0,032
Lise	18	163,00	112	184		
Üniversite	128	168,00	91	190		
Lisansüstü	34	173,50	70	190		

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

**Çalışıyor (n=150) ve Emekli (n=5) verileri birleştirilmiştir.

***İlkokul (n=2) ve Ortaokul (n=5) verileri birleştirilmiştir.

Z=Mann-Whitney U Testi

KW=Kruskal-Wallis Testi

Katılımcıların eşlerinin çalışma durumlarına göre TCRTÖ toplam puan ortancaları incelendiğinde; eşi çalışan katılımcıların puan ortancası (170,00), eşi çalışmayan katılımcıların ortancasından (147,50) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirme, eşlerin çalışma durumları ile TCRTÖ toplam puan ortancası arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$).

Eşlerin eğitim durumuna göre, katılımcıların TCRTÖ toplam puan ortancaları değerlendirildiğinde; en düşük ortanca (130,00) eşi ilköğretim mezunu olanlara, en yüksek ortanca (173,50) ise eşi lisansüstü düzeyde eğitim görmüş katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirme ise katılımcı eşlerinin çalışma durumları ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuş ($p<0,05$) fakat yapılan ileri analizlere göre gruplar arası **fark olmadığı** anlaşılmıştır.

Tablo 9. Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortanca Dağılımı

Özellikler	N	*Ortanca	Min. Puan	Max. Puan	n=313	
					İstatistiksel Değerler	
Aile Ekonomik Durum					KW	p
Düşük	47	166,00	100	190		
Orta	254	170,50	70	190	0,071	0,965
Yüksek	12	171,50	115	186		
Anne Çalışma Durumu					Z	p
Çalışıyor**	89	177,00	70	190	-2,116	0,034
Çalışmıyor	224	167,00	91	190		
Baba Çalışma Durumu					Z	p
Çalışıyor***	282	170,50	70	190	-1,322	0,186
Çalışmıyor	31	167,00	109	190		

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

KW=Kruskal-Wallis Testi

**Çalışıyor (n=28) ve Emekli (n=61) verileri birleştirilmiştir.

Z=Mann-Whitney U Testi

*** Çalışıyor (n=84) ve Emekli (n=198) verileri birleştirilmiştir.

Tabloda, katılımcıların *büyüdükleri ailelerinin ekonomik durumları* ile *TCRTÖ toplam puan* ortancaları incelendiğinde; ailesinin ekonomik durumu düşük olan katılımcıların puan ortancaları en düşük (166,00); ailesinin ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların puan ortancası ise en yüksektir (171,50). Yapılan istatistiksel değerlendirme ise katılımcıların büyüdüğü ailelerinin ekonomik durumları ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *annelerinin çalışma durumlarına* göre *TCRTÖ toplam puan* ortancaları değerlendirildiğinde; çalışan annelerin ortancası (177,00), çalışmayan annelerin ortancasından (167,00) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirme, katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$).

TCRTÖ toplam puan ortancaları, katılımcıların *babalarının çalışma durumuna* göre incelendiğinde; babası çalışmayan katılımcıların puan ortancası (167,00), babası çalışan katılımcıların puan ortancasından (170,50) daha düşüktür. Yapılan istatistiksel değerlendirme ise katılımcıların babalarının çalışma durumu ile TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 10. Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı

Özellikler	n	*Ortanca	Min. Puan	Max. Puan	İstatistiksel Değerler	
					KW	p
Anne Eğitim Durumu					KW	p
Okuryazar	33	167,00	111	190	7,336	0,197
Okuryazar değil	40	164,50	109	190		
İlkokul	132	168,50	91	190		
Ortaokul	28	172,50	112	189		
Lise	54	170,50	115	190		
Lisans ve üstü**	26	180,00	70	190		
Baba Eğitim Durumu					KW	p
Okuryazar	14	165,50	111	188	3,777	0,582
Okuryazar değil	9	179,00	122	190		
İlkokul	111	167,00	91	190		
Ortaokul	46	172,00	117	190		
Lise	68	172,00	95	190		
Lisans ve üstü***	65	171,00	70	190		

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

KW=Kruskal-Wallis Testi

**Üniversite (n=25) ve Lisansüstü (n=1) verileri birleştirilmiştir.

***Üniversite (n=61) ve Lisansüstü (n=4) verileri birleştirilmiştir.

Katılımcıların *annelerinin eğitim durumuna göre TCRTÖ toplam puan* ortancaları incelendiğinde; okuryazar olmayan anneye sahip katılımcıların TCRTÖ'den aldıkları toplam puan ortancası (164,50) en düşük değer iken, annesi lisans ve lisansüstü düzeyde eğitim durumuna sahip katılımcıların puan ortancası (180,00) en yüksek değerdir. Yapılan istatistiksel değerlendirmeler sonucunda ise katılımcıların annelerinin eğitim durumları ve TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

TCRTÖ toplam puan ortancaları, katılımcıların *babalarının eğitim durumuna göre* değerlendirildiğinde; en düşük ortanca (165,50) babası okuryazar olan katılımcılara; en yüksek ortanca (179,00) ise babası okuryazar olmayan katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların babalarının eğitim durumları ve TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 11. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine Göre TCRTÖ Toplam Puan Ortancalarının Dağılımı

<i>n=313</i>						
Özellikler	n	*Ortanca	Min. Puan	Max. Puan	İstatistiksel Değerler	
					KW	p
Kardeş Sayısı						
Kardeşim yok	15	169,00	144	188		
Bir	91	174,00	91	190		
İki	52	170,00	70	190	8,741	0,068
Üç	60	166,50	111	190		
Dört ve üzeri	95	166,00	95	190		
Kardeş/Kardeşlerin Cinsiyeti					KW	p
Kız	73	169,00	112	190		
Erkek	77	174,00	91	190	3,37	0,185
Kız ve erkek	148	166,00	70	190		

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

KW= Kruskal-Wallis Testi

Katılımcıların *kardeş sayısına* göre *TCRTÖ toplam puan* ortancaları değerlendirildiğinde; bir kardeşe sahip olan katılımcıların en yüksek puan ortancasına (174,00) sahip olduğu, dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcıların ise en düşük ortancaya (166,00) sahip olduğu görülmektedir. Kardeş sayısı arttıkça TCRTÖ toplam puan ortancası düşüş göstermiş olsa bile katılımcıların kardeş sayıları ve TCRTÖ toplam puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

TCRTÖ toplam puan ortancaları, katılımcıların *kardeşlerinin cinsiyetlerine* göre incelendiğinde; erkek kardeş ya da kardeşlere sahip katılımcıların en yüksek puan ortancasına (174,00); en düşük puan ortancasının (166,00) ise hem kız hem erkek kardeşlere sahip olan katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeşlerinin cinsiyetlerine göre TCRTÖ puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

3.4. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyutlarından Alınan Puan Ortancalarının Karşılaştırılmasına İlişkin Bulgular

Tablo 12. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

n=313

Sosyo-Demografik Özellikler	n	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Cinsiyet		*Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
Kadın	193	39,00	35,00	39,00	35,00	28,00
Erkek	120	36,00	28,00	36,00	30,00	26,50
		Z= -5,095 p= 0,000	Z= -7,110 p= 0,000	Z= -6,457 p= 0,000	Z= -6,422 p= 0,000	Z= -2,811 p= 0,005
Yaş		Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
18-24	6	37,00	32,50	39,00	33,00	25,50
25-34	157	38,00	34,00	38,00	34,00	27,00
35-44	90	38,00	35,00	39,00	35,00	28,00
45-54	55	38,00	33,00	38,00	33,00	28,00
55-64	5	35,00	29,00	36,00	30,00	25,00
		KW= 8,636 p= 0,071	KW= 5,458 p= 0,243	KW= 2,422 p= 0,659	KW= 4,360 p= 0,359	KW= 8,418 p= 0,077
Eğitim		Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
Lisans	203	38,00	33,00	38,00	34,00	27,00
Yüksek Lisans	99	38,00	35,00	39,00	35,00	28,00
Doktora	11	39,00	30,00	36,00	36,00	28,00
		KW= 0,179 p= 0,914	KW= 1,901 p= 0,387	KW= 1,351 p= 0,509	KW= 2,132 p= 0,344	KW= 1,475 p= 0,478
Medeni Durum		Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
Bekâr	126	38,00	36,00	39,00	35,00	28,00
Evlî	187	38,00	32,00	38,00	33,00	27,00
		Z= 0,032 p= 0,974	Z= -2,956 p= 0,003	Z= -0,872 p= 0,383	Z= -1,618 p= 0,106	Z= -0,721 p= 0,471

En uzun süre yaşanan yerleşim yeri		Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
Köy (A ¹)	16	37,00	31,00	36,00	30,50	25,50
İlçe (A ²)	41	37,00	34,00	37,00	34,00	27,00
İl Merkezi (A ³)	154	38,00	32,50	38,00	33,00	27,00
Metropol (A ⁴)	102	38,00	36,00	40,00	36,00	28,00
		KW= 7,476 p= 0,058	KW= 10,836 p= 0,013	KW= 9, 069 p= 0,028	KW=13,268 p= 0,004	KW= 5,921 p= 0,116
			**Fark= A⁴-A³	**Fark= A⁴-A¹, A⁴-A³		
Aile Tipi		Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca	Ortanca
Çekirdek Aile	292	38	34	38	34	27,5
Geniş Aile	21	38	35	38	35	28
		Z= 0,215 p= 0,830	Z=-0,058 p=0,954	Z= -0,358 p= 0,721	Z= 0,406 p= 0,685	Z= -0,247 p= 0,805

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

** Kruskal Wallis 1-way ANOVA

KW= Kruskal-Wallis Testi

Z= Mann-Whitney U Testi

Tablo incelediğinde; katılımcıların *cinsiyetlerine* göre *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancalarının kadınlarda (39,00), erkeklerden (36,00) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların cinsiyetleri ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları, *cinsiyet* bağlamında değerlendirildiğinde; kadınların ortancasının (35,00), erkeklerin ortancasından (28,00) daha yüksek olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark istatistiksel açıdan **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile *cinsiyet* değişkenine bakıldığında; erkeklerin puan ortancası (36,00), kadınların puan ortancasına (39,00) göre daha düşüktür. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların cinsiyetleri ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Cinsiyete göre geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları incelediğinde; erkeklerin (30,00), kadınlara (35,00) göre puan ortancasının daha düşük olduğu görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark istatistiksel açıdan **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları, *cinsiyete* göre değerlendirildiğinde; kadınların ortancası (28,00), erkeklerin ortancasından (26,50) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların cinsiyetleri ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları *yaşa* göre incelendiğinde; 55-64 yaş aralığındaki katılımcıların ortancaları en düşük (35,00); 25-34 (38,00), 35-44 (38,00) ve 45-54 (38,00) yaş arası katılımcıların ortancaları ise birbirlerine eşit ve en yüksektir. Tablo incelediğinde, tüm yaş gruplarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların yaşları ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *yaşa* göre değerlendirildiğinde; 35-44 yaş aralığındaki katılımcıların diğerlerinden daha yüksek ortancaya (35,00), 55-64 yaş arası katılımcıların ise diğerlerinden daha düşük ortancaya (29,00) sahip olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların yaşları ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Yaşa göre *evlilikte cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; en düşük ortanca (36,00) 55-64 yaş aralığındaki katılımcılara; en yüksek ortanca ise 18-24 (39,00) ve 35-44 (39,00) yaş aralığındaki katılımcılara aittir. Tablo incelediğinde, tüm yaş gruplarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların yaşları ile evlilik cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları katılımcıların *yaşlarına* göre değerlendirildiğinde; en yüksek ortanca 35-44 (35,00) yaş aralığındaki katılımcılara, en düşük ortancasının ise 55-64 (30,00) yaş aralığındaki katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların yaşları ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Erkek cinsiyet rolü ile katılımcıların *yaşları* incelendiğinde; 55-64 yaş aralığındaki katılımcıların ortancaları en düşük (25,00); 35-44 (28,00) ve 45-54 (28,00) yaş arası katılımcıların ortancaları ise birbirine eşit ve en yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların yaşları ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda katılımcıların *eğitim durumları* ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları değerlendirildiğinde; doktora eğitimi görmüş katılımcıların puan ortancası (39,00), lisans (38,00) ve yüksek lisans (38,00) düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancalarından

daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eğitim seviyesi ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *eğitim durumuna* göre incelendiğinde; en yüksek ortanca (35,00) yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş katılımcılara, en düşük ortanca (30,00) ise doktora düzeyinde eğitim görmüş katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eğitim seviyesi ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile katılımcıların *eğitim durumu* değerlendirildiğinde; yüksek lisans düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancaları (39,00), doktora (36,00) ve lisans (38,00) seviyesinde eğitim görmüş katılımcıların ortancalarından yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eğitim seviyesi ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Eğitim durumuna göre geleneksel cinsiyet rolleri puan ortancaları incelendiğinde; lisans düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancası (34,00) en düşük, doktora düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancası (36,00) ise en yüksektir. Tablo incelendiğinde; eğitim seviyesi arttıkça geleneksel cinsiyet rollerine ilişkin ortancada artış görülse de tüm eğitim seviyelerine ilişkin puan ortancaları birbirine oldukça yakındır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eğitim seviyesi ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları *eğitim durumuna* göre değerlendirildiğinde; yüksek lisans ve doktora eğitimine sahip katılımcıların ortancaları (28,00), lisans eğitimine sahip katılımcıların ortancasından (27,00) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eğitim seviyesi ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda katılımcıların *medeni durumları* ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; bekâr (38,00) ve evli (38,00) katılımcıların puan ortancaları arasında fark olmadığı görülmüştür. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların medeni durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *medeni duruma* göre değerlendirildiğinde; bekâr katılımcıların ortancasının (36,00), evli katılımcıların ortancasından (32,00) daha yüksek olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların medeni durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancası katılımcıların *medeni durumuna* göre incelendiğinde; bekâr (39,00) ve evli (38,00) katılımcıların ortancasının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların medeni durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *medeni durumuna* göre *geleneksel cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; evli katılımcıların puan ortancası (33,00), bekâr katılımcıların puan ortancasından (35,00) daha düşüktür. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların medeni durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Erkek cinsiyet rolü puan ortancası *medeni duruma* göre değerlendirildiğinde; evli (27,00) ve bekâr (28,00) katılımcıların ortancasının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların medeni durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda katılımcıların *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri* ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; köy (37,00) ve ilçede (37,00) yaşamış katılımcıların

puan ortancaları ile il merkezi (38,00) ve metropolde (38,00) yaşamış katılımcıların puan ortancaları birbirine oldukça yakındır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine* göre değerlendirildiğinde; en düşük ortanca en uzun süre köyde (31,00) ve il merkezinde (32,50) yaşamış katılımcılara, en yüksek ortanca ise en uzun süre metropolde (36,00) yaşamış katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri* ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın en uzun süre metropolde yaşayan katılımcılar ile en uzun il merkezinde yaşayan katılımcılardan kaynaklandığı saptanmıştır.

En uzun süre yaşanan yerleşim yerine göre *evlilikte cinsiyet rolü* puan ortancası incelendiğinde; köyde yaşamış katılımcıların puan ortancası en düşük (36,00) metropolde yaşamış katılımcıların puan ortancası ise en yüksektir (40,00). Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuş ($p<0,05$) olmasına rağmen yapılan ileri analiz sonuçlarına göre **gruplar arası fark bulunmamıştır**.

Geleneksel cinsiyet rolü puan ortancası katılımcıların *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine* göre değerlendirildiğinde; en uzun süre köyde yaşamış katılımcılar (30,50) ile il merkezinde yaşamış katılımcıların (33,00) puan ortancaları en düşük; en uzun süre metropolde yaşamış katılımcıların puan ortancası (36,00) ise en yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın “en uzun süre metropolde yaşayan katılımcılar ile en uzun süre köyle

yaşayan katılımcılar” ve “en uzun süre metropolde yaşayan katılımcılar ile il merkezinde yaşayan katılımcılardan” kaynaklandığı saptanmıştır.

Erkek cinsiyet rolü puan ortancası katılımcıların *en uzun süre yaşadıkları yerleşim yerine* göre değerlendirildiğinde; en düşük ortancanın (25,50) en uzun süre köyde yaşamış katılımcılara, en yüksek ortancanın ise metropolde (28,00) yaşamış katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda katılımcıların *aile tipleri* ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; geniş ve çekirdek aileye sahip katılımcıların puan ortancaları (38,00) birbirine eşittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların aile tipi ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *aile tipine* göre değerlendirildiğinde; çekirdek aile sahip katılımcıların ortancası (34,00) ile geniş aileye sahip katılımcıların ortancası (35,00) birbirine yakındır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların aile tipi ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Aile tipine göre *evlilikte cinsiyet rolü* puan ortancası incelendiğinde; geniş (38,00) ve çekirdek aileye sahip (38,00) katılımcıların ortancasının birbirine eşit olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların aile tipi ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolü puan ortancası katılımcıların *aile tipine* göre incelendiğinde; çekirdek aileye sahip (34,00) ve geniş aileye sahip (35,00) katılımcıların ortancasının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların aile tipi ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Erkek cinsiyet rolü puan ortancası *aile tipine* göre değerlendirildiğinde; geniş aile (28,00) ve çekirdek aileye (27,50) sahip katılımcıların ortancalarının birbirine yakın olduğu grlmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların aile tipi ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 13. Katılımcıların Eşlerine İlişkin Özelliklerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı*n=187*

Özellikler	N	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Eş Çalışma Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Çalışıyor**	155	38,00	33,00	39,00	34,00	28,00
Çalışmıyor	32	34,00	25,50	35,50	27,50	26,50
		Z= -3,982 p= 0,000	Z= -4,312 p= 0,000	Z= -3,501 p= 0,000	Z= -3,713 p= 0,000	Z= -1,720 p= 0,085
Eş Eğitim Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
İlköğretim*** (A ¹)	7	32,00	23,00	34,00	24,00	23,00
Lise (A ²)	18	36,00	30,50	36,00	31,50	27,00
Üniversite (A ³)	128	38,00	33,00	38,00	33,00	27,00
Lisansüstü (A ⁴)	34	38,50	33,00	39,00	35,00	28,00
		KW= 10,887 p= 0,012	KW= 7,129 p= 0,068	KW= 9,347 p= 0,025	KW= 9,484 p= 0,023	KW= 2,857 p= 0,414
		****Fark= A ⁴ -A ¹ , A ³ -A ¹		****Fark= A ⁴ -A ¹ , A ³ -A ¹	****Fark= A ⁴ -A ¹	

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

**Çalışıyor (n=150) ve emekli (n=5) verileri birleştirilmiştir.

*** İlkokul (n=2) ve ortaokul (n=5) verileri birleştirilmiştir.

****Kruskal-Wallis 1-Way ANOVA

KW=Kruskal-Wallis Testi

Z=Mann-Whitney U Testi

Tabloda *eş çalışma* durumu ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; *eşi çalışan* katılımcıların ortancaları (38,00), *eşi çalışmayan* katılımcıların ortancasından (34,00) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Kadın cinsiyet rolüne ilişkin alınan puan ortancaları *eş çalışma durumuna* göre değerlendirildiğinde; *eşi çalışmayan* katılımcıların ortancasının (25,50), *eşi çalışan* katılımcıların ortancasından (33,00) daha düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Katılımcıların *eşlerinin çalışma durumuna* göre *evlilikte cinsiyet rolü* incelendiğinde; *eşi çalışanların* (39,00), *çalışmayanlardan* (35,50) daha yüksek bir ortancaya sahip olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile *evlilikte cinsiyet rolü* puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları *eş çalışma durumuna* göre değerlendirildiğinde; *eşi çalışan* katılımcıların ortancası (34,00), *eşi çalışmayan* katılımcıların ortancasından (27,50) daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile *geleneksel cinsiyet rolü* puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$).

Erkek cinsiyet rolünden alınan puan ortancaları ile katılımcıların *eşlerinin çalışma durumları* incelendiğinde ise; *eşi çalışanlar* ile (28,00), *çalışmayanların* (26,50) ortancalarının birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin çalışma durumları ile *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *eş eğitim durumlarına göre eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları değerlendirildiğinde; eşleri lisansüstü (38,50) ve üniversite (38,00) düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancası, ilköğretim (32,00) düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların ortancasından yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin eğitim durumları ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın “eşi lisansüstü eğitim görmüş katılımcılar ile ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılardan” ve “eşi üniversite düzeyinde eğitim görmüş katılımcılar ile ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılardan” kaynaklandığı saptanmıştır.

Tabloda katılımcıların *eşlerinin eğitim durumlarına göre kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; en yüksek ortanca eşi üniversite (33,00) ve lisansüstü (33,00) düzeyde eğitim görmüş katılımcılara aittir. En düşük ortancanın (23,00) ise eşi ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eşlerinin eğitim durumları ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ve katılımcıların *eş eğitim durumu* değerlendirildiğinde; eşi lisansüstü seviyede eğitim görmüş katılımcıların puan ortancası (39,00) en yüksektir. En düşük ortanca (34,00) ise ilköğretim seviyesinde eğitim görmüş katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin eğitim durumları ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı** bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın “eşi lisansüstü eğitim görmüş katılımcılar ile ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılardan” ve “eşi üniversite düzeyinde eğitim görmüş katılımcılar ile ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılardan” kaynaklandığı saptanmıştır.

Eş eğitim durumuna göre katılımcıların geleneksel cinsiyet rolü puan ortancası incelendiğinde; en düşük (24,00) ortanca eşleri ilköğretim seviyesinde eğitim görmüş katılımcılara aitken, en yüksek (35,00) ortanca ise eşleri lisansüstü seviyede eğitim

görmüş katılımcılara aittir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların eşlerinin eğitim durumları ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli** bulunmuştur ($p<0,05$). Farkın eşi lisansüstü eğitim görmüş katılımcılar ile ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcılardan kaynaklandığı saptanmıştır.

Katılımcıların *eşlerinin eğitim durumlarına göre erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları değerlendirildiğinde; en yüksek (28,00) ortancaya eşi lisansüstü düzeyde eğitim görmüş katılımcıların, en düşük (23,00) ortancaya ise eşi ilköğretim düzeyinde eğitim görmüş katılımcıların sahip olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların eşlerinin eğitim durumları ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 14. Katılımcıların Anne ve Babalarının Çalışma ve Ekonomik Durumlarına Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı*n=313*

Özellikler	n	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Aile Ekonomik Durum		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Düşük	47	38,00	34,00	39,00	34,00	28,00
Orta	254	38,00	34,00	38,00	34,00	27,00
Yüksek	12	36,50	33,50	38,50	34,50	27,50
		KW= 1,073 p=0,585	KW= 0,023 p=0,989	KW=0,119 p=0,942	KW= 0,280 p= 0,869	KW= 1,027 p= 0,598
Anne Çalışma Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Çalışıyor**	89	38,00	36,00	39,00	36,00	28,00
Çalışmıyor	224	38,00	33,00	38,00	33,00	27,00
		Z=-0,222 p= 0,824	Z=-2,836 p=0,005	Z= -1,033 p= 0,302	Z= -2,032 p= 0,042	Z= -1,198 p= 0,231
Baba Çalışma Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Çalışıyor***	282	38,00	34,00	38,50	34,00	27,00
Çalışmıyor	31	38,00	31,00	37,00	34,00	28,00
		Z= -0,801 p= 0,423	Z= -1,798 p= 0,072	Z= -1,323 p= 0,186	Z= -1,577 p= 0,115	Z= 0,700 p= 0,484

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

**Çalışıyor (n=28) ve Emekli (n=61) verileri birleştirilmiştir.

*** Çalışıyor (n=84) ve Emekli (n=198) verileri birleştirilmiştir.

KW=Kruskal-Wallis Testi
Z=Mann-Whitney U Testi

Tabloda, katılımcıların *büyüdükleri ailenin ekonomik durumuna* göre *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; düşük ve orta gelirli aileye sahip katılımcıların ortancalarının eşit (38,00) olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* ortancaları *büyüdükleri ailenin ekonomik durumuna* göre değerlendirildiğinde; düşük ve orta gelirli aileye sahip katılımcıların ortancalarının eşit (34,00) olduğu ve tüm gelir tiplerine ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları katılımcıların *büyüdükleri ailelerin ekonomik durumuna* göre incelendiğinde; tüm gelir tiplerine ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları ile katılımcıların *büyüdükleri ailenin ekonomik durumu* değerlendirildiğinde; düşük ve orta gelirli aileye sahip katılımcıların ortancalarının eşit (34,00) olduğu ve tüm gelir tiplerine ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların ailelerinin ekonomik durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *büyüdükleri ailenin ekonomik durumuna* göre *erkek cinsiyet rolü* puan ortancası incelendiğinde; tüm gelir tiplerine ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların ailelerinin

ekonomik durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları *anne çalışma durumuna* göre değerlendirildiğinde; annesi çalışan katılımcılar ile çalışmayan katılımcıların ortancasının eşit (38,00) olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *annelerinin çalışma durumuna* göre *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; annesi çalışan katılımcıların puan ortancası (36,00), annesi çalışmayan katılımcıların puan ortancasına (33,00) göre daha yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmuştur** ($p<0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü katılımcıların *annelerinin çalışma durumuna* göre değerlendirildiğinde; annesi çalışan ve çalışmayan katılımcıların puan ortancalarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Anne çalışma durumuna göre *geleneksel cinsiyet rolü* puan ortancalarına bakıldığında; annesi çalışmayan katılımcıların puan ortancasının (33,00), annesi çalışan katılımcıların puan ortancasından (36,00) daha düşük olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin çalışma durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmuştur** ($p<0,05$).

Erkek cinsiyet rolü puan ortancaları ile *anne çalışma durumu* incelendiğinde; çalışan ya da çalışmayan anneye sahip katılımcıların puan ortancalarının birbirine yakın olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin

çalışma durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda, *baba çalışma durumuna göre eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; babası çalışan ve çalışmayan katılımcıların puan ortancalarının eşit (38,00) olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların babalarının çalışma durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları *babalarının çalışma durumuna* göre değerlendirildiğinde; babası çalışan katılımcıların puan ortancasının (34,00), babası çalışmayanlardan (31,00) daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının çalışma durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile *baba çalışma durumu* incelendiğinde; babası çalışmayan katılımcıların puan ortancasının (37,00), babası çalışan katılımcıların puan ortancasına (38,50) göre daha düşük olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının çalışma durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *babalarının çalışma durumlarına göre geleneksel cinsiyet rolü* puan ortancaları değerlendirildiğinde; babası çalışan ve çalışmayan katılımcıların puan ortancaları birbirine eşittir (34,00). Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının çalışma durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Baba çalışma durumuna göre katılımcıların *erkek cinsiyet rolünden* aldıkları puan ortancalarına bakıldığında; babası çalışmayan (28,00) katılımcıların, babası çalışan (27,00) katılımcılara göre daha yüksek puan ortancasına sahip olduğu görülmekle birlikte ortanca değerleri birbirine yakındır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise

katılımcıların babalarının çalışma durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 15. Katılımcıların Anne ve Babalarının Eğitim Durumlarına Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

<i>n=313</i>						
Özellikler	n	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Anne Eğitim Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Okuryazar	33	38,00	33,00	39,00	33,00	27,00
Okuryazar değil	40	36,50	30,00	37,00	32,00	28,00
İlkokul	132	38,00	33,00	38,50	34,00	27,00
Ortaokul	28	39,00	33,00	38,00	35,00	27,00
Lise	54	38,00	35,00	38,00	34,00	27,00
Lisans ve üstü**	26	35,50	37,00	40,00	36,00	28,00
		KW=5,794 p= 0,327	KW=10,136 p=0,071	KW=6,262 p=0,282	KW=7,428 p=0,191	KW=3,644 p=0,602
Baba Eğitim Durumu		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Okuryazar	14	38,00	29,00	38,00	32,00	28,00
Okuryazar değil	9	37,00	36,00	36,00	36,00	28,00
İlkokul	111	37,00	32,00	38,00	33,00	28,00
Ortaokul	46	38,00	34,00	38,00	35,00	28,00
Lise	68	38,00	34,00	39,00	34,50	27,00
Lisans ve üstü***	65	38,00	35,00	38,00	34,00	27,00
		KW=1,852 p= 0,869	KW=9,617 p=0,087	KW=2,508 p=0,775	KW=4,743 p=0,448	KW=1,898 p=0,863

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

KW=Kruskal-Wallis Testi

**Üniversite (n=25) ve Lisans ve üstü (n=1) verileri birleştirilmiştir.

***Üniversite (n=61) ve Lisans ve üstü (n=4) verileri birleştirilmiştir.

Eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları *anne eğitim durumuna* göre değerlendirildiğinde; en yüksek ortanca (39,00) annesi ortaokul mezunu olan katılımcılara, en düşük ortanca (35,50) ise annesi lisans ve üstü düzeyde eğitime sahip katılımcılara aittir. Tablo incelendiğinde, tüm eğitim durumlarındaki ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *anne eğitim durumlarına* göre *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; annesi okuryazar olmayan katılımcıların ortancası (30,00) en düşük; annesi lisans ve üstü eğitime sahip katılımcıların ortancası (37,00) ise en yüksektir. Katılımcıların annelerinin eğitim seviyesi arttıkça kadın cinsiyet rolünden aldıkları puan ortancaları yükselse de yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Annenin eğitim durumuna göre katılımcıların *evlilikte cinsiyet rolü* puan ortancaları değerlendirildiğinde; en yüksek ortancanın (40,00) annesi lisans ve üstü düzeyde eğitime sahip katılımcılara ait olduğu, en düşük ortancanın (37,00) ise annesi okuryazar olmayan katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde, tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolünden alınan puan ortancaları *annenin eğitim durumuna* göre incelendiğinde; annesi okuryazar olmayan katılımcıların ortancası (32,00) en düşük; annesi lisans ve üstü eğitime sahip katılımcıların ortancası (36,00) ise en yüksektir. Tabloda, tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir.

Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların anne eğitim durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Erkek cinsiyet rolü puan ortancaları *anne eğitim durumuna* göre değerlendirildiğinde; tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görölmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların annelerinin eğitim durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda, katılımcıların *Eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları *baba eğitim durumuna* göre değerlendirildiğinde; tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu saptanmıştır. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının eğitim durumu ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *baba eğitim durumuna* göre *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; babası okuryazar olmayan katılımcıların en yüksek (36,00), babası okuryazar olan katılımcıların ise en düşük (29,00) ortancaya sahip olduğu belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının eğitim durumu ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile *baba eğitim durumu* değerlendirildiğinde; en yüksek ortancanın (39,00) babası lise mezunu olan katılımcılara ait olduğu, en düşük ortancanın (36,00) ise babası okuryazar olmayan katılımcılara ait olduğu görölmektedir. Tablo incelendiğinde, tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görölmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların babalarının eğitim durumu ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamlı bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolünden alınan puan ortancaları *baba eğitim durumuna* göre incelendiğinde; babası okuryazar olmayan katılımcıların ortancası (36,00) en yüksek;

babası okuryazar olan katılımcıların ortancası (32,00) ise en düşüktür. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların babalarının eğitim durumu ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları ile *baba eğitim durumları* değerlendirildiğinde; tüm eğitim durumlarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların babalarının eğitim durumu ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tablo 16. Katılımcıların Kardeş Sayısına ve Cinsiyetlerine Göre TCRTÖ Alt Boyut Ortancalarının Dağılımı

n=313						
Özellikler	n	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Kardeş Sayısı		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Kardeşim yok (A ¹)	15	39,00	34,00	38,00	36,00	27,00
Bir (A ²)	91	38,00	35,00	39,00	35,00	28,00
İki (A ³)	52	39,00	34,00	38,50	34,50	27,50
Üç (A ⁴)	60	36,50	33,00	38,00	33,00	26,50
Dört ve üzeri (A ⁵)	95	37,00	32,00	37,00	33,00	28,00
		KW=9,075 p=0,059	KW=11,306 p=0,023	KW=5,778 p=0,216	KW=7,013 p=0,135	KW=3,370 p=0,498
**Fark=A⁵-A²						
n=298						
Kardeş/Kardeşlerin Cinsiyeti		*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca	*Ortanca
Kız	73	38,00	35,00	39,00	34,00	27,00
Erkek	77	39,00	35,00	39,00	35,00	28,00
Kız ve erkek	148	37,00	32,00	37,00	33,50	28,00
		KW=3,838 p=0,147	KW=5,629 p=0,060	KW=4,461 p=0,107	KW=1,988 p=0,370	KW=0,079 p=0,961

*Veriler normal dağılmadığı için ortanca kullanılmıştır.

KW=Kruskal-Wallis Testi

**Kruskal-Wallis 1-Way ANOVA

Tabloda katılımcıların *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları sahip olunan *kardeş sayısına* göre değerlendirildiğinde; üç kardeşi olan katılımcıların puan ortancasının en düşük (36,50); hiç kardeşi olmayan (39,00) ve iki kardeşe (39,00) sahip katılımcıların puan ortancası ise en yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeş sayısı ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kardeş sayısına* göre *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; bir kardeşe sahip katılımcıların puan ortancasının en yüksek (35,00), dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcıların puan ortancasının ise en düşük (32,00) olduğu ve kardeş sayısı (1'den 4'e) artıkça kadın cinsiyet rolü puan ortancasının azaldığı görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeş sayısı ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmuştur** ($p<0,05$). Farkın dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcılar ile bir kardeşe sahip katılımcılardan kaynaklandığı saptanmıştır.

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile katılımcıların *kardeş sayısı* değerlendirildiğinde; en düşük ortancanın (37,00) dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcılara, en yüksek ortancanın (39,00) ise bir kardeşe sahip katılımcılara ait olduğu görülmektedir. Tablo incelendiğinde, tüm kardeş sayılarına ait ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların kardeş sayısı ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolünden alınan puan ortancaları katılımcıların *kardeş sayısına* göre incelendiğinde; üç ve üzerinde kardeşi olanların ortancası en düşük (33,00); kardeşi olmayanların ortancası en yüksektir (36,00). Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeş sayısı ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları ile *kardeş sayıları* değerlendirildiğinde; kardeş sayılarına ait tüm ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede, katılımcıların kardeş sayısı ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Tabloda, katılımcıların *eşitlikçi cinsiyet rolü* puan ortancaları *kardeşlerinin cinsiyetine* göre değerlendirildiğinde; hem kız hem erkek kardeşe sahip katılımcıların puan ortancası en düşük (37,00), sadece erkek kardeşe sahip olan katılımcıların puan ortancası ise en yüksektir (39,00). Tablo incelendiğinde, kardeş cinsiyetine ait tüm ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeşlerinin cinsiyeti ile eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *kardeşlerinin cinsiyetine* göre *kadın cinsiyet rolü* puan ortancaları incelendiğinde; sadece kız ve sadece erkek kardeşe sahip katılımcıların puan ortancası birbirine eşit (35,00) ve hem kız hem erkek kardeşi olan katılımcıların ortancasından (32,00) yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeşlerinin cinsiyeti ile kadın cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları ile katılımcıların *kardeşlerinin cinsiyeti* değerlendirildiğinde; sadece kız ve sadece erkek kardeşe sahip katılımcıların puan ortancası birbirine eşit (39,00) ve hem kız hem erkek kardeşi olan katılımcıların ortancasından (37,00) yüksektir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeşlerinin cinsiyetleri ile evlilikte cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Geleneksel cinsiyet rolünden alınan puan ortancaları katılımcıların *kardeşlerinin cinsiyetine* göre incelendiğinde; kardeşlerin cinsiyetlerine ait tüm ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların

kardeşlerinin cinsiyeti ile geleneksel cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

Katılımcıların *erkek cinsiyet rolü* puan ortancaları ile *kardeşlerinin cinsiyeti* değerlendirildiğinde; sadece erkek kardeşe sahip katılımcılar ile hem kız hem erkek kardeşe sahip katılımcıların ortancaları birbirine eşit (28,00) ve sadece kız kardeşe sahip katılımcıların puan ortancasından (27,00) yüksektir. Tablo incelendiğinde, kardeşlerin cinsiyetine ait tüm ortancaların birbirine yakın olduğu görülmektedir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede ise katılımcıların kardeşlerinin cinsiyeti ile erkek cinsiyet rolü puan ortancaları arasındaki fark **anlamli bulunmamıştır** ($p>0,05$).

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

4.1. Sonuçlar

Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algısının belirlenmesi ve bu algının hangi sosyo-demografik değişkenlerden etkilendiğini saptamak için yapılan araştırmada, sonuçlar aşağıdaki şekilde sunulmuştur:

1. Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ile ailelerinin çalışma, eğitim vb. özelliklerine ilişkin sonuçlar,
2. TCRTÖ toplam puan ve alt boyutlara ilişkin sonuçlar,
3. Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algısının sosyo-demografik değişkenlerle ilişkisine yönelik sonuçlar.

4.1.1. Katılımcıların Sosyo-Demografik Özellikleri ile Ailelerinin Çalışma, Eğitim vb. Özelliklerine İlişkin Sonuçlar

Araştırmaya katılan kütüphanecilerin, %61,7'si kadınlardan, %38,3'ü erkeklerden oluşmaktadır. Katılımcıların %50,2'si 25-34 yaş aralığındadır ve %64,9'u lisans mezunudur. Ayrıca araştırmaya katılanların %59,7'si evlidir. Katılımcıların en uzun süre yaşadıkları yerleşim yeri %49,2 ile il merkezidir ve %93,3'ü çekirdek aileye sahiptir (Tablo 1).

Katılımcıların eşlerinin %81,8'inin çalıştığı ya da emekli olduğu, eğitim durumlarının ise %86,6 oranıyla lisans ve lisansüstü düzeyde olduğu saptanmıştır (Tablo 2).

Katılımcıların büyüdüğü ailelerinin ekonomik durumu incelendiğinde; %81,2'sinin orta düzeyde gelire sahip olduğu, annelerinin %71,6 oranıyla çalışmadığı, babalarının ise 90,1'inin çalışmakta ya da emekli olduğu belirlenmiştir (Tablo 3).

Araştırmaya katılanların, anne ve baba eğitim seviyeleri incelendiğinde; annelerin %42,2'sinin; babaların %35,5'inin ilkokul mezunu olduğu belirlenmiştir (Tablo 4).

Katılımcıların %30,4'nün dört ve üzeri kardeşe sahip olduğu ve %49,7 oranında her iki cinsiyette kardeşe sahip olduğu saptanmıştır (Tablo 5).

4.1.2. TCRTÖ Toplam Puan ve Alt Boyutlara İlişkin Sonuçlar

4.1.2.1. TCRTÖ Toplam Puana İlişkin Sonuçlar

Katılımcıların TCRTÖ'den alabilecekleri “maksimum puan” 190, “minimum puan” ise 38'dir. Araştırmaya göre katılımcıların “TCRTÖ toplam puan ortancası” 169,00, TCRTÖ'den alınan “maksimum puan” 190, “minimum puan” ise 70'tir (Tablo 6). Bu sonuç, katılımcıların “*eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumlarına*” sahip olduklarını saptamış ve *araştırmanın hipotezi doğrulanmıştır*.

Kadınların “TCRTÖ toplam puan ortancası” (175,00), erkeklerin ortancası (155,50)'ndan daha yüksektir (Tablo 7). En uzun süre köyde yaşamış katılımcıların ortancası (157,00), en uzun süre ilçe (169,00), en uzun süre il merkezi (167,00) ve metropolde (177,00) yaşamış katılımcıların ortancasından daha düşüktür. En uzun süre yaşanan yer köyden, kent ya da metropole göre değiştiğinde ortancalarının arttığı saptanmıştır (Tablo 7). Eşi çalışan katılımcıların ortancası (170,00), eşi çalışmayan katılımcıların ortancası (147,50)'ndan yüksektir (Tablo 8). Annesi çalışmayan katılımcıların ortancası (167,00), annesi çalışan katılımcıların ortancası (177,00)'ndan daha düşüktür (Tablo 9).

Araştırmada, katılımcıların TCRTÖ'den aldıkları toplam puan ortancalarının; “*cinsiyete*” ($Z=-6,832$, $p=0,000$), “*en uzun süre yaşanan yerleşim yerine*” ($KW=13,016$, $p=0,005$), “*eş çalışma durumuna*” ($Z=-3,996$, $p=0,000$) ve “*anne çalışma durumuna*”

($Z=-2,116$, $p=0,034$) göre değiştiği ve bu değişkenlerle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 7, Tablo 8, Tablo 9).

TCRTÖ toplam puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının “eşitlikçi” olduğu, fakat “kadınların erkeklere”; “en uzun süre metropolde ve il merkezinde yaşamış katılımcıların, en uzun süre köyde yaşamış katılımcılara”; “eşi çalışan katılımcıların, eşi çalışmayan katılımcılara” ve “annesini çalışan katılımcıların, annesini çalışmayan katılımcılara” göre “daha eşitlikçi” tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

4.1.2.2 TCRTÖ Alt Boyutları: Eşitlikçi Cinsiyet Rolüne İlişkin Sonuçlar

TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü için alınabilecek “maksimum puan” 40, “minimum puan” ise 8’dir. Tablo 6’da katılımcıların, “TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü ortancasının” 38,00, “maksimum puanın” 40, “minimum puanın” ise, 8 olduğu görülmektedir. Katılımcıların “TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolüne” ilişkin “eşitlikçi tutuma” sahip olduğu belirlenmiştir.

Kadınların “TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancası” (39,00), erkeklerin ortancası (36,00)’ndan daha yüksektir (Tablo 12). Eşi çalışmayan katılımcıların ortancası (34,00), eşi çalışan katılımcıların ortancası (38,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 13). Eşi ilköğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancası (32,00), eşi lise (36,00), lisans (38,00) ve lisansüstü (38,50) düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancasından düşüktür. Bu sonuç, katılımcıların eşlerinin eğitim seviyeleri yükseldikçe eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancasının arttığını göstermektedir (Tablo 13).

Araştırma kapsamında, katılımcıların TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolünden aldıkları puan ortancalarının; “cinsiyete” ($Z=-5,095$, $p=0,000$), “eşi çalışma durumuna” ($Z=-3,982$, $p=0,000$) ve “eşi eğitim durumuna” ($KW=10,887$, $p=0,012$) göre değiştiği ve bu

değişkenlerle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 12, Tablo 13).

TCRTÖ eşitlikçi cinsiyet rolü puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik “*eşitlikçi*” tutuma sahip olduğu, fakat “kadınların erkeklere”; “eşi çalışan katılımcıların, eşi çalışmayan katılımcılara” ve “eşi lisans ve lisansüstü seviyesinde eğitime sahip olan katılımcıların, eşi ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan katılımcılara” göre “*daha eşitlikçi*” tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir.

4.1.2.3. TCRTÖ Alt Boyutları: Kadın Cinsiyet Rolüne İlişkin Sonuçlar

TCRTÖ *kadın cinsiyet rolü* için alınabilecek “maksimum puan” 40, “minimum puan” ise 8’dir. Araştırmaya göre katılımcıların “TCRTÖ kadın cinsiyet rolü ortancasının” 34,00, “maksimum puanın” 40, “minimum puanın” ise 12 olduğu görülmektedir. Bu sonuç, katılımcıların “*TCRTÖ kadın cinsiyet rolüne*” ilişkin “*eşitlikçi tutuma*” sahip olduğunu ifade etmektedir (Tablo 6).

Erkeklerin “TCRTÖ kadın cinsiyet rolü puan ortancası” (28,00), kadınların ortancası (35,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 12). Bekâr olan katılımcıların ortancası (36,00), evli olan katılımcıların ortancası (32,00)’ndan daha yüksektir (Tablo 12). En uzun süre köyde (31,00) ve il merkezinde (32,50) yaşamış katılımcıların ortancası, en uzun süre ilçe (34,00) ve metropolde (36,00) yaşamış katılımcıların ortancasına göre daha düşüktür (Tablo 12). Eşi çalışan katılımcıların ortancası (33,00), eşi çalışmayan katılımcıların puan ortancası (25,50)’ndan daha yüksektir (Tablo 13). Annesi çalışmayan katılımcıların ortancası (33,00), annesi çalışan katılımcıların ortancası (36,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 14). Bir kardeşe sahip katılımcıların ortancası (35,00), dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcıların ortancası (32,00)’na göre daha yüksektir. Kardeşi olmayan

katılımcılarla (34,00), en az bir kardeşe sahip katılımcılar (sırasıyla 35,00, 34,00, 33,00, 32,00) arasında anlamlı bir farklılık bulunmazken, katılımcıların kardeş sayısı arttıkça kadın cinsiyet rolü puan ortancasının düştüğü belirlenmiştir (Tablo 16).

Araştırmada, katılımcıların TCRTÖ kadın cinsiyet rolünden aldıkları puan ortancalarının; “*cinsiyete*” ($Z=-7,110$, $p=0,000$), “*medeni duruma*” ($Z=-2,956$, $p=0,003$), “*en uzun süre yaşanan yere*” ($KW=10,836$, $p=0,013$), “*eş çalışma durumuna*” ($Z=-4,312$, $p=0,000$), “*anne çalışma durumuna*” ($Z=-2,836$, $p=0,005$) ve “*kardeş sayısına*” ($KW=11,306$, $p=0,023$) göre değiştiği ve bu değişkenlerle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14, Tablo 16).

TCRTÖ kadın cinsiyet rolü puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının “*eşitlikçi*” olduğu, fakat “kadınların erkeklere”, “bekâr katılımcıların, evli katılımcılara”, “en uzun süre metropolde yaşamış katılımcıların, en uzun süre il merkezinde yaşamış katılımcılara”, “eşi çalışan katılımcıların, eşi çalışmayan katılımcılara”, “annesini çalışan katılımcıların, annesi çalışmayan katılımcılara”, “bir kardeşe sahip katılımcıların, dört ve üzeri kardeşe sahip katılımcılara göre “*daha eşitlikçi*” tutuma sahip oldukları saptanmıştır.

4.1.2.4. TCRTÖ Alt Boyutları: Evlilikte Cinsiyet Rolüne İlişkin Sonuçlar

TCRTÖ *evlilikte cinsiyet rolü* için alınabilecek “maksimum puan” 40, “minimum puan” ise “8”dir. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların “TCRTÖ *evlilikte cinsiyet rolü* ortancasının” 38.00, “maksimum puanın” 40, “minimum puanın” ise 13 olduğu görülmektedir. Katılımcıların “*TCRTÖ evlilikte cinsiyet rolüne*” ilişkin “*eşitlikçi tutuma*” sahip olduğu belirlenmiştir.

Kadınların “TCRTÖ evlilikte cinsiyet rolü puan ortancası” (39,00), erkeklerin ortancası (36,00)’ndan daha yüksektir (Tablo 12). Eşi çalışmayan katılımcıların ortancası (35,50), eşi çalışan katılımcıların ortancası (39,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 13). Eşi ilköğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancası (34,00), eşi lise (36,00), lisans (38,00) ve lisansüstü (39,00) düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancasından daha düşüktür. Bu sonuç, katılımcıların eşlerinin eğitim seviyeleri yükseldikçe evlilikte cinsiyet rolü puan ortancasının arttığını göstermektedir (Tablo 13).

Araştırma kapsamında, katılımcıların TCRTÖ evlilikte cinsiyet rolü puan ortancalarının; “*cinsiyete*” ($Z=-6,457$, $p=0,000$), “*eş çalışma durumuna*” ($Z=-3,501$, $p=0,000$) ve “*eş eğitim durumuna*” ($Z=9,347$, $p=0,025$) göre değiştiği ve bu değişkenlerle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 12, Tablo 13).

TCRTÖ evlilikte cinsiyet rolü puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının “*eşitlikçi*” olduğu, fakat “kadınların erkeklere”, “eşi çalışan katılımcıların, eşi çalışmayan katılımcılara”, “eşi lisans ve lisansüstü seviyesinde eğitime sahip olan katılımcıların, eşi ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan katılımcılara” göre “*daha eşitlikçi*” tutuma sahip oldukları tespit edilmiştir.

4.1.2.5. TCRTÖ Alt Boyutları: Geleneksel Cinsiyet Rolüne İlişkin Sonuçlar

TCRTÖ *geleneksel cinsiyet rolü* için alınabilecek “maksimum puan” 40, “minimum puan” ise 8’dir. Tablo 6’da katılımcıların “TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü ortancasının” 34,00, “maksimum puanın” 40, “minimum puanın” ise 14 olduğu görülmektedir. Katılımcıların “*TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolüne*” ilişkin “*eşitlikçi tutuma*” sahip olduğu belirlenmiştir.

Erkeklerin “TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü puan ortancası” (30,00), kadınların ortancası (35,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 12). En uzun süre metropolde yaşamış katılımcıların ortancası (36,00), en uzun süre il merkezinde (33,00), ilçede (34,00) ve köyde (30,50) yaşamış katılımcıların ortancasından daha yüksektir (Tablo 12). Eşi çalışmayan katılımcıların ortancası (27,50), eşi çalışan katılımcıların ortancası (34,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 13). Eşi lisansüstü düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancası (35,00), eşi lisans (33,00), eşi lise (31,50) ve eşi ilköğretim düzeyinde eğitime sahip katılımcıların ortancası (24,00)’ndan daha yüksektir. Bu sonuç katılımcıların eşlerinin eğitim seviyeleri yükseldikçe TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü puan ortancasının arttığını göstermektedir (Tablo 13). Annesi çalışmayan katılımcıların ortancası (33,00), annesi çalışan katılımcıların ortancası (36,00)’ndan daha düşüktür (Tablo 14).

Araştırma kapsamında katılımcıların TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü puan ortancalarının; “*cinsiyete*” ($Z=-6,422$, $p=0,000$), “*en uzun süre yaşanan yere*” ($KW=13,268$, $p=0,004$), “*eş çalışma durumuna*” ($Z=-3,713$, $p=0,000$), “*eş eğitim durumuna*” ($KW=9,484$, $p=0,023$) ve “*anne çalışma durumuna*” ($Z=-2,032$, $p=0,042$) göre değiştiği ve bu değişkenlerle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 12, Tablo 13, Tablo 14).

TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının “*eşitlikçi*” olduğu, fakat “kadınların erkeklere”, “en uzun süre metropolde yaşamış katılımcıların, en uzun süre il merkezi ve köyde yaşamış katılımcılara”, “eşi çalışan katılımcıların, eşi çalışmayan katılımcılara”, “eşi lisansüstü eğitime sahip olan katılımcıların, eşi ilköğretim seviyesinde eğitime sahip olan katılımcılara” ve “annesini çalışan katılımcıların, annesi çalışmayan katılımcılara” göre tutumların “*daha eşitlikçi*” olduğu belirlenmiştir.

4.1.2.6. TCRTÖ Alt Boyutları: Erkek Cinsiyet Rolüne İlişkin Sonuçlar

TCRTÖ *erkek cinsiyet rolü* için alınabilecek “maksimum puan” 30, “minimum puan” ise 6’dır. Tablo 6 incelendiğinde katılımcıların “TCRTÖ erkek cinsiyet rolü ortancasının” 28.00, “maksimum puanın” 30, “minimum puanın” ise 11 olduğu saptanmıştır. Katılımcıların “*TCRTÖ erkek cinsiyet rolüne*” ilişkin “*eşitlikçi tutuma*” sahip olduğu belirlenmiştir.

Kadınların “TCRTÖ erkek cinsiyet rolü puan ortancası” (28,00), erkeklerin ortancası (26,50)’ndan daha yüksektir (Tablo 12).

Araştırma kapsamında katılımcıların TCRTÖ geleneksel cinsiyet rolü puan ortancalarının; “*cinsiyete*” ($Z=-2,811$, $p=0,005$) göre değiştiği ve bu değişkenle arasındaki farkın istatistiksel açıdan anlamlı olduğu saptanmıştır ($p<0,05$) (Tablo 12).

TCRTÖ erkek cinsiyet rolü puan ortancalarına göre; tüm değişkenlere ait grupların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumlarının “*eşitlikçi*” olduğu fakat “kadınların erkeklere” göre “*daha eşitlikçi*” tutuma sahip oldukları belirlenmiştir.

4.1.3. Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisine Yönelik Sonuçlar

Tablo 17. Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algısının Sosyo-Demografik Değişkenlerle İlişkisi

	TCRTÖ	Eşitlikçi Cinsiyet Rolü	Kadın Cinsiyet Rolü	Evlilikte Cinsiyet Rolü	Geleneksel Cinsiyet Rolü	Erkek Cinsiyet Rolü
Cinsiyet	X	X	X	X	X	X
Yaş						
Eğitim						
Medeni Durum			X			
En Uzun Süre Yaşanan Yerleşim Yeri	X		X		X	
Aile Tipi						
Eş Çalışma Durumu	X	X	X	X	X	
Eş Eğitim Durumu		X		X	X	
Aile Ekonomik Durum						
Anne Çalışma Durumu	X		X			
Baba Çalışma Durumu						
Anne Eğitim Durumu						
Baba Eğitim Durumu						
Kardeş Sayısı			X			
Kardeşlerin Cinsiyeti						

Tablo 17’de araştırmaya katılan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algısının (TCRTÖ ve alt boyutları) hangi sosyo-demografik değişkenlere göre farklılık gösterdiği sunulmuştur.

Tablo incelediğinde cinsiyet değişkeninin tüm TCRTÖ ve alt boyutlarını etkilediği görölmektedir. Eş alışma durumu ise erkek cinsiyet rolü hariç TCRTÖ ve alt boyutlarını etkilemiştir.

Genel olarak bakıldığında kütüphanecilerin, toplumsal cinsiyet algısının; cinsiyete, medeni duruma, en uzun süre yaşanan yerleşim yerine, eş çalışma ve eğitim durumuna, anne çalışma durumuna ve kardeş sayısına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır.

Yaş, eğitim, aile tipi, aile ekonomik durum, baba çalışma, anne-baba eğitim durumu ve kardeşlerin cinsiyeti gibi değişkenler ise kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algısında bir farklılık yaratmamıştır.

4.2. Öneriler

Toplumsal cinsiyet eşitliği, ölkelerin kalkınması, gelişmenin sağlanması için en kritik unsurlardan biridir. Günümüzde giderek çeşitlenen ve kitlelere ulaşma gücü her geçen gün artan basılı ve elektronik bilgi kaynaklarından yararlandırmayı hedefleyen kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığını artırma konusundaki etkinlikleri önemlidir. Bilgi hizmeti sektöründe çalışan tüm kütüphanecilerin ve özellikle tezimizin konusunu oluşturan üniversite kütüphanecilerinin bu farkındalığı hizmetlerine yansıtabilmesi toplumsal cinsiyet eşitliği farkındalığının hızlanmasına önemli katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda örneğin;

- Üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilere yönelik toplumsal cinsiyet konulu hizmet içi eğitim programları düzenlenmelidir;

- Üniversite kütüphanecilerinin toplumsal cinsiyet temalı toplantı, sempozyum gibi etkinliklere katılmaları sağlanmalıdır;
- İlgili üniversiteler tarafından, üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet ve toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarının artırılmasına yönelik sertifika programları düzenlenmeli ya da kütüphanecilerin bu programlara katılımları desteklenmelidir.
- Üniversitelerimizin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinde okuyan öğrencilerin de toplumsal cinsiyet tutumları araştırılmalı, geleceğin kütüphanecilerinin toplumsal cinsiyet hakkında farkındalık kazanmasına yönelik adımlar atılmalıdır.
- Bu kapsamda, üniversitelerimizin Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümlerinin ders programlarına toplumsal cinsiyetle ilgili dersler eklenmeli ya da öğrenciler seçmeli olarak verilebilecek toplumsal cinsiyet derslerine yönlendirilmelidir.
- Meslek ahlâkına, kütüphane politikalarına, toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik maddeler eklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Adom, K., Anambane, G. (2019). Understanding the role of culture and gender stereotypes in women entrepreneurship through the lens of the stereotype threat theory. *Journal of Entrepreneurship in Emerging Economies*, 12(1), 100-124. DOI 10.1108/JEEE-07-2018-0070
- Ak, B. (2015). *Grafik tasarım ve toplumsal cinsiyet* (Yayımlanmamış sanatta yeterlilik tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Akın, A., Demirel, S. (2003). Toplumsal cinsiyet kavramı ve sağlığa etkileri. *C. Ü. Tıp Fakültesi Dergisi* 25(4), 73-82. Erişim adresi:
<http://eskidergi.cumhuriyet.edu.tr/makale/494.pdf>
- Akinci Yüksel, N. (2016). *İki kişilik dans: İletişimde toplumsal cinsiyete dayalı farklılıklar*. İstanbul: Literatürk Academia.
- Akkoç, E. (2018). *Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet algısı ve etkileyen faktörlerin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sanko Üniversitesi, Gaziantep.
- Alptekin, B. (2019). *Öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Altın, A. (2018). *Sağlık bilimleri fakültesi öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumları ile akran baskısı yaşama durumları arasındaki ilişki* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Altunışık, R., Çoşkun, R., Bayraktaroğlu, S., Yıldırım, E. (2010). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri: SPSS uygulamalı*. Sakarya: Sakarya yayıncılık.
- Atalay, E. (2019). *Savaş ve toplumsal cinsiyet: Suriyeli mülteci kadınların toplumsal cinsiyete dayalı kadın sağlığı sorunlarının incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale.

- Barker, C. (2004). *The SAGE dictionary of cultural studies*. London: SAGE Publications.
- Başar, F. (2012). *Türkiye'deki hemşirelik öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Başcı, B. (2016). *Öğrencilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının çok değişkenli istatistiksel tekniklerle analizi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bhasin, K. (2003). *Toplumsal cinsiyet* (K. Ay Çev.). Erişim adresi:
<https://docplayer.biz.tr/4690201-Toplumsal-cinsiyet-kamla-bhasin.html>
- Blumberg, R. L. (2015). Eliminating gender bias in textbooks: pushing for policy reforms that promote gender equity in education (ED/EFA/MRT/2015/PI/24). Erişim adresi: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000232452>
- Bradley, H. (2013). *Gender*. Cambridge: Polity.
- Çaycı, M. Ş. (2014). *Toplumsal cinsiyet bağlamında kadın; cinsiyet ayrımcılığının kadın ağzı türkülerde işlenişi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Haliç Üniversitesi, İstanbul.
- Çelik Bekleviç, A. (2013). *Bir üniversite hastanesi araştırma görevlilerinin toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeği ve çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet rolleri algısının değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Bülent Ecevit Üniversitesi, Zonguldak.
- Çelik, A., Uçak, N. (1993). Üniversite kütüphaneleri üzerine. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 10(2), 115- 121. Erişim adresi:
<http://bby.hacettepe.edu.tr/yayinlar/1993102AhmetCelik.pdf>
- Coşkun, A., Özdilek, R. (2012). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği: sağlığa yansması ve kadın sağlığı hemşiresinin rolü. *HEAD*, 9(3), 30-39. Erişim adresi:
<http://www.kuhead.org/jvi.aspx?pdır=kuhead&plng=tur&un=KUHEAD-97269>

- Dedeoğlu, S. (2018). Toplumsal cinsiyet. *Çalışma yaşamında toplumsal cinsiyet eşitliği; eğitim rehberi* içinde, (s. 18-24). Ankara: Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO).
- Demirgöz Bal, M. (2014). Toplumsal cinsiyet eşitsizliğine genel bakış. *Kashed, 1(1)*, 15-28. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/download/article-file/207491>
- Dill, K. E., Thill, K. P. (2007). Video game characters and the socialization of gender roles: young people 's perceptions mirror sexist media depictions. *Sex Roles, 57*, 851-864. DOI 10.1007/s11199-007-9278-1
- Dinç Kahraman, S. (2010). Kadınların Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliğine Yönelik Görüşlerinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylöl Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Elektronik Dergisi*, 3(1), 30-35. Erişim adresi: http://acikerisim.deu.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/20.500.12397/4546/30-35_pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Dökmen, Z. Y. (2006). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Z. Y. (2010). *Toplumsal cinsiyet: Sosyal psikolojik açıklamalar*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Ecevit, Y. (2010). *İşgücöl piyasasında toplumsal cinsiyet eşitliği el kitabı*. Erişim adresi: https://statik.iskur.gov.tr/tr/proje_protokol/kad_ist_des_bc_kitapcik_18022010_sm.pdf
- Ecevit, Y., Ecevit, M., Ayata, A., Gölğelioğlu, Ö., Göğüş Tan, M., Kurdoğlu, A., Karkıner, N., Uygur, G., Çağlar F. İ., Durakbaşa, A. (2014). *Toplumsal cinsiyet sosyolojisi*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Eken, H. (2006). Toplumsal cinsiyet olgusu temelinde mesleğe ilişkin rol ile aile içi rol etkileşimi: Türk silahlı kuvvetlerindeki kadın subaylar. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 247-279. Erişim adresi: <http://dergisosyalbil.selcuk.edu.tr/susbed/article/view/577>

- Endendijk, J.J., Derks, B. and Mesman, J. (2018), Does Parenthood Change Implicit Gender-Role Stereotypes and Behaviors? *Fam Relat*, 80, 61-79.
doi:[10.1111/jomf.12451](https://doi.org/10.1111/jomf.12451)
- Erbaş, S. (2019). Küçük zihinlere yerleştirilen toplumsal cinsiyet rolleri. *Mavi Atlas*, 7(1), 185-210. DOI: 10.18795/gumusmaviatlas.524906
- Ergen, B. (2003). Üniversite ve Kütüphanesi. *Türk Kütüphaneciliği* 7(2): 188-189.
- Eser, G. (2017). *Duygular, Toplumsal Cinsiyet ve Stres*. İstanbul: Beta.
- Ersoy, E. (2009). Cinsiyet kültürü içerisinde kadın ve erkek kimliği (Malatya örneği). *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(2), 209-230. Erişim adresi: web.firat.edu.tr/sosyalbil/dergi/arsiv/cilt19/sayi2/209-230.pdf
- Filiz Ünser, A. (2019). *Erken çocukluk eğitimi öğretmen adaylarının toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Fischer, E., Arnold, S. J. (1990). More than a labor of love: gender roles and Christmas gift shopping. *Journal of Consumer Research*, 17(3), 333–345.
<https://doi.org/10.1086/208561>
- Giménez-Nadal, J. I., Mangiavacchi, L., Piccoli, L. (2019). Keeping inequality at home: The genesis of gender roles in housework. *Labour Economics*, 58, 52–68.
<https://doi.org/10.1016/j.labeco.2019.03.006>
- Göktaş, B. (2016). *Araştırma görevlisi hekimlerin toplumsal cinsiyet rolleri tutumlarının ve cinsiyetçiliğe maruz kalma durumlarının nicel ve nitel yöntemlerle değerlendirilmesi* (Uzmanlık tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.
- Gui, Y. (2019). Gender role attitudes and their psychological effects on Chinese youth. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 47(5).
<https://doi.org/10.2224/sbp.7563>

Günay, G., Bener, Ö. (2011). Kadınların toplumsal cinsiyet rolleri çerçevesinde aile içi yaşamı algılama biçimleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 153(3), 157-171. Erişim adresi:

<http://dergipark.ulakbim.gov.tr/tsadergisi/article/view/5000146764/5000133927>

Gündüz Kalan (2010). Reklamda çocuğun toplumsal cinsiyet teorisi bağlamında konumlandırılışı: Kinder' reklam filmleri üzerine bir inceleme. *İletişim Dergisi*, 38(1), 75-89. Erişim adresi:

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuifd/issue/22852/244011>

Günindi Ersöz (2010). Türk atasözleri ve deyimlerinde kadına yönelik toplumsal cinsiyet rolleri. *Gazi Türkiyat Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 6, 167-181. Erişim adresi: https://atif.sobiad.com/index.jsp?modul=makalegoruntule&id=AWCurC0YoDuH9Br_d-Zu

Han, B., Kim, J., Timmermans, H. (2019). Task allocation and gender roles in dual earner households: The issue of escorting children. *Travel Behaviour and Society*, 14, 11–20. <https://doi.org/10.1016/j.tbs.2018.09.001>

Helvacıoğlu (Gümüšoğlu), F. (1994). *1928'den 1994'e ders kitaplarında cinsiyetçilik* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.

Higgins, S. (2017). *Managing academic libraries: principles and practice*. <https://doi.org/10.1016/C2013-0-16846-8>

Işık, D. (2010). *Üniversite kütüphanelerinde kullanıcı eğitimi: Ankara'daki devlet üniversite kütüphanelerindeki uygulamalar ve elektronik ortamda kullanıcı eğitimi için öneriler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

İmamoğlu, O. (1994). Değişim sürecinde aile; evlilik ilişkileri bireysel gelişim ve demokratik değerler. Aile kurultayı: “Değişim sürecinde aile; toplumsal katılım ve demokratik değerler” adlı konferansta sunulan bildiri, TC. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Başkanlığı, Ankara. Erişim adresi:

<http://ailesurasi.gov.tr/assets/catalogs/aile-surasi/aile2.pdf>

Kaçar, E. (2019). *48-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargıları ile ebeveynlerinin toplumsal cinsiyet algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Akdeniz Üniversitesi, Antalya.

Kalaycı, N. (2015). Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından bir çizgi film çözümlemesi: Pepee. *Eğitim ve Bilim*, 40 (177), 243-270. DOI: 10.15390/EB.2015.3836

Kantoğlu, A. (2017). *Bir grup ergenin toplumsal cinsiyet algılarının sosyodemografik özelliklere göre değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Işık Üniversitesi, İstanbul.

Karataş, C. P. (2018). *Sosyal hizmet uzmanlarının toplumsal cinsiyet konusundaki tutum ve görüşleri: İstanbul Araştırması örneği* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Kocaeli Üniversitesi, Kocaeli.

Kato, T. (2018). Associations of gender role attitudes with fertility intentions: A Japanese population-based study on single men and women of reproductive ages. *Sexual & Reproductive Healthcare*, 16, 15–22.

<https://doi.org/10.1016/j.srhc.2018.01.002>

Khan, A., Anbareen, R., Idrees, H., Saeed, G. (2017). Gender mainstreaming in Pakistani libraries: Analysing the possibilities. *Journal of Librarianship and Information Science*, 49(1), 107–114. <https://doi.org/10.1177/0961000616631817>

Kimmel, M. S. (2000). *The Gendered society*. New York: Oxford University Press.

Kitiş Çınar, E. (2013) *Ortaokul Türkçe ders kitaplarında toplumsal cinsiyet* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.

- Kramer, L. (2011). *The Sociology of gender: a brief introduction*. New York: Oxford University Press.
- Kurşun, E. (2016). *Samsun Halk Sağlığı Müdürlüğü'nde çalışan personelin toplumsal cinsiyet rol tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Samsun.
- Kuş, E. (2007). *Nicel-nitel araştırma teknikleri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kutlu, A. (2010). *Televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet açısından kadının sunumu: Kanal D'de yayınlanan Yaprak Dökümü dizisinde kadın karakterler* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Kuzucu, Y. (2011). Değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine etkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (35), 79-91. Erişim adresi: <https://www.pegem.net/dosyalar/dokuman/138840-2014012416319-8.pdf>
- Lindsey, L. L. (2011). *Gender roles: a sociological perspective*. Boston: Prentice Hall.
- Martha Kirkpatrick, M. D. (2003) The Nature and nurture of gender. *Psychoanalytic Inquiry*, 23:4, 558-571. DOI: [10.1080/07351692309349051](https://doi.org/10.1080/07351692309349051)
- Martin, C. L. (1990). Attitudes and expectations about children with nontraditional and traditional gender roles. *Sex Roles: A Journal of Research*, 22(3-4), 151. <https://doi.org/10.1007/bf00288188>
- Metin, A. (2011). Kimliğin toplumsal inşası ve geleneksel kadın kimliğinin aktarımı. *Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(1), 74-92. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/jiss/issue/25899/272986>
- Muratoğlu Pehlivan, B. (2019). Toplumsal cinsiyet rolleri açısından Türk çizgi filmlerinde anne ve baba temsili üzerine bir çalışma. *Medya ve Kültürel Çalışmalar Dergisi*, 1(2), 15-27. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/mekcad/issue/45570/614778>

- Newman, L. K. (2002). Sex, gender and culture: Issues in the definition, assessment and treatment of gender identity disorder. *Clinical Child Psychology and Psychiatry*, 7(3), 352–359. <https://doi.org/10.1177/1359104502007003004>
- Nye, Jennifer L. (1998). The Gender Box. *Berkeley Women's L. J.*, 13(1), 226-256. <https://doi.org/10.15779/Z38KW57H48>
- Oakley, A. (1972). *Sex, gender and society*. New York: Harper Colophon Books
- Özcan, A. (2012). *Toplumsal cinsiyet eğitiminin üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rol tutumlarına etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Özdemir, H. (2018). Türkiye’de yerli televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet rolleri açısından kadının sunumu: Aşk-ı Roman örneği. *Sınırsız Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 3(1), 90-107. DOI: 10.29250/sead.367329
- Özden, S. (2018). *Sağlık çalışanlarının toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarının belirlenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Cumhuriyet Üniversitesi, Sivas.
- Pınar, G., Taşkın, L. , Eroğlu, K. . (2008). Başkent Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan gençlerin toplumsal cinsiyet rol kalıplarına ilişkin tutumları. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 15(1), 47-57. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/hunhemsire/issue/7845/103305>
- Plate, L. (2016). Literature. Renée C. Hoogland (Ed.), *Gender: sources, perspectives, and methodologies* içinde. Farmington Hills: Macmillan Reference.
- Prentice, D. A., Carranza, E. (2002). What women and men should be, shouldn't be, are allowed to be, and don't have to be: The contents of prescriptive gender stereotypes. *Psychology of Women Quarterly*, 26(4), 269–281. <https://doi.org/10.1111/1471-6402.t01-1-00066>
- Ray, R., Carlson, J., Andrews, A. (2018). *The Social life gender*. Los Angeles: Sage.

- Reitz, J. M. (2020). *University library*. Online Dictionary for Library and Information Science.
- Rogers, R D., Weber, D. C. (1971). *University library administration*. New York: H. W. Wilson Company.
- Ryle, R. (2015). *Questioning gender: a sociological exploration*. Los Angeles: Sage.
- Sabuncuoğlu, A. (2006). *Televizyon reklamlarında toplumsal cinsiyet* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege üniversitesi, İzmir.
- Saraç, S. (2013). *Toplumsal cinsiyet*. L. Gültekin. G. Güneş. C. Ertung. A. Şimşek (Ed.), Toplumsal cinsiyet ve yansımaları içinde (s. 27-32). Ankara: Atılım Üniversitesi.
- Savaş, G. (2018). Türkiye’de yaşayan bireylerin toplumsal cinsiyet eşit(siz)liği algısı. *Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi*, 1(2), 101-121. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ktc>
- Seyyar, A. (2004). *Davranış bilimleri terimleri (ansiklopedik sözlük)*. İstanbul: Beta
- Smith, A. D., Reid, W. J. (1986). Role Expectations and attitudes in dual-earner families. *Social Casework*, 67 (7), 394–402.
<https://doi.org/10.1177/104438948606700702>
- Stoller, R. J. (1984). *Sex and gender: the development of masculinity and femininity*. Erişim adresi:
<http://search.ebscohost.com/login.aspx?direct=true&db=cat03696a&AN=ana.293328&lang=tr&site=eds-live>
- Sarıtaş, E., Şahin, Ü. (2018). Hayat bilgisi ders kitaplarında toplumsal cinsiyet rolleri üzerine bir inceleme. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 48, 463-477. DOI: 10.21764/maeuefd.351555

- Şıvgın, N. (2015). *Cinsiyet rolleri eğitim etkinliklerinin anasınıfına devam eden 60-72 aylık çocukların toplumsal cinsiyet kalıpyargularına etkisinin incelenmesi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Tatar, M., Emmanuel, G. (2001). Teachers' perceptions of their students' gender roles. *The Journal of Educational Research*, 94(4), 215-224.
DOI:10.1080/00220670109598755
- TDK, Türk Dil Kurumu (2019). Cinsiyet. *Türk Dil Kurumu güncel Türkçe sözlük* içinde. Erişim adresi: <http://sozluk.gov.tr/>
- TKD, Türk Kütüphaneciler Derneği (2010). *Mesleki etik ilkeleri*. Erişim adresi: <http://kutuphaneci.org.tr/bildirgeler/mesleki-etik-ilkeleri/>
- TÜBA, Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü (2013). Toplumsal Cinsiyet Rollerini. *Türkçe Bilim Terimleri Sözlüğü* içinde. Erişim adresi: <http://www.tubaterim.gov.tr/>
- TÜİK, Türkiye İstatistik Kurumu (2016). Aile Yapısı Araştırması. Erişim adresi: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1068
- Ural, A., Kılıç, İ. (2006). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi: SPSS 10.0-12.0 for Windows*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- United Nations (2019). The Sustainable development goals report. Erişim adresi: <https://unstats.un.org/sdgs/report/2019/>
- Vatandaş, C. (2007). Toplumsal cinsiyet ve cinsiyet rollerinin algılanışı. *Sosyoloji konferansları*, 35, 29-56. Erişim adresi: <http://dergipark.org.tr/iusoskon/issue/9517/118909>
- Wharton, A. S. (2005). *The Sociology of gender: an introduction to theory and research*. Malden, MA: Blackwell.
- Wienclaw, R. A. (2019). Gender roles. *Salem Press Encyclopedia*.
- WEF, World Economic Forum (2018). The Global gender gap report. Erişim adresi: <https://www.weforum.org/reports/the-global-gender-gap-report-2018>

World Health Organization (WHO) (2014). *Gender, women and health*. Erişim adresi:

<https://www.legal-tools.org/doc/a33dc3/pdf/>

Yeşil, F., Yıldırım, A. (2019). Toplumsal cinsiyet ve medyadaki söylemi: evlilik programları. *Selçuk İletişim*, 12(1), 232-254. DOI: 10.18094/josc.412189

Zeyneloğlu S., Terzioğlu F. (2011). Toplumsal cinsiyet rolleri tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve psikometrik özellikleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 40, 409-420. Erişim adresi:

<https://toad.halileksi.net/sites/default/files/pdf/toplumsal-cinsiyet-rolleri-tutum-olcegi-toad.pdf>

Zeyneloğlu, S. (2008). *Ankara'da hemşirelik öğrenimi gören üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumları* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

EKLER

Ek 1. Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu

TÜRKİYE'DEKİ ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ÇALIŞAN KÜTÜPHANECİLERİN

TOPLUMSAL CİNSİYET ALGILARI

ANKETİ

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü yüksek lisans öğrencisiyim.

Bu anket, Üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet algılarını belirlemek amacıyla yapılmaktadır. Anketten elde edilecek veriler yapılacak yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Sorularda size uygun olan seçenekleri içtenlikle seçmeniz, araştırmamız açısından çok önemlidir.

Yardımlarınız için teşekkür ederim.

EDA ÜNALAN

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Yaşınız

18-24 25-34 35-44 45-54 55-64 65 ve üstü

3. Eğitim durumunuz

Lisans Yüksek lisans Doktora

4. Medeni durumunuz (Cevabınız "bekar" ise 7. soruya geçiniz)

Bekar Evli

5. Eşinizin çalışma durumu

Çalışıyor Çalışmıyor Emekli

6. Eşinizin eğitim durumu

İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Lisansüstü

7. Aile tipiniz

- Çekirdek aile (anne, baba, çocuk/çocuklar)
 Geniş aile (anne, baba, çocuk/çocuklar, kardeş/kardeşler, büyük anne, büyük baba, akrabalar vb.)

8. Yaşamınızın büyük bölümünü geçirdiğiniz yer

- Köy İlçe İl merkezi Metropol

9. Büyüdüğünüz ailenin ekonomik durumu

- Düşük Orta Yüksek

10. Annenizin çalışma durumu

- Çalışıyor Çalışmıyor Emekli

11. Annenizin eğitim durumu

- Okuryazar Okuryazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

12. Babanızın çalışma durumu

- Çalışıyor Çalışmıyor Emekli

13. Babanızın eğitim durumu

- Okuryazar Okuryazar değil İlkokul Ortaokul Lise Üniversite

14. Kardeş sayınız (Cevabınız “kardeşim yok” ise anketiniz tamamlanmıştır)

- Kardeşim yok 1 2 3 4 ve üzeri

15. Kardeşlerinizin cinsiyeti

- Kız kardeşim/kardeşlerim var
 Erkek kardeşim/kardeşlerim var
 Hem kız hem erkek kardeşim/kardeşlerim var

Ek 2. Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)

Aşağıdaki cümleler size;

hiç uygun değilse..... **"Kesinlikle Katılmıyorum"**

uygun değilse..... **"Katılmıyorum"**

karar veremiyor iseniz..... **"Kararsızım"**

uygunsa..... **"Katılıyorum"**

tamamen uygunsa..... **"Tamamen Katılıyorum"**

Cümlenin karşısındaki yerlere size uygun olarak çarpı (X) koyarak işaretleyiniz.

Lütfen bütün cümleleri işaretlemeyi unutmayınız.

Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1. Kızlar, ekonomik bağımsızlıklarını kazandıklarında ailelerinden ayrı yaşayabilmelidir.					
2. Erkeğin evde her dediği yapılmalıdır.					
3. Kadının yapacağı meslekler ile erkeğin yapacağı meslekler ayrı olmalıdır.					
4. Evlilikte çocuk sahibi olma kararını eşler birlikte vermelidir.					
5. Bir genç kızın evleneceği kişiyi seçmesinde son sözü baba söylemelidir.					
6. Kadının erkek çocuk doğurması onun değerini artırır.					
7. Kadının doğurganlık özelliği nedeniyle, iş başvurularında erkekler tercih edilmelidir.					
8. Ailede ev işleri, eşler arasında eşit paylaşılmalıdır.					
9. Kadının yaşamıyla ilgili kararları kocası vermelidir.					
10. Kadınlar kocalarıyla anlaşamadıkları konularda tartışmak yerine susmayı tercih etmelidir.					
11. Bir genç kız, evlenene kadar babasının sözünü dinlemelidir.					
12. Ailenin maddi olanaklarından kız ve erkek çocuk eşit yararlanmalıdır.					
13. Çalışma yaşamında kadınlara ve erkeklere eşit ücret ödenmelidir.					
14. Bir erkeğin karısını aldatması normal karşılanmalıdır.					
15. Kadının çocuğu olmuysa erkek tekrar evlenmelidir.					
Tutum İfadeleri	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
16. Kadının temel görevi anneliktir.					
17. Evin reisi erkektir.					
18. Dul kadın da dul erkek gibi yalnız başına yaşayabilmelidir.					
19. Bir genç kızın, flört etmesine ailesi izin vermelidir.					
20. Ailede kararları eşler birlikte almalıdır.					

21. Bir kadın akşamları tek basma sokağa çıkabilmelidir.					
22. Eşler boşandığında mallar eşit paylaşılmalıdır.					
23. Kız bebeğe pembe, erkek bebeğe mavi renkli giysiler giydirilmelidir.					
24. Erkeğin en önemli görevi evini geçindirmektir.					
25. Erkeğin maddi gücü yeterliyse kadın çalışmamalıdır.					
26. Evlilikte, kadın istemediği zaman cinsel ilişkiyi reddetmelidir.					
27. Mesleki gelişme fırsatlarında kadınlara ve erkeklere eşit haklar tanınmalıdır.					
28. Evlilikte erkeğin öğrenim düzeyi kadından yüksek olmalıdır.					
29. Bir kadın cinsel ilişkiyi evlendikten sonra yaşamalıdır.					
30. Ailede erkek çocuğun öğrenim görmesine öncelik tanınmalıdır.					
31. Erkeğin evleneceği kadın bakire olmalıdır.					
32. Alışveriş yapma, fatura ödeme gibi ev dışı işlerle erkek uğraşmalıdır.					
33. Erkekler statüsü yüksek olan mesleklerde çalışmalıdır.					
34. Ailede kazancın nasıl kullanılacağına erkek karar vermelidir.					
35. Bir erkek gerektiğinde karısını dövmelidir.					
36. Evlilikte gebelikten korunmak sadece kadının sorumluluğudur.					
37. Bir kadın hastaneye gittiğinde kadın doktora muayene olmalıdır.					
38. Evlilikte erkeğin yaşı kadından büyük olmalıdır.					

Ek 3. TCRTÖ Kullanım İzni

ölçek izin

Simge.Zeyneloglu <simge@gantep.edu.tr>
Alıcı: Eda ünalan <edaaunalan@gmail.com>

7 Ağustos 2019 14:20

Merhaba Eda Hanım
Ölçeği tez çalışmanızda kullanabilirsiniz. İlgili bilgiler ektedir.
İyi çalışmalar dilerim.

Doç.Dr.Simge ZEYNELOĞLU
Gaziantep Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü
27310 Gaziantep
Tel: 0342 360 60 60-76740

On Wed, 7 Aug 2019 14:05:27 +0300, Eda ünalan wrote
> Hocam merhaba,
>
> Ankara Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünde yüksek lisans
> öğrencisiyim.
>
> Prof. Dr. Fatoş Subaşıoğlu danışmanlığında hazırladığım "**Türkiye'deki**
> **Üniversite Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet**
> **Algıları**" adlı tezimde Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümünden mezun üniversite
> kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rollerine
> ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla sizin tarafınızdan
> geliştirilen "**Toplumsal**
> **Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği (TCRTÖ)**"ni kullanmak için izninizi rica
> ediyorum.
>
> Saygılarımla,
>
> Eda ÜNALAN
>
> Anadolu Üniversitesi
>
> Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı
>
> Eskişehir/Türkiye
>
> Tel: 0222 335 17 36
>
> Fax: 0222 335 25 52
>
> <http://kdm.anadolu.edu.tr/>

Doç.Dr.Simge ZEYNELOĞLU
Gaziantep Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Hemşirelik Bölümü

27310 Gaziantep
Tel: 0342 360 60 60-76740

Assoc.Prof.Simge ZEYNELOĞLU
Faculty of Health Sciences
Nursing Department
27310 Gaziantep Türkiye
Tel: +90 342 360 60 60-76740

3 eklenti

 TOPLUMSAL CİNSİYET ROLLERİ TUTUM ÖLÇEĞİ.doc
91K [HTML olarak görüntüle](#) [Tara ve indir](#)

 Ölçek değerlendirme.doc
104K [HTML olarak görüntüle](#) [Tara ve indir](#)

 201140SİMGE ZEYNELOĞLU.pdf
123K [HTML olarak görüntüle](#) [Tara ve indir](#)

Ek 4. Ankara Üniversitesi Etik Kurul İzni

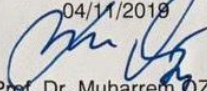
ANKARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ALT ETİK KURULU
KARAR ÖRNEĞİ

Karar Tarihi : 04/11/2019
Toplantı Sayısı : 13
Karar Sayısı : 392

392- Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Eda Ünalın**'ın "Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algıları" başlıklı tezi ile ilgili 09/10/2019 tarihli "İnsan Üzerinde Yapılan Klinik Dışı Araştırmalar Başvuru Formu" Etik Kurulumuzca incelendi.

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı yüksek lisans öğrencisi **Eda Ünalın**'ın "Türkiye'deki Üniversite Kütüphanelerinde Çalışan Kütüphanecilerin Toplumsal Cinsiyet Algıları" başlıklı tezinin, araştırma protokolüne uyulması ve etik onay tarihinden itibaren geçerli olması koşuluyla uygulanmasının etik açıdan uygun olduğuna oy birliği ile karar verildi.

ASLININ AYNIDIR
04/11/2019

Prof. Dr. Muharrem ÖZEN
Ankara Üniversitesi
Etik Kurulu Başkanı

ÖZET

Araştırma, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinde çalışan kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rollerine yönelik algısını ve bu algının hangi sosyo-demografik değişkenlerden etkilendiğini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada, tanımlayıcı araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, Türkiye'deki 163 üniversite kütüphanesinde çalışan, Bilgi ve Belge Yönetimi mezunu, 1044 kütüphaneci oluşturmaktadır. Araştırmada uygun (kolay) örnekleme yöntemi kullanılmış; çevrimiçi olarak uygulanan ankete geri dönüş yapan 313 kütüphaneci örneklem olarak kabul edilmiştir. Veri toplama aracı olarak uygulanan ankette, "Sosyo-Demografik Özellikler Anket Formu" ve Zeyneloğlu tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenliği onaylanmış (Cronbach Alfa Güvenirlilik Katsayısı 0.9) "Toplumsal Cinsiyet Rollerine Tutum Ölçeği (TCRTÖ)" kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler SPSS for Windows 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) bilgisayar programında analiz edilmiş; Shapiro ve Kolmogorow-Smirnov, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Kruskal Wallis 1Way Anova testleri kullanılmış, veriler; ortanca, minimum ve maksimum değerler ile yüzdelik sayılar ile değerlendirilmiştir. Araştırmada; kütüphanecilerin, TCRTÖ toplam puan (169,00) ve TCRTÖ alt boyutlarından aldıkları; "eşitlikçi cinsiyet rolü" (38,00), "kadın cinsiyet rolü" (34,00), "evlilikte cinsiyet rolü" (38,00), "geleneksel cinsiyet rolü" (34,00) ve "erkek cinsiyet rolü" (28,00) puanlarının ortancalarına göre toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi olduğu saptanmıştır. Kütüphanecilerin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutumlarını belirleyen TCRTÖ toplam puan ve alt boyutlarının; cinsiyet, medeni durum, en uzun süre yaşanan yerleşim yeri, eş çalışma ve eğitim durumu, anne çalışma durumu ve kardeş sayısına göre farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p<0.05$). Araştırma sonuçları doğrultusunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin eşitlikçi tutumların kazandırılmasına yönelik öneriler geliştirilmiştir.

SUMMARY

The aim of the present study was to identify the perception of librarians working in university libraries in terms of gender roles in Turkey and how their perception was affected by which sociodemographic variables. Descriptive research method was used in the study. The population of the study consisted of 1044 librarians who graduated from the department of Information and Records Management working in 163 university libraries. Convenience (easy) sampling method was used and the study and 313 librarians who answered the questions in the online survey were included in the sampling. In the survey used as a data collection tool, "Sociodemographic Characteristics Questionnaire" and "the Gender Role Attitudes Scale" developed by Zeyneloğlu and approved to be valid and reliable (Cronbach Alfa Reliability Coefficient 0.9) were used. The data obtained in the study were analyzed using SPSS for Windows 22.0 (Statistical Package for Social Sciences) program. Shapiro and Kolmogorow-Smirnov, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis, Kruskal Wallis 1Way Anova tests were used, and data were evaluated using the median, minimum/maximum values, and percentages. It was found that the perception of gender of librarians was equalitarian according to the total score of the GRAS (169.00) in librarians and medians of the GRAS subscales such as "egalitarian gender role" (38.00), "female gender role" (34.00), "marital gender role" (38.00), "traditional gender role" (34.00), and "male gender role" (28.00). It was concluded that the total score and subscales of the GRAS, identifying attitudes towards gender roles in librarians, differed according to sex, marital status, the residence lived for the longest period, the employment status and educational status of the spouse, the employment status of the mother, and the number of siblings ($p < 0.05$). According to the results of the study, recommendations were made in order to provide egalitarian attitudes regarding gender roles.